

Lk 10-11

Prügiveohind tõuseb Kohilas ning Juuru ja Rapla piirkonnas

Lk 4

Koduloolane

Küla ajaloo uurimisest Taani hindamisraamatust Rootsi aja lõpuni

Lk 15-18

Marju ja Nadja armastavad hästi süüa ja süüa teha

Lk 12-13

RAPLAMAA Sonumid

KOLMAPÄEV, 10. oktoober 2018 Nr. 41 (3051)

Sõltumatu nädalaleht | www.sonumid.ee | Hind 2.15 €

TAMREX

SoftShell IGA ILMAGA!

SNICKERS Workwear AllroundWork tuulekindel fliisjakk

Tõeliselt mõnus ja pehme fliisjakk kaitseb sind külma ja tuule eest. Ideaalne pealmiseks riideks iga ilmaga.

8005/0404 **106 €**

- Cordura® tugevdus küünarnukkidel
- Helkurelemendid
- Lukuga küljetaskud
- Kõrge krae
- Üliplehme ja soe fliiskangas
- Pikad ja mõnusalt pehmed kätsed
- Lukuga rinnatasku
- YKK lukk

-20%
TAVAHIND 138 €

SNICKERS Workwear
kapuutsiga
Soft Shell

1219/5804

110.40 €

**UUS
NAISTE
MUDEL**

SNICKERS Workwear
AllroundWork
naiste Soft Shell

1207/0404

114 €

SNICKERS Workwear
AllroundWork
Soft Shell

1200/0404

118 €

SNICKERS Workwear
Hi-Vis AllroundWork
SoftShell, klass 3

1230/6658

128 €

**UUS
KAPUUTSIGA**

SNICKERS Workwear
AllroundWork,
kapuutsiga Softshell

1229/5804, 1229/0404

126 €

TAMREX OHUTUSE OÜ

Tel 654 9900 Faks 654 9901 e-post: tamrex@tamrex.ee www.tamrex.ee

TALLINN Laki 5, Pärnu mnt 130, Katusepapi 35 • TARTU Aardla 114, Ringtee 37a • PÄRNU Riia mnt 169a Savi 3 • RAKVERE Pikk 2 • JÕHVI Tartu mnt 30 • VÕRU Piiri 2 • VILJANDI Tallinna 86
VALGA Vabaduse 39 • NARVA Maslovi 1 • HAAPSALU Ehitajate tee 2a • PAIDE Pikk 2 • JÕGEVA Tallinna mnt 7 • TÜRI Türi-Alliku • RAPLA Tallinna mnt 2a • KEILA Keki tee 1 • KURESSAARE Tallinna 80a

Juhtkiri

Vahelduseks prügijuttu

Ettevalmistused maailmakoristuspäevaks kinnitasid, et olukord prügimajanduses ei ole Eestis kaugeltki nii roosiline, nagu me muule maailmale näidata püüame. Metsaalused ja raiesmikud on jätkuvalt ehitusprahti ja olmejäätmeid täis. Loomulikult ei saa looduse saastamist mitte millegagi õigustada, kuid samas tuleb siiski tunnistada, et jäätmete kogumise ja käitlemise korraldamine pole kaugeltki ideaalne.

Mõni aeg tagasi korraldas Turu-uuringute AS küsitluse, et mõista, miks me ei taha oma prügi sorteerida. Pakendijäätmete mitteviimist vastavatesse kogumiskonteineritesse põhjendati kõige sagedamini (21%) sellega, et vajalik konteiner asub liiga kaugel ja endal puudub transpordivõimalus. Ei hakka ju inimene oma prügikotte kümnete kilomeetrite kaugusele ühistranspordiga vedama; 13% küsitletutest ei teadnud, kuhu pakendijäätmed viia tuleks - vajalikkust infot on lihtsalt raske leida. Võib arvata, et mingit väga olulist muutust nendes probleemides pole tänaseni toimunud. Ka keskkonnaminister Siim Valmar Kiisler on tunnistanud, et liigiti kogumise konteinerite kättesaadavus on piirkonniti väga erinev ja sõltub suuresti omavalitsuste huvist prügimajanduse korraldamisega korralikult tegeleda.

Tunnistatud on sedagi, et Eesti on jäänud mitmetest Euroopa riikidest kaugemale maha sorteerimisvõimaluste poolest avalikes kohtades. Põhja- ja Kesk-Euroopas on näiteks bussijaamades, lennujaamades, üritustel ja muudes avalikes kohtades mitme sektsiooniga prügikastid, samas kui Eestis on endiselt välja pandud tüüpiliselt ikka vaid üks kast ja mingist sorteerimisest ei saa juttugi olla.

Aeg-ajalt on keskkonnaametnikud ärgitanud eestlasi oma prügi sorteerima, ähvardades segaolmeprügi äraveo hinna järsu tõstmisega. Võib ette öelda, et nii probleeme ei lahendata – kui sorteeritud prügi loovutamist lihtsamaks ja käepärasemaks ei muudeta, rändab see lihtsalt metsadesse ja kogu lugu. Ja mida kõrgem on hind, seda saastatumaks muutub meie loodus.

Ja veel. Riik peab sellistes põhimõttelistes ettevõtmistes eeskujuks olema. Meenub, et kümmekond või veidi rohkem aastat tagasi, kui Iru elektrijaamas hakati olmejäätmeid elektriks ja soojuseks muutma, pasundati igal pool, et nüüd on prügimäed Eestist jäädavalt kadunud. Võta näpust! Viimased uudised kinnitavad, et koos välismaise jäätmekeetuse kasvuga (riigi ärihuvi!) Iru elektrijaamas on viimastel aastatel vähenenud kohalike olmejäätmete põletamine ning taas on hakanud kasvama segaolmejäätmete ladestamine prügilates. On öeldud: arukas sorteerib, mugav põletab, arutu kuhjab mäeks. Nii ongi!

Südamelt ära

Õpetaja sõna võib määrata edasise suhtumise ainesse

Helerin Väronen

Minu kooliaeg möödus Eesti teises otsas Kanepi gümnaasiumis. Kooliaja mõju saadab mind iga päev. Näiteks näen seniajani vahel und koolist. Enamasti küll õudukaid sellest, kuidas mul on vaja kohe eksamile minna või et olen dressid/õpikud koju unustanud. Kuid kooliajast on jäänud ka helgeid mälestusi ja saadud mitmeid õppetunde.

Minu esimene õpetaja oli südamlik proua, kelle tarkus oli näiteks see, et alati tuleb endaga kamm ja taskurätid kaasa võtta ning olgu riided kui tahes vanad, kuid need peavad olema puhtad ja terved. Õppimise kohta oli tema õpetus see, et iga asja tuleb korrata seitse korda, siis see kinnistub. Samuti sain algklassides õppetunni, et mitte kunagi ei tasu kummipalli kooli kaasa võtta. Isegi kui sa ise sellega pahandust ei tee, teevad seda teised, aga noomida saad ise ka.

Põhikoolist sain kaasa armastuse käsitöö vastu ja seda tänu kunsti- ja käsitööõpetajale, kelle käe all õppisin ka mitmes huviringis. Temast

õhkus soojust ja sõbralikkust, mis tekitas tundides alati koduse tunde. Kunstiajaloo tunni ajal tehtud ekskursioonid mõisatesse olid need, mis tekitasid minus suurema huvi nii mõisate kui ka ajaloo vastu.

Gümnaasiumiaega jääb mälestus sellest, kuidas ma üksainus kord sain veerandihindeks kahe ja seda kehalises kasvatuses. Meil ei olnud kehalise kasvatusõpetajatega väga vedanud. Kuidagi kippus minema nendega peaaegu samamoodi nagu Harry Potteri raamatutes olnud mustade jõudude vastase kaitse õpetajatega - nad vahetusid väga tihti. Mõnega oli parem läbi saamine, mõnega aga mitte. Konkreetse õpetajaga, kes kahe pani, läksime tülli, kui pärast vabastuse saamist andis ta mulle kirjaliku töö teha. Pidin seda mitu korda ümber tegema ja vihastas, kuna õpetaja jättis esimesel korral pooled vead mainimata. Nüüd on mul muidugi kahju, et ma suusatada ei oska ega julge ka proovida. Samuti oli see hea näide, kuidas üks õpetaja võib suhtumise mingisse ainesse täiesti ära rikkuda. Üks halvasti öeldud lause ja laps jääbki eluks ajaks arvama, et ta on andetu, kuigi tegelikult võib asi hoopis vastupidi olla.

Üks väga eriline õpetaja oli meil põhikoolist alates vene keele õpetaja. Oma juurtelt oli ta küll eestlane, kuid päris pisikesena läinud Venemaale. Seal sai temast tuumafüüsik,

kuid Eestisse naastes ei olnud tal selle oskusega midagi peale hakata. Meie õpetasime talle eesti keelt, tema meile vene keelt. Tema sai õppimisega paremini hakkama, omandades veel kaks magistrikraadi ja seda kõike talumajapidamise ja kolme lapse kõrvalt. Tõeline õppijast õpetaja, kellest tasub eeskuju võtta!

Kogu kooliaja olid mu lemmiktunnid eesti keel ja kirjandus. Lugeda meeldis mulle väikesest peale, kuid põhikooli- ja gümnaasiumiaegne õpetaja sütitas huvi ja tahet lugeda veelgi. Seetõttu küll kannatasid paljud teised ained, kuna olin täiesti võimeline koju jõudnuna koolikoti nurka viskama, mõnda raamatusse süvenema ja unustama, et midagi õppida ka jäi.

Kirjanduse õpetaja oli ütle mata lahe, armastas head nalja, kuid vajadusel oli ka karm. Meeldimine oli vastastikune ja seetõttu pidin sageli teistele tekstide ette lugema ja minu kirjandeid kuuldi peaaegu iga kord. Eelmine suvi kohtusime selle õpetajaga ja tal oli ülihea meel kuulda, et mina kui üks klassi parimaid kirjutajaid olen ajakirjanik.

Kooliajast pärineb ka üks mu motosid - kui kuidagi ei saa, siis kuidagi ikka saab. Probleemide korral aitas kõige paremini suhtlemine ja enamik õpetajaid olid väga mõistvad ja vastutulelikud. Mõistmine ja hea sõna õpetajalt teeb õpilaste elu palju helgemaks.

Küsitlus

Milliseid teenuseid kasutate väljaspool Raplamaad?

Endla, pensionär: Ei olegi selliseid asju. Olen saanud siin hakkama.

Tiit, pensionär: Ikka arstiteenust, kahjuks. Siin ei ole kõrgema taseme professionaalsust, perearstidki saadavad Tallinnasse. Autoteenindust peab Tallinnas külastama.

Arvo, autojuht: Saab kõigega siin hakkama. Rapla on normaalne koht.

Maret, tootmistöölaine: Kodusustust käime kindlasti mujalt ostmas.

Evelin, ettevõtja: Riideid, jalanõusid ostan mujalt. Siin on valik väiksem. Telefonioperaatorite esindusi ei ole Raplas kõiki ja eriarstide juurde tuleb mujale minna.

Gerli, kodune ema: Kõike käin mujal kasutamas. Raplas ei ole ju midagi. Lapsega pean isegi logopeedi juures käima Tallinnas.

Küsis Stina Andok
Pildistas Siim Solman

Ajaleht 30 aastat tagasi

Mälestus Valgrest

Ühistöö 15. oktoobril 1988: „7. oktoobri vihmasel pä-rastlõunal kogunes hulk rahvast, noori ja vanu, (Rapla) haldushoone suurde saali, et meenutada ja austada Raimond Valgret. Algussõnad ütles kultuuriosakonna juhataja Helle Nikonov. Jaak Johanson alustas kolmekümne date svingimuusikaga, pannes õhku hõljuma tolle aja tunde, mil algas ka Valgre muusikutee.

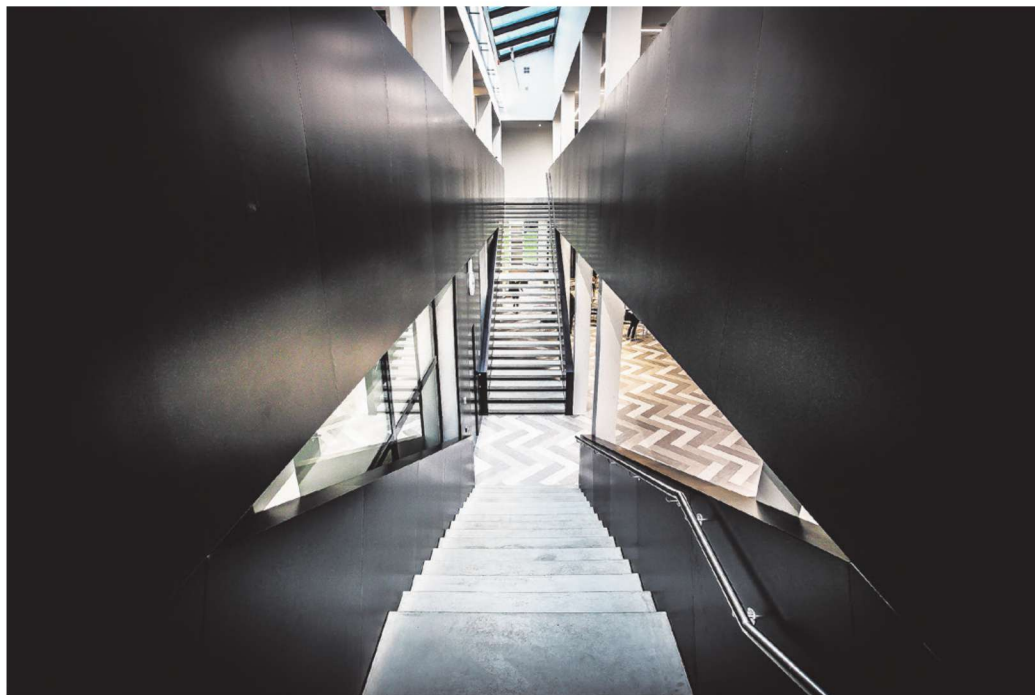
Kirjanik Juhan Saar rääkis helilooja elukäigust ja inimestest, kes teda ümbritsesid hiilgeaegadel ja elu viimastel hetkedel. Neid oli kahjuks vähem, kes suutsid tol ajal jääda ausaks enese ja Valgre laulude ees. Marsirütmid matsid armas-

tuslaulu. Ja saksofon oli kapitalistlik pill... Ometi leidis Raimond Valgre veel jõudu kirjutada „Saaremaa valsi”, sellise laulu, „mida keegi polnud veel kirjutanud”.

Ei olnud raadio- ega telemehi. Oli tunne, et Rapla inimesed ajavad Rapla asja. Üheskoos mindi Ühistöö toimetuse maja ette (Tallinna mnt 9), et tõmmata mälestustelt kate. Maja, kus mõnda aega elas Raimond Valgre, oli äsja värske kuue saanud. Valgre-fondi idee tuli Ühistöö toimetusest. Esimene pääsuke Valgre mälestuse jäädvustamisel on nimetahvel. Alevinõukogu esimees Väino Sassi lausus: „Jäägu 7. oktoober kõigile meelde. Miks ei võiks sellest saada Rapla päev, meie edasine ühistegevus ja -mõtlemine.”

Päevapilt

Foto ja tekst: SIIM SOLMAN

Kaader ulmefilmist? Ei, siiski Rapla gümnaasiumi sisevaade.

Raplamaa tunnustas parimaid õpetajaid

Kuigi õpetajate päev ei ole lipupäev, võiks see seda olla. Õpetajate töö - anda lapsele peale hariduse ja teadmiste koolist kaasa moraal- ja eetikatummetus - ei ole kerge, olid ROL-i juhatuse esimehe sõnad Raplamaa õpetajate vastuvõtul.

Helerin Väronen

Rapla kultuurikeskusesse olid eelmisel neljapäeval, 4. oktoobril peale laureaate kutsunud kõik haridusasutuste esitatud kandidaadid, kooli- ja lasteaedade juhid ning ka õpetajad, kelle õpilased olid ainevõistlustel saavutanud märkimisväärsed tulemusi.

Aasta lasteaiaõpetajaks tunnustati Kohila lasteaia Sipsik õpetaja Mari Kummer, kes pakub lastele tegevusi ka väljaspool lasteaeda. Lisaks laste soovide ja huvidega arvestamisele rakendab ta õppimises uusi ja huvitavaid meetodeid, oli öeldud tema

iseloomustuses.

Märjamaa gümnaasiumi algõpetuse õpetaja Ave Sinikas pärjati aasta klassiõpetaja tiitliga. Oma õppemeetodites kasutab Ave palju pillimängu ja digitehnoloogiat ning on kehtestanud klassis oma reeglistiku.

Aasta klassijuhataja, Kohila gümnaasiumi loodusõpetuse õpetaja Edith Maasiku jaoks on iga laps kui oma, kelle muredele ja rõõmudele ta kaasa elab. Edith on õpilaste arvates modernne, lahke, mõistlik, hooliv ja väärtustab häid suhteid.

Kohila gümnaasiumi inglise keele õpetaja Maili Hepner

Aasta lasteaiaõpetajaks tunnustati Kohila lasteaia Sipsik õpetaja Mari Kummer.

Foto: TAIMO TAMMIK

tunnustati aasta põhikooli aineõpetajaks. Tema kogemustepagas on suur ja oma oskustega suudab ta õpilasi motiveerida ning leiab igaühel võimalikke ülesandeid.

Rapla gümnaasiumi eesti keele ja kirjanduse õpetaja Ülle Mäekivi nimetati aasta gümnaasiumiõpetajaks. Tema soov on muuta õpilaste nõrkused nende tugevusteks

ning läheneda igale õpilasele individuaalselt.

Aasta kutseõppeasutuse õpetaja tiitli pälvis Kehtna kutsehariduskeskuse toitlustusvaldkonna õpetaja Katrin

Antson, kes töötab õpilastega nii meeskonnas kui ka individuaalselt ja leiab igas õpilases midagi head.

Eriti oluline on individuaalne lähenemine aasta tugispetsialisti, Kohila gümnaasiumi sotsiaalpedagoogi Riina Otsa jaoks. Tänu talle on mitmed erivajadustega lapsed saanud vajalikku abi.

Haridusasutuse aasta teo tiitli pälvis Kohila gümnaasiumi ajalooõpetajate Nele Ausi ja Ene Holstingu juhitud "Ajarännak", mis andis õpilastele uue lähenemise õppeprotsessile ja kinnistas teadmisi riigi sünniloost.

Raplamaa hariduse sõbra tiitel kuulub Kohila Vineer OÜ-le, kes on hariduse ja kultuuri toetamise ning väärtustamisega teistele ettevõtetele eeskujuks.

Aasta karjäärikoordinaatori tiitli andis välja Raplamaa Rajaleidja keskus ja selle laureaati on loov ja uuendusmeelne Marike Uusjärv Rapla Vesiroosi koolist. Rajaleidja keskus kinkis Uusjärvele pastelljoonistuse, mille autor on Kehtna kunstide kooli ja Rapla Vesiroosi kooli õpilane Rahel Tohver.

Eraldi tunnustati Kohila gümnaasiumi direktorit Neeme Lumi, kes oli igasse kategooriasse esitanud mõne oma kooli õpetaja. Samuti tänati kahte koolijuhti, kes on oma tegevusega kohalikkude kogukonda toetanud. Need on Märjamaa gümnaasiumi direktor Andres Elmik ja Kaiu põhikooli direktor Hannes Vald.

Raplamaad külastas 30 suursaadikut Hiinast Ameerikani

Mari Tammar

5. oktoobril külastas Raplamaad suur diplomaatiline delegatsioon, kes alustas oma päeva Rapla gümnaasiumist.

Külaskäigu taga seisis haridus- ja teadusministeerium, kes igal aastal korraldab diplomaatilisele korpusele teabepäeva. Seekordse teabepäeva teema oli haridusinnovatsioon ja kutseharidus ning seepärast sobis Raplamaa sihtkohaks suurepäraselt.

„Me oleme väga uhked, et siin on uus ja innovaatiline riigigümnaasium,” põhjendas ministeeriumi esindaja Anu Vask, miks seekord osutus valituks Raplamaa. Samuti tunnistas ta, et Raplamaa on Tallinnale meeldivalt lähedal.

Suursaadikute päeva Rapla gümnaasiumis avas Rapla vallavanem Piret Minn, kes tervitas kohale tulnud saadikuid ja tänas neid aja ja uudishimu eest, mida nad Raplale pühendavad. Samuti avaldas ta lootust, et suursaadikud kohtavad siin uusi

Diplomaatiline delegatsioon alustas oma päeva Rapla gümnaasiumist.

Foto: SIIM SOLMAN

inimesi ja nendega üheskoos ka uusi mõtteid ja ideid, mis on nende ja nende esindatavate riikide jaoks uued. „See on esimene kontakt selleks, et olla välismaailma jaoks

konkreetses regioonina pildil. Terve maailm tuleb meile külla,” lisas Piret Minn.

Saadikutele oli ette valmistatud mitmeid ettekandeid. Haridus- ja teadusministeeriu-

mi asekanstler Mikk Kasesalk tegi ülevaate Eesti haridussüsteemist. Seejärel tutvustati mitmeid ettekandega Eestis toimunud digirevolutsiooni ja seda, kuidas kasutatakse

erinevaid tehnoloogilisi lahendusi meie koolides. Robotexi eestvedaja Sander Gansen kõneles Eestist alguse saanud globaalsest robotikaalase hariduse võrgustikust.

Raplamaad tutvustas Raplamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskuse projektijuht Reelika Vaabel, kes rääkis delegatsioonile maakonna suuremate ettevõtetest, meie tähtsamatest kultuurisündmustest ning põgusalt ka rabast ja korvpallist. Avatud küsimuste voorus huvitas külalisi, kas Eestis arendatakse ühtmoodi era- ning riigi- ja munitsipaal- kooli ning kui suur vabadus on lastevanematel oma lapsele kooli valida.

Ühtlasi avaldasid nad nähtu ja kuuldu üle imestust ja imetlust ning pidasid Eesti eeskujut inspireerivaks. Pärast ettekandeid said suursaadikud tutvuda kooliga.

Põgusas vestluses Šveitsi suursaadiku Konstantin Obolenskyga selgus, et Eesti ja Šveitsi haridussüsteem on üsna sarnane. Suurema erinevusega töi Obolensky

välja kutseharidussüsteemi, kus nendel on suur roll praktilisel. „Õpilastel on võimalik omandada kutset ning töötada samal ajal. Nii saavad nad teada, kas see eriala, mida nad õpivad, pakub oskusi, mida neil on reaalselt vaja. Samas on see ka väga kasulik ettevõtetele, sest nemad näevad, kas haridus, mida pakutakse, on kooskõlas nende vajadustega ning tehnoloogia arenguga. Näen, et Eestil võiks olla huvi selles osas meilt õppida.”

Pärast kohtumist riigigümnaasiumis sõitsid suursaadikud edasi Kehtna kutsehariduskeskusesse. Kokku oli Raplamaad külastanud delegatsioonis ligi 50 inimest, nende seas ka USA, Jaapani ja Hiina suursaadikud. Raplamaa poolt valmistati saadikute külastust ette Raplamaa Omavalitsuste Liit eesotsas kultuuri- ja haridusspetsialisti Imbi Kalbergiga, kes ütles, et tegemist on ajaloolise külaskäiguga. „Seda, et meil on külas suursaadikud Hiinast Ameerikani, võib juhtuda korra 100 aasta jooksul.”

Politseiteated

Kehtna vald

7. oktoobril sai politsei teate, et kahe päeva eest löödi Kehtna vallas korteris 48-aastast naist. Politsei pidas kahtlustatavana kinni 42-aastase mehe.

Politsei- ja piirivalveamet

Päästeteated

Tootmishoones süttis briketipress

4. oktoobril kell 9 teatati Häirekeskusele tulekahjust Kohila alevis Jõe tänaval. Tootmishoones oli süttinud briketipress, mis asus väikeses tuletõkkesektisioonis. Enne päästjate saabumist kasutasid töötajad käsikustuteid, päästjad likvideerisid tulekahju kümne minutiga.

Lääne päästkeskus

Sõidukilt löögi saanud naine hukkus

6. oktoobri õhtul juhtus Rapla vallas liiklusõnnetus, kus sõiduteel kõndinud 65-aastane naine sai löögi mõõduvalt sõiduautolt ning hukkus.

Raske õnnetus juhtus õhtul kella 19.30 ajal Raela külas Rapla-Järvakandi-Kergu maantee 5. kilomeetril. Esialgsel andmetel sõitis Volkswagen Polo juhtinud 60-aastane naine Raplast Kergu suunas, kui märkas sõiduteel liikumas jalakäijat. Paraku ei õnnestunud autojuhil jalakäijale otsaõitu vältida ning kokkupõrkes sai teel liikunud jalakäija sedavõrd raskeid vigastusi, et hukkus sündmuskohal. Politsei selgitas, et autojuht oli kaine ning juhtimisõigusega. Esmane sündmuskoha vaatlus andis aluse arvata, et hukkunud naine helkurit ei kandnud. Tema täpne tervise seisund ilmneb kohtuarstlikul lahngul.

Rapla politsei välijuht Anti Šapkin kirjeldas, et õnnetus juhtus pimedal ajal sirgel teelõigul, kus puudub aga eraldi tänavavalgustus, mis teeb pimedal ajal sõiduteel läheduses või suisa teel liikuvate jalakäijate märkamise kordi raskemaks.

„Kuna jalakäija on sellistes olukordades alati nõrgem osapool, tuleb tal ohu välistamiseks teha enam kui loota teel liikudes vaid kaasliiklejatele, juhusele ja õnnele. Selles osas ei saa ülehinnata ka pimedal ajal asulavälisel teel liikumisel ettevaatlikkust, veel vähem helkuri või muu valgusallikaga iseenda nähtavaks tegemist teistele liiklejatele,” rõhutas ta. „Mis asjaoludel aga naine sõiduteel ning traagiliselt tagajärgi toonud õnnetusse sattus, seda selgitame edasise uurimise käigus,” lisas välijuht.

Ragne Keisk,
PPA pressiesindaja

Prügiveohind tõuseb Kohilas ning Juuru ja Rapla piirkonnas

Novembrist hakkavad Rapla vallas Rapla ja Juuru piirkonnas ning Kohila vallas kehtima uued kõrgemad prügiveohinnad, mis kehtivad seni, kuni leitakse uue prügiveo-hanke tulemusena prügivedaja, kelle hind vastab turu konkurentsitingimustele.

Haldi Ellam

Praegu teenindab piirkondi AS Eesti Keskkonnateenused, kes 2018. aasta alguses andis Rapla ja Kohila vallale teada, et taotleb segaolmejäätmete veo teenustasude tõstmist 34% võrra. Ettevõtte põhjendas hinnatõusu sellega, et 2016. aastal riigihankel pakkumise esitamise ajast alates on jäätmete käitluskulu võrreldes varem kehtinud käitlushindadega enam kui 64% kasvanud, peamiselt kütuseaktsiisi, aga ka tööjõukulude kasvu ning kehtestatud raskeveokimaksu tõttu. Ettevõtte andmeil ei olnud võimalik kasvanud kulusid enam katta sisemiste ressurside arvelt, mistõttu taotleti teenustasude muutmist.

Uued teenustasud rakenduvad alates 1. novembrist. Kuigi Rapla ja ka Kohila vald ei olnud hinnatõusuga nõus ning kuulutasid välja riigihanke soodsama hinnaga prügivedaja leidmiseks, jätkab AS Eesti Keskkonnateenused prügiveoteenuse osutamist uute hindadega, kuni hanke tulemusena sõlmitakse hanke võitjaga uus leping. Rapla abivallavanema Meelis Mägi sõnul toimus osapoolte vahel mitmeid kohtumisi, kuid omavalitsused prügivedaja hinnatõusuga nõusse ei jäänud, leping otsustati lõpetada

Praegu teenindab piirkondi AS Eesti Keskkonnateenused.

Foto: SIIM SOLMAN

ning kuulutada välja uus hange.

Mägi sõnul võtab hanke korraldamine aega. Hange kuulutati välja septembri lõpus ning pakkumiste esitamise tähtaeg on 26. oktoober. „Hanke ettevalmistus võttis nii palju aega, sest tegemist on keerulise hankega, milles on palju nüansse,” põhjendas ta. „Uue lepingu sõlmimine novembris, kui ooteaeg ja vaidlustusperiood on möödunud.“

Odavamaks midagi ei lähe

Mägi tõdes, et tegelikkuses on vähe lootust, et prügiveo hind uue hanke tulemusena väheneks, kuid ta avaldas lootust, et hanke käigus selgub vähemalt prügiveo reaalse turuhind.

„Odavamaks midagi ei lähe. Eestis on 2-3 firmat, kes prügiveoteenust pakuvad – Eesti Keskkonnateenused, Ragn-Sells ja Ecovir OÜ,” sõnas ta. „Meid huvitab, milline on õige konkurentsipõhine hind. Vaatame, milliseks prügiveo hind konkurentsitingimustes kujuneb. Ühepoolse hinnatõusuga ei ole kohe nõus. Praeguse hinna kehtestas vedaja ühepoolset, tahame näha, kas see on konkurentsipõhine turuhind. Tahame, et tekiks valik ja konkurents.“

Mägi sõnul on uues hankes sees nõue, et viieaastase prügiveolepingu korral ei või vedaja enne kahe aasta möödumist hinda tõsta. „Hindade püsimine selle pika aja jooksul (viis aastat – toim) ei ole mõeldav, aga enne kaht aastat ei tohi tulla hinnatõusu küsimata,” tõdes Mägi.

Teiseks tingimuseks oli tema sõnul see, et prügiveo hind ja nõuded oleksid tasakaalus. „Tahaks, et oleks paindlikkus, et inimene saaks valida konteineri suurust ja tühjendusvälpa ning et hind ja nõuded oleksid tasakaalus,” lisas ta. Hange puudutab lisaks segaolmejäätmetele ka paberi ja papi liigiti kogumist ning biolagunevate jäätmete vedu.

Mägi sõnul on prügisamamoodi äri ning prügiveofirmad peavad jäätmekäitlejale vähempakkumisi esitama. „Leibkonna kuludest ei ole prügitasu suur, see on selge. Prügiveo maksumuse protsent kuludest kuus on 1% või väiksem. See ei ole muude kuludega võrreldes nii suur,” tõdes ta.

Võrdluseks

140-liitrise segaolmejäätmete konteineri tühjendus vana hinnakirja järgi maksis 1,16 €, novembrist kehtima hakkava hinnakirja kohaselt 1,56 €.

2,5-kuupmeetrise konteineri tühjenduse hind tõuseb 20,65 eurolt 27,67 eurole.

Cargobusi Rapla pakipunkt kolis kiriku taha

Haldi Ellam

Muudatused Tallinna-Rapla busside sõiduplaanis tingisid Rapla bussijaamas asunud Cargobusi pakipunkti kolimise Rapla kiriku juures Loo tänav 14 asuva Dageroni Autokaupade pinnale. Kuna kaks Rapla-Tallinna vahel sõitvat bussiliini alustavad vedaja vahetumise tõttu nüüd sõitmist Tallinna bussijaama asemel Estonia teatri peatusest, lõpetas Cargobus

Rapla bussijaamas pakipunkti teenuse pakkumise ning avas Loo tänav 14 uue esinduse, kus busside asemel hakkavad pakid liikuma Cargobusi enda kaubikuga.

„Meie ei tahtnud esindust kinni panna, aga olukord bussiturul sundis meid seda tegema,” ütles Cargobusi esinduste juht Piia Vitkar.

Bussiliinide muutusega kadusid ära Cargobusi saadetiste väljumised Tallinnast kl 8.30 ja 16.30 ning väl-

jumised Raplast kl 10 ja 14. Kliendi jaoks muudab see tarnevõimalused aeglasemaks, samas langes raskemate saadetiste saatmise hind.

„Varasem loetud tundidega teenus esindusest esindusse on asendunud ühe tööpäeva teenusega esindusest pakipunkti, ehk teenus muutus Rapla klientide jaoks natuke aeglasemaks,” ütles Vitkar. „Samuti muutus hinnastamine. Esindustevaheline tarne oli kuni 10 kg [saadetisele] soodsam

kui nüüd pakipunkti, samas 10-30 kg on pakipunkti palju soodsam kui oli esindusse ehk siis kallimaks muutus neil, kes saatsid kergemaid saadetisi ja odavamaks neil, kes saatsid üle 10 kg saadetisi.“

Vitkari sõnul jääb alles bussile vastutulekuga teenus, kui saata Tallinnast ja Tartust. „See on kindlasti siis sama päeva teenus, aga kliendil tuleb kindlal kellaajal minna ise bussi vastu,” ütles ta.

Kuidas mekib koolitoit?

Helerin Värönen

Eelmisel nädalal kestis Eesti 50 koolis, mida toitlustab Daily kaubamärgi all Baltic Restaurants Estonia AS, projekt "Avatud koolisööklad", mille ajal said lapsevanemad käia proovimas lõunasöögi raha eest oma lapse koolis pakutatavat toitu.

Meie toimetuse inimesed käisid pakutatavat lõunasööki proovimas Märjamaa gümnaasiumis, Rapla Vesiroosi koolis ja Rapla gümnaasiumis. Soov oli minna ka Valtu kooli, kus väidetavalt oleks pidanud saada samuti koolitoitu proovida, kuid sealt aeti lehe esindus minema, öeldes, et vanematele süüa ei pakuta. Baltic Restaurants Estonia müügi- ja turundusjuht Tiit Endrikson selgitas, et võimalus sööma minna oli küll olemas, kuid selle oleks pidanud eelnevalt kooskõlastama direktoriga.

Enamasti tõstavad õpilased ise sööklates endale toitu ette. Märjamaa gümnaasiumis on katsetatud ka seda varianti, et kõigile on laud kaetud ja toit ees, kuid see süsteem ei toimunud, nii et praegu kaetakse laud vaid esimesele klassile. Endriksoni sõnul neil kõigis koolisööklates iseteeninduse süsteemi ei ole, kuid selles suunas liigutakse. "Tuginedes meie praktikale, kiirendab iseteenindusliinist toidu tõstmise järjekordade liikumist, väheneb toidujäätmete kogus ja tõuseb rahulolu. Õpilased saavad tõsta just endale sobiva suurusega portsjoni, " sõnas Endrikson.

Märjamaal pakuti neljapäeval õpilastele hernesuppi ning kohupiima-rukkileiva magus-

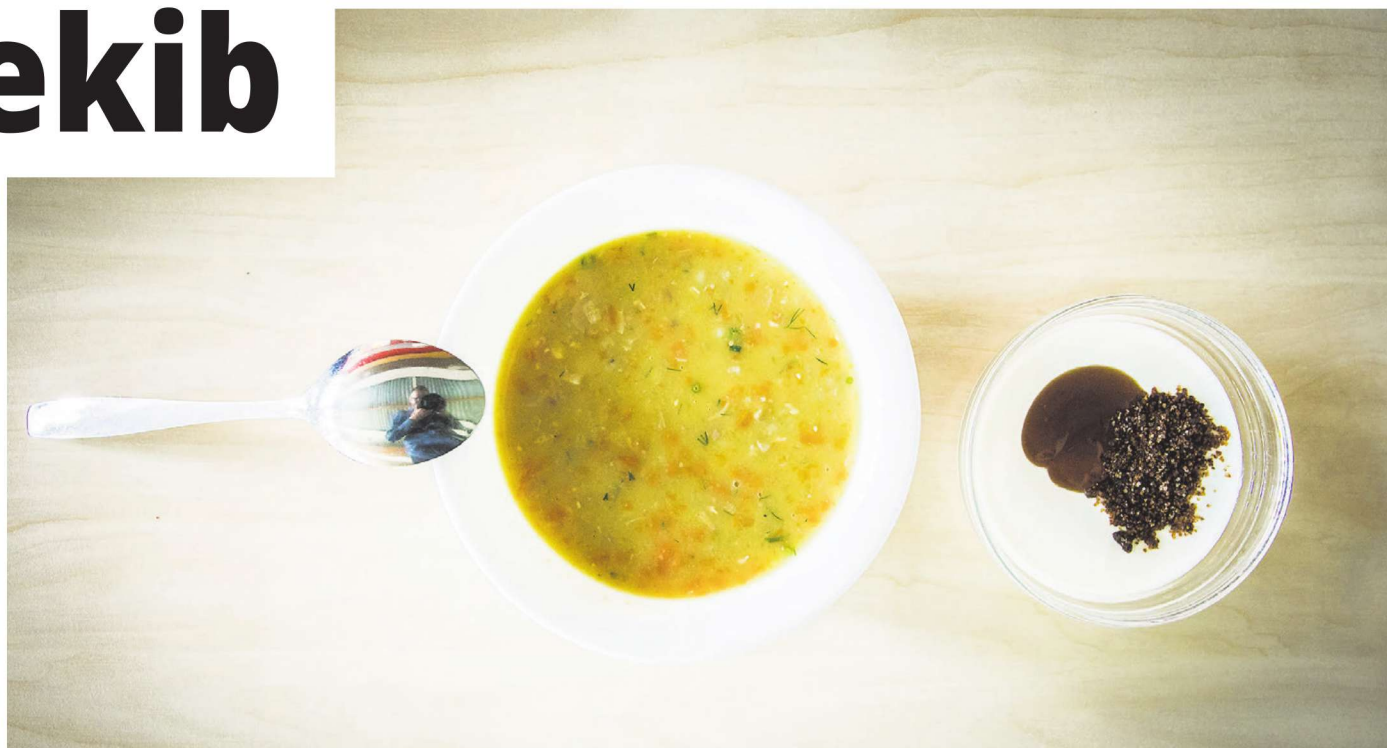
toitu. Supp maitses tõeliselt hästi, olles piisavalt tummine, mitte liiga kuum ja täitis kõhu korralikult. Magustoidu puhul jäi natukene häirima liigne magusus, oleks tahtnud, et lisandite puhul oleks saanud valida, kas lisada või mitte. Endriksoni sõnul on nende sööklates enamasti lisandid kohe juures, valida ei saa.

Rapla Vesiroosi koolis ja Rapla gümnaasiumis pakutud magustoitade puhul - kama ja vahukoorega kissell - leiti, et kama oleks võinud olla vähem magus.

Koolitoitu käisid proovimas ka Rapla valla töötajad, kes pakutatavast kõhu täis said ning söögiga rahule jäid. Magustoitute kohta neil pretensioone ei olnud ning leiti, et lastel ongi ju rohkem energiat vaja.

Vesiroosi koolis pakutud klimbisupp ja mulgipuder maitsesid täiskasvanud sööjatele hästi. Vaid prae kõrvale pakutava hapukapsa puhul leiti, et see oli liiga pehme. Natuke nalja tegi see, et esmapilgul spagettidena näiv toit osutus tegelikult riivitud kaalikaks. Vesiroosi salatite valik pälvis üldiselt kiidusõnu.

Rapla gümnaasiumis prooviti tatart hakklihastmega, aurutatud kõõgiviljade ja värske salatiga. Köht saadi küll täis, kuid leiti, et kasvua-

Märjamaal pakuti neljapäeval õpilastele hernesuppi ning kohupiima-rukkileiva magustoit.

Foto: SIIM SOLMAN

poisile oleks sellest etteantud kogusest väheks jäänud. Tiit Endriksoni sõnul on õpilastel võimalus toitu juurde tõsta, kui köht tühjaks jääb, kuid gümnaasiumis seda varianti pole. Kui köht tühjaks jääb, tuleb päevapraad endal juurde osta.

Teisel päeval pakuti gümnaasiumis valget kala toorriisiga. Oodatud kala asemel oli aga kalakaste, nii et menüü oli natukene eksitav. Salatite valik oli aga rikkalik ja see on hea, et õpilasel on võimalik valida. Mõne salati puhul aga tekkis proovijatel küsimus, kas neid koostisaineid on vaja kokku segada. Enamasti meeldivad lastele salatid eraldi, üks maitse korraga.

Koolisööklates arvestatakse ka erivajadustega, nt kui lapsel on allergia, ning arstidele alusel valmistatakse koolisööklates õpilasele sobiv toit. Rapla gümnaasiumis on olemas ka veganitele mõeldud menüü. Eelmisel aastal õpilaste seas läbi viidud rahulolu küsitlusest selgus, et laste lemmiktoidud on makaronid, riis, kartulipuder, borš ja kala.

Toimetusele teadaolevalt on vähemalt ühes Raplamaa koolis pakutud kunagi jo-

gurtit, mis sisaldab suhkruasendajat aspartaami, mida peetakse ohtlikuks. Seetõttu uurisime Endriksonilt, kas sellist piimatoodet ka nende

menüüs on. Saime teada, et Valio toodete hulgas on olemas diabeetikutele mõeldud jogurt aspartaamiga, kuid Baltic Restaurants Estonia seda ei

kasuta. Toorainete valikul jälgib kooli toitlustaja, et kasutataks puhast ja naturaalselt toorainet, mis ei sisaldaks e-aineid.

OTSIME OIVALIST OPERAATORIT!

Kas sa oled töötanud kohas, kus ürgne loodus kohtub moodsa tehnoloogiaga otse sinu käte all? Kus sind ümbritseb valgus ja puhtus, sinu selga mudib massöör ning lõunad on pea tasuta? Ei ole? Siis on aeg kandideerida.

Kes see on?

Operaator on meie O ja A. Ilma temata jääksid tootmisliinid seisma ja kvaliteedinõuded visataks prügikasti.

Mida ootame?

Ootame kohusetunnet ja valmisolekut graafikuga tööks. Ette tuleb ka 12-tunniseid öövahetusi. Mis aga ei tähenda, et vampiirid oleksid teretulnud. Palume diskrimineerimise pärast vabandust.

Mida pakume?

Meil on vinge uhiuus tehas ja mugav bussitransport. Massaaž, taastusravi ja sportlikud tegevused on lausa tasuta. Lõunad on samuti peaaegu tasuta. Suvel saad vineerist puhata kaks nädalat ja jõulude ajal nädala. Ülejäänud puhkuse võid ise valida. Töögraafikuga on peaaegu nii nagu Genka laulus – kolm töö ja kolm vaba (päevased ja öised vahetused, vahetuse pikkus 12 tundi). Tööpäev algab vastavalt kas kell 8.00 või 20.00.

Tunned, et sul on OPERAATORI geenid?
Saada oma CV aadressile personal@kohilavineer.ee

**KOHILA
VINEER**

Kommenteerib Raplamaa Omavalitsuste Liidu rahvatervise- ja turvalisuse spetsialist Ülle Laasner

Oleme koolitoitu ja lasteaiatoitu ja ka hooldekodude toitu jälginud juba aastakümneid. See, kust me oleme tulnud, on muidugi valgusaastate vahel, aga ikka saab veel paremini.

Oleme Anne Kersna ja oma meeskonnaga olnud seda meelt, et magustoit peaks olema nii kooli- kui ka lasteaiamenüüs. Seda aga võimalikult tervislikus võtmes - kohupiim on ju väga hea toiduaine, marju, puuvilju erinevates variantides jne. Mida vähem on lisatud suhkruid, seda parem muidugi. Alati võiks jääda lastel ka võimalus kas panna nt moosi juurde või mitte. Me oleme magustoit pooldanud, sest täisväärtuslik magustoit on igal juhul parem, kui see, et laps ostab

nikki-näkki. Tänapäeval saab väga vahvaid magustoite teha kombiahjudega, oleme neid koolitusi ka kokkadele teinud. Ahjud on kõikides koolides olemas.

Mina ise käisin uues koolis söömas eelmisel neljapäeval.

Oli valida kahe lisandi vahel (kartul ja tatart). See on väga hea, et on valikuvõimalus. Kastet oli vähe - pool tatart jäi üle kuivalt krõbistada. Salatite valik oli mitmekülgne (3 vist), aga salatitele ei lisatud mingit mahla või kastet (see pidigi olema selline poliitika, et ei lisata midagi). Oli kuiv ja viha, nt porgand. Ütleme nii, et ma mingit maitseelamust ei saanud ja köht oli mõne aja pärast väga tühi. Rääkides kooli õppealajuhatajaga, ütlesid nad, et on üldiselt väga rahul. Eks ma lähen teinekord jälle. Ja maakonna toidumeeskonnaga alustame jälle koolide toitlustuse ülevaatamisega uuel õppeaastal.

Raplamaa beebidega pered said oma baasi

2. oktoobril alustas Raplas Loomeruumis tegevust Beebibaas, kuhu on koondatud mõnused ja arendavad vabaaja veetmise võimalused tulevastele emadele ja kuni kaheaastaste lastega peredele.

Stina Andok

Beebibaasi loojad on kolm Raplamaa naist – Karolin Kõrre, Kadri Ülenõmm ja Triin Maasikas. Nad kõik on ühel või teisel moel sidunud oma elu inimeste kõige kallima vara ehk lapse heaolu eest hoolitsemisega.

Beebibaasi loomise idee autor Karolin Kõrre on muusikalise kõrgharidusega pere- ja sünnitoetaja ehk teisisõnu *doula*. Karolin on enda kohta öelnud: „Olen kasvanud üles muusika ja lauluga. Laulmine ja sünni ime saladus olid minuga kogu aeg, aga ma ei teadnud kaua aega, mida nende kahe huviga küll peale hakata. Nüüd ma olen siin:

sünnitoetaja, kelle kireks on tundlik, teraapiline hääle- ja hingamistöö. Mõistan, kui oluline on oma hääle väljendus raseduse, sünnituse ja sünnitusjärgsel ajal.”

Oma ideega luua selline teraapilise lähenemisega programm tulevastele emadele saavutas Karolin ettevõtlusprogrammis STARTERcreative esikohapreemia, kus žürii tunnistas just tema idee parimaks kümnete teiste seast. Beebibaasis hakkab Karolin igal nädalal läbi viima beebide muusikatunde, millest ühele on oodatud 2-6-kuused beebid ja teisele 7-kuused kuni 2-aastased beebid.

Kadri Ülenõmm on Raplamaa joogasõpradele tuttav juba 2016.

Beebid koos vanematega esimeses Beebibaasi võimlemistunnis.

Foto: SIIM SOLMAN

aastast, kui ta alustas Rapla Loomeruumis Joogabaasiga, viies läbi iganädalasi Ashtanga jooga kursusi. Sellel teekonnal alustas ta tegelikult koos Karoliniga, kes samuti Ashtanga tegeleb. Selleks, et tulevasi ja äsja sünnitanud emasid paremini juhendada, on Kadri läbinud vastavad lisakursused ning alustab sel hooajal ka rasedate jooga ning ema ja põnnide jooga.

Triin Maasikase ja Karolini teed ristusid esmakordselt pere- ja sünnitoetajate kursusel, kus leiti ühine mõistmine ning soov luua kodukanti beebidega peredele hea koht asjatundliku nõu ja toetuse saamiseks.

Nii Triin kui ka Karolin on läbinud UNICEF-i imetamisnõustaja koolituse ning saavad toetada emasid ka imetamisel. Triin on lisaks õppinud nii emasid toetavat sünnituseks ettevalmistavat võimlemist kui ka beebivõimlemist ja -massaazi.

Lisaks pakub Triin kogemusi nõustamist diabeedi ja rasedusega toimetulekuks. Beebibaasis hakkab Triin läbi viima sünnituseks ettevalmistavat võimlemist ja beebide võimlemistundi.

„Väikelapse aeg läheb nii ruttu. Seda ei saa enam kunagi tagasi. Tundub tore panustada sellesse, et vanemad saaksid olla koos oma

lapsega,” toob Karolin välja ühe Beebibaasi loomise põhjuse. Lisaks võimalusele veeta mõnusalt aega, on naised võtnud ühise eesmärgina oma südameasjaks pakkuda siinsetele peredele mitmekülgset, professionaalset ja individuaalset lähenemist. Liikuvate tundide kõrval plaanitakse ka erinevatel beebidega peresid puudutavatel teemadel vestlusringide läbiviimist.

Kuigi igal tööpäeval aset leidvad erinevad Beebibaasi ringid on võimalus emale ja lapsele ühiseks ajaveetmiseks, julgustavad tegijad beebidega ringidesse osalema tulema ka vanaemasid ja teisi beebi lähedasi.

Kõik hinnad kasvavad!

**Telli
leht juba
TÄNA!**

Tellida saab:

- e-post: kuulutused@sonumid.ee
- www.sonumid.ee
- Raplamaa Sõnumite toimetusest:
Viljandi mnt 6, Rapla (teisel korrusel)
Tel 489 2130, 5551 1084

Metallitöötlemis-ettevõtted käisid Soomes kontaktreisil

Ermo Brecher,
Raplamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskuse
ettevõtluskonsultant

Raplamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus (RAEK) ning Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskus (HEAK) korraldasid septembri lõpus Harju- ja Raplamaa ettevõtjate kahepäevase kontaktreisi Soome, mille käigus külastati ka Alihankinta messi Tampere. Tegu on iga-aastase messiga, mis on pikkade traditsioonidega ning valdkonna ettevõtete seas kõrgelt hinnatud.

Nagu messil osalejad ise ütlevad, on iga-aastane messil osalemine firmadele pigem kvaliteedi ja stabiilsuse märk. Lisaks ka oluline koht uute kontaktide loomiseks ja olemasolevate klientidega suhtlemiseks.

Kuna kontaktreisil osalenu te reisiseltskonda kuulus palju erineva suuruse ja taustaga peamiselt metalli-

ja plastisektoris tegutsevaid ettevõtteid, tõdesid kõik reisil osalenud, et väga kasulik ja värskendav oli kahepäevase reisi vältel saada kokku ning tutvuda teiste samas sektoris tegelevate ettevõtjatega. Vahetus suhtluses saadi arutleda ühiste murede või eesmärkide üle ning mitmelgi juhul leiti endale hea koostööpartner, kellega edaspidisele koostööle asuda.

Ühe ettevõtte külastas Alihankinta messi Kohila valas Pahklas tegutsev Steel Express OÜ, mille põhitegevusalad on metallitööd ja PVC hallide tootmine. Ettevõtte toodangust suure osa moodustavad metallist konstruktsioonid PVC hallide tarbeks. Ettevõtte müüb oma toodangut Eestis ja edukalt ka Soomes. Soome müügi osakaal kasvab järk-järgult ja Tampere Alihankinta messi külastamine oli ettevõtte hea võimalus kohtuda potentsiaalsete klientide ja koostööpartneritega.

Steel Express OÜ juhataja

Jaanus Laane ütles, et reis ja messikülastus 24. ja 25. septembril läksid igati korda ning sellised ühised väljasõidud on igakülgselt värskenduseks uute kontaktide loomisel, ettevõtte tootmisteggevuste ergutamiseks. Enne sõitu seadis ta endale eesmärgiks uute ärikontaktide loomise ekspordi osakaalu suurendamiseks. Eesmärk sai täidetud ning uusi tutvusi ja koostööalaseid kontakte loodi mitmete uute Soome firmadega.

Kahepäevasel väljasõidul osales ka Soome-Eesti ekspert ja nõuandja Valdar Liive, tänu kellele oli võimalik meie reisiseltskonnal külastada lisaks messile ka Riihimäel asuvat ettevõtluse edendamise panustavat kaubanduskoda. Riihimäe kaubanduskoja tegevjuht Mika Herpiö andis ülevaate, kuidas nemad aitavad kaasa ettevõtete arengule oma piirkonnas ning muuhulgas ka sellest, milline oleks nende organisatsiooni tugi Eestist pärit ettevõtjate

Alihankinta messil Tampere.

Foto: erakogu

nõustamisel.

Suurepärase võimalusena said meie ettevõtjad külastada ka KONE Oy liftitehast Hyvinkääl, kus töötab üle 300 inimese ja kust tarnitakse lifte kõikidele kontinentidele. Tehases võtsid meie ettevõtjad vastu kaks seal töötavat Eesti inseneri Priit Kaasik ja Ingrid Ormus. Tehasekülastus andis suurepärase ülevaate rahvusvahelise haardega ettevõttes rakendatud kaasaegsete tehnoloogiate kasutamisest

ning efektiivsete tootmisprotsesside juhtimisest. Kuna Kone kasutab allhanke teenuseid ka Eestist, siis oli nii mõnelgi reisil osalenul uhke tunne näha oma panust juba maailmakuulsate liftide koosteliinil.

Esimese päeva lõpetas ühine õhtusöök koos messil eksponentidena väljas olevate ettevõtetega, millega liitusid ka Eesti Masinatööstuse Liidu ja EAS-i esindajad. Ligi 50 inimese osalemine andis hea

võimaluse kogemuste jagamiseks ja kontaktide leidmiseks veidi vabamas õhkkonnas.

Teel Soome oli laevas võimalus kõikidel ettevõtjatel valgustada reisikaaslasti oma tegevustest ja edusammudest. Samuti esines ettekandega Eesti ja Soome ärikultuuride erinevusest konsultant ja mentor Valdar Liive.

Järgmine ettevõtjate kontaktreis on kavas 2019. aastal. Selle sihtkohta ja sisu hakatakse planeerima lähiajal.

Kehtna ettevõtluspäeva teemad julgustasid olema loominguline

Mariliis Vest

3. oktoobril korraldati Raplamaa ettevõtlusnädala ajal Kehtna kutsehariduskeskuse suures saalis Kehtna ettevõtluspäev, kus arutati teemal „Mis on ühist saunal & Tšukotkal või tööampsudel & võrdsetel võimalustel“.

Ürituse pealkiri vihjas kohale tulnud esinejaskonnale. Esmalt jagas ligi 150 kuulaja ees oma kogemusi ja teadmisi tšilli-itaalia päritolu ärimees Henton Figueroa, kes on lüksulikke saunatooteid eksporditava OÜ HA Serv ekspordijuht ning Eesti majandusõpetajate seltsi juhatuse liige. Figueroa suutis publikumi iga oma tegevusega kaasa haarata, valides esmalt välja kümme-kond noort, kelle ülesanne oli üles kirjutada toode, mida nende arvates võiks Eestist ekspordida.

Väljatoodud mõtted arutati lahti - millised on selle lisandväärtused ning kui mõistlik või mittemõistlik on väljavedu. Tšillil elava naise loo näitel, kes ilma teadmisteta löi

järjestikku viis kasumlikku restorani, julgustas Figueroa rõhuma ettevõtluses pigem loomingulisusele.

Ta soovitas mõelda valdkondade peale, kus inimene tunneb end hästi ning kus nähakse ja teatakse enda eeliseid teiste ees. Noorte seas populaarse mängu „Kahoot“ abil said kuulajad teadmisi ettevõtlusvormide ja -maksude ning ettevõtete kohta. Oma esinemise lõpetas ta brändi loomise ja turundamise teemadel.

Pärast lühikest vaheaega astus kuulajaskonna ette soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik Liisa Pakosta. Mitmeid statistilisi numbreid ja näitajaid kasutades rääkis ta naiste ja meeste erinevustest nii õpingutes kui ka tööturul. Näiteks tõi Pakosta välja, et eelmisel aastal lõpetas ülikooli üle seitsme tuhande naise ja mehi vaid üle kolme tuhande, mis näitab, et naiste keskmine haridustase on meeste omast kõrgem ning läheb aina eest ära. Üha rohkem aga kasvab nõudlus kõrgemate kutseta-

semetega tööde järele, seda mõlema soo puhul.

Veel rääkis Pakosta, et Eestis on üks „juhtivaid“ riike Euroopas, kus õpitavad erialad on kategoriseeritud sooliselt. See tähendab, et õpilased ei mõtle läbi, mis neid tegelikult huvitab, vaid ennast harima minnakse ühiskonnas loodud stereotüüpide järgi.

Ettevõtluse ja töömaailma poolelt tõi Pakosta välja naiste tunduvalt madalama enesehinnangu. Ka CV koostamisel toovad õrnema soo esindajad oluliselt vähem välja oma reaalseid oskusi, kui seda teevad mehed, lisas ta.

Mainimata ei jäänud ka asjaolu, et Eestis on kõrgeim sooline palgalõhe Euroopas: mehed saavad statistika järgi 27% rohkem tasu kui naised.

Päeva teises pooles esinesid veel TV3 paljude reisisaadete eestvedaja ning ettevõtlushinnga insener Raivo Malter, SA Innove esindaja Katrin Kivisild ning videotervitusega kümme aastat personali-valdkonnas tegev olnud Kei Karlson.

TOPELT ALLAHINDLUS!

KLAASID

-30%

JA

RAAMID

-30%

Optometrismi vastuvõtt 12., 18., 26. oktoober

★ EESTI OPTIK ★

Eelregistreerimine telefonil 4 855 540, T-R 9-19, L 9-13
Kauplus avatud Rapla konsumis, Tallinna mnt 16
Kehtib prilliraamide ja klaaside koostul. Kampaniaitingimused
kauplusest! www.optika.ee

Ettevõtluspäev Raplamaal tõi esile nii ettevõtjate rõõmud kui ka pisarad

Töötukassa kõige värskemate andmete kohaselt on Rapla maakonnas töötus ca 4,5% ning töötute hulgas on enam naisi kui mehi. Valdavalt on töötute puhul tegemist lihttöölise, oskus- ja käsitööliste ning teeninduse valdkonna töökogemusega inimestega.

Haldi Ellam

Töötuid oli Raplamaal 624 ning vabu tööpakkumisi 2. oktoobri seisuga 113. Tööpakkumistes otsiti enim teenindajaid ning lihttöölisi. Samuti tutvustati ettevõtjate võimalusi töötukassa kaudu võtta inimesi proovitööle, tööpraktikale, saada palgatoetust noorte ning erivajadustega inimeste palkamiseks, sh konsultatsiooni, mida konkreetne erivajadus endast kujutab ja kuidas inimest abistada.

2. oktoobril toimus Rapla kultuuri-keskuses Raplamaa ettevõtluspäev, kus ettevõtjad jagasid oma kogemusi. Raplamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus tutvustas ettevõtjate mentorprogrammi ning Töötukassa olukorda maakonna tööturul. Päeva modereeris Mart Mardisalu, kes rääkis ausalt ja värvikalt ka enda ettevõtluskogemusest ning avalikust esinemisest.

Pahuratele müüjatele tuleb leida teine töö

Eesti-Tšiili ärimees **Henton Figueroa** rääkis sellest, kui oluline on hea müügi õnnestumiseks tunda nii oma konkurenti, toodet, kliente kui ka müügiinimesi. Toodete puhul on Figueroa sõnul oluline, kui lihtne või raske on neid järele teha, millised on nende alternatiivid ja asendustooted. Tooraine hankimise osas on oluline uurida välja, kui palju on varustajaid ning kui palju ettevõtte oma tarneahelast sõltub. Oluline on ka, kes on ettevõtte kliendid ning millist hinda on nad nõus maksma, milliseid müügikohti kasutatakse ning kes on ettevõtte nn *frontline*, kellega klient esmalt kokku puutub.

Figueroa sõnul on ettevõtte kõige olulisemaks visiitkaardiks inimesed ning ta soovitas inimesed, kes kliendid eemale peletavad, asendada. Samuti rääkis ta, et mõistlikum on inimestega otse suhelda – „oma kliendiga samast taldrikust süüa“ – ning mõista, et müügi protsessid, eriti välisturgudel, võtavadki vahel kaua aega. Samuti jagas ta ohtralt praktilisi nippe, mida müügi õnnestumiseks kasutada.

Valikud teadlikumaks

Moderaatore **Mart Mardisalu** rääkis isikubrändi arendamisest, oma ettevõtte arengust ja allakäigust ning töötamisest TV3 uudisteankruna. Mardisalu sõnul on kõigil inimestel juba oma bränd olemas – see on meie personaalsus, mis koosneb omadustest, mida arendame või jätame arendamata. Ta soovitas edasiliikumiseks olla oma valikutes teadlikum, ennast põhjalikult analüüsida ning arendada endas eelkõige neid jooni, mis nii enese kui ka teiste silmis kattuvad. Samuti jagas ta praktilisi nippe avalikuks esinemiseks ning toonitas, et lavanärv on loomulik asi, mis käib ka professionaalidega kaasas. „Ettevalmistus on esinemise võti,“ rääkis Mardisalu. „Kui olete läbi mõelnud, selge ja konkreetne, siis esinemine läheb korda.“

Kokkuvõtteks tõdes Mardisalu, et oleks pidanud suure majanduskriisi ajal oma üritusturundusega tegelema firmaga teistmoodi käituma. „Üritasime venitada, ei julgenud tunnustada, et oleme valesid otsuseid teinud. Venitasime terve aasta, aga aasta marineerimist oli liiga palju,

Ettevõtluspäeva modereeris Mart Mardisalu.

Foto: SIIM SOLMAN

oleks pidanud ettevõttega edasi minema, kulusid kärpima. Üks kord vasktorudest läbi käia tuleb kõigile kasuks.“

Inimesed on ettevõtte kalleim vara

Bon Merité kosmeetikabrändi loonud **Merit Võigemast** rääkis murdelistest punktidest oma elus, mis viisid ta oma ettevõtte loomiseni. Palgatööl olles tekkis ületöötamine ja eneseteostuskriis, mille tulemusena ta mõneks ajaks haiglavoodisse sattus. „Tundsin, et olen end ära kaotanud, olen end võrdistanud oma tööandjaga,“ meenutas ta. Haiglavoodis olles sai ta aru, et kui juba 24/7 tööd teha, siis pigem tuleks teha selliseid asju, mis meeldivad.

Võigemasti sõnul läbis ta oma ettevõtte loomisel mitu etappi. Alguses tegi ta kõike ise, aga mõne aja pärast sai ta aru, et mõned tööülesanded oleks parem delegeerida kellelegi, kes neid paremini oskab. „Tegin ajauditi ja sain teada, et väga palju asjadega, mida ei oska, püsisin liiga kaua,“ meenutas ta. „Enne oma ettevõtet tegin turundust ja nii sai ka äriplaanis turundus tugev, kuid muu mitte. Eestlased ei tihka abi küsida. Olen püüdnud seda barjääri ületada. Hakkasin mõtlema, mida mina võiksin ettevõttes teha, mis võiks välja delegeerida.“

Pärast esimeste töötajate palkamist leidis Võigemast, et uued töötajad andsid oma ideede ja teadmistega ettevõttele palju juurde. „Uued inimesed toovad oma talendi. Töötajad

on tõesti ettevõtte kalleim vara,“ tõdes ta.

Eesti muusikatööstuse pidurid

Mõnevõrra erinevalt kõlasid laulja ja helilooja **Vaiko Eplik** kogemused Eesti muusikatööstuses. OÜ Mortimer Snerd omanikuna jagas ta kogemusi, kuidas ühendada loominguline töö ja äri, ning leidis, et Eestis autoriõiguste kaitse eest vastutavad monopoolsed organisatsioonid toimivad nii, et tegelikkuses muusikud ja teised loomeinimesed oma loomingut eest väärilist tasu ei saa, sest esindusorganisatsioonid tegelevad põhitegevusena hoopis investeerimisega ning piiravad Eesti muusika levikut.

Mitmekülgne Hannaliisa Uusma inspireerib ettevõtlik

MTÜ Ettevõtlikud Naised Raplamaal on mitmeid aastaid ettevõtlusnädala tegemistes kaasa löönud ning põnevaid naisi oma tööst ja elust rääkima kutsunud. Ei jäänud ka tänavune ettevõtlusnädal erandiks. Kolmapäeval, 3. oktoobril rääkis motivatsiooniõhtul „Uue aja naine“ oma eduloost Hannaliisa Uusma.

Stina Andok

Laiemale üldsusele on Hannaliisa Uusma tuntud kui muusikalise koosluse HU? solist ning sellest ta oma elust jutustades ka alustas. MTÜ Ettevõtlikud Naised Raplamaal ühe eestvedaja Katrin Klæbo suunamisel ja küsimuste toel jutustas Uusma oma perekondlikust taustast ning kuidas täpselt on muusika tema

eluga haakunud. Lühidalt kokku võttes on muusika tema esivanemate eluteel ühel või teisel viisil olemas olnud, kuid Uusma on siiski esimene, kes on muusikaga teinud karjääri ning saavutanud tuntust.

Muusikalistes ettevõtmistes on Uusma püüdnud enda sõnutsi ajada alati oma kindlat joont ning tegelda loomega omaloodud subkultuuri räämist. Suurimate partneritena sel

teekonnal nimetas ta näiteks Jarek Kasarit, aga ka Leslie Da Bassi, kelle toel sündis ka HU? esimene ja vahest kõige tuntum album „Film“, mis sisaldas selliseid tuttavaid lugusid nagu „Depressiivsed Eesti väikelinnad“, „Absoluutselt“ jne.

Vähem on teada, et naine on paralleelselt muusikaga tegelemisele olnud ka usin õppur ning praeguseks jõudnud Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia muusikateaduste doktorantuuri, olles samas popmuusika ja soouuringute lektor. Doktoritöö raames uurib sotsiaalteaduste taustaga Uusma peamiselt postsotsialistlikku mehelikkust. Lektorina töötamisest ja doktoritööst oluliselt rohkem paraku motivatsiooniõhtul kuulda ei õnnestunud.

Küll aga saime teada, et ta on töötanud soolise võrdõiguslikkuse edendamise alal ning töötab praegu põhikohaga sotsiaalkindlustusameti ohvriabi osakonnas, juhtides kõrge riskiga lähisuhtevägivalla juhtumite lahendamise mudeli MARAC pilootprojekti. Pilootprojekt jõuab Raplamaale kuuldavasti 2019. aastal. Töö sotsiaalkindlustusametis on Uusma sõnul vastutusrikas, aga ka väga huvitav.

Kõige suuremat elevust tekitas publikus aga hoopis Uusma n-ö vabatahtlik tegevus. Nimelt on Uusma koos sõbra Teele Varesega loonud Saaremaale Triigi sadamasse eksperimentaalse teatri- ja kontserdilava Triigi Filharmoonia. Uusma veedab igal suvel paar kuud, toimetades

filharmoonia esinemiste korraldamisega ja sadamas paralleelselt kohvikut pidades. Kuna teenitud tuludest töötajatele palka ei maksta, võib seda pidada siiski heategevuslikuks ja vabatahtlikuks, eesmärgiga edendada kohalikku kultuurielu. Kuuldavasti on see aktiivsetel naistel ka õnnestunud.

Miks Uusma on otsustanud muusikalise tegevuse kõrvalt end pidevalt harida ning tegeleda põhitööna mitte nii loovatel erialadel, selgitas ta sooviga säilitada loomingulist vabadust. Nimelt ei soovi Uusma tulevikus avastada end olukorrast, mil tal tuleks luua muusikat pelgalt selleks, et oma peret ülal pidada. Kahtlemata oli innustav kuulda, kui Uusma ütles, et vaatamata mitmele tegevusele,

„Eesti muusika elab ja särab, aga muusikatööstus on selle ümber nagu halvasti haisev karkass,“ leidis ta. „Autorid ja esitajad on nende organisatsioonide pantvangis, kes neid esindavad.“ Epliku sõnul ei tea muusikud tavaliselt intellektuaalõigustest midagi ning kirjutavadki seetõttu alla lepingutele, mis jäta nad ilma õigustest oma loomingut eest tasu teenida. Tema enda ettevõtluskogemused saidki alguse väga halvast lepingust.

„18-aastasena kirjutasin igasugustele asjadele alla,“ rääkis ta. „Sain haledalt vastu pükse. Lootsin, et saan maailmakuulsaks. Tegelikult oli mul noor pere, elasime sotsiaalkorteris ja poolteist aastat ei saanud mingit raha. Hapukoore ja kiirnuudlitega ei pea peret üleval.“

Epliku sõnul elab enamik Eesti muusikuid oma peredega autodes (st tuuritavad mööda Eestit ringi - toim) ja nad ei saa oma muusika eest raha mujal kui esinedes. Samuti peavad Eesti muusikud lisaks kodumaistele konkurentidele konkureerima globaalsel turul ja autorikaitseorganisatsioonid teevad selle keeruliseks. Muusika- ja meediatööstus on kahjustanud digirevolutsioon, mis võimaldab artistide loomingut korduvalt taasesitada, ilma et nood tehtud töö eest tasu saaks.

Peter Pihl rääkis oma mesinduse ja puidutööstuse ettevõtetest, mille ta lõi selleks, et saaks pereelu nautida nii nagu meeldib. Mesindusega tegeleb ta peamiselt suvel ning et muul ajal ka sissetulekut oleks, valmistab mesitarusid. Tema puhul on ainulaadne see, et mesindustarbeid teeb ta termokui- vatatud puidust, milles on Pihli sõnul säilinud kõik puidu head omadused, aga kuivatamise tõttu on minetatud halvad.

Tema tarusid müüakse mesinduspoodides Soomes, Rootsis ja Taanis. Pihl näeb end rohkem mesinikuna. Peamiselt leiva lauale toova puidutöö osas on sihtgrupiks just mesindussektor – kõik sai alguse kooli lõpuks vanemate poolt kingitud mesilasperest.

kusega

leiab ta aega ka isiklikuks eluks.

Uusma hoiab end muusikas aktiivse- na tänagi. Kuigi HU? ametlikult veel te- gutseb, on ansambli aktiivsem periood juba möödanik ning praegu keskendub Uusma uuele muusikalisele kollekti- vile, duole HUNT, mida ta veab koos Brigitta Davidjantsiga. Aasta tagasi ilmus sellel, nagu Uusma ise nimetas, postromantilisel indie-soul-koosseisul album „Fragment of...“. HUNTi lugusid sai kuulda ka motivatsiooniõhtul. Neid saatsid VJ Kristin Pärna visuaalid.

Juttu ja muusikat oli õhtul paari tunni jagu ning kuigi teema võiks inspireerida ka mehi, oli seda nauti- ma tulnud ruumitais naisi. Ainsad meesolendid olid sel korral fotograaf ja helitehnik. Oli seegi omamoodi sobiv ja irooniline märk.

Tule ja vii Hepa tanklaketi teenindus uuele tasemele!

Otsime oma töökasse ja rõõmsameelsesesse kollektiivi **teenindusjuhti**.

Ootame Sinult:

- ◆ Varasemat töökogemust teenindajate töö juhtimises
- ◆ Eesti keele oskust kõnes ja kirjas ning vene keele oskust suhtlustasandil (inglise keel tuleb kasuks)
- ◆ Heal tasemel arvuti kasutamisoskust (Word, Excel)
- ◆ Avatud olekut ja positiivset suhtumist
- ◆ Head organiseerimisvõimet, kohusetundlikkust, usaldusväärsust ning otsustus- ja vastutusvõimelisust
- ◆ Head suhtlemis- ja läbirääkimisoskust
- ◆ Juhilubade olemasolu (B-kat)

Töö sisuks on tanklaketi klienditeenindajate töö organiseerimine, mis hõlmab järgmisi ülesandeid:

- ◆ Klienditeenindusstandardi väljatöötamine ning koos meeskonnaga selle elluviimine
- ◆ Klienditeenindajatele mõeldud koolituskava koostamine ja elluviimine
- ◆ Klienditeenindajate töölepingute koostamine ja ametijuhendite ettevalmistamine
- ◆ Töö- ja puhkuste graafikute koostamine
- ◆ Tööle asumisel teenindajate esmane juhendamine
- ◆ Tankla tööks vajalike juhendmaterjalide koostamine ja jälgimise kontroll (enesekontrolliplaan, töökeskkonnaohutus jms)

Omalt poolt pakume:

- ◆ Huvitavat ja vaheldusrikast töökeskkonda – tööd erinevates Hepa OÜ tanklates
- ◆ Erialast väljaõpet ja täiendkoolitusi
- ◆ Väarikat töötasu
- ◆ Ettevõttesiseseid soodustusi
- ◆ Töökohta Sinu kodukohas Raplas

Kandideerimiseks saada oma CV ja motivatsioonikiri

hiljemalt 31.10.2018 aadressile kaspar@hepa.ee

3. oktoobril korraldati Varbolas suur politsei-, pääste- ja kiirabiõppus, kus mängiti läbi joobes juhi põhjustatud avarii, millesse oli sattunud 3 autot ja 15 kannatanut. Olgugi et tegemist oli mänguga, oli see kohati reaalsem kui elu ise.

Mari Tammar

Kui me Varbolasse jõudsim, avanes meile trööstitu pilt. Vihmas ja tuules seisis kaks uperkuuti lennanud autot, millest oli osa kannatanuid välja paiskunud. Kolmas mõlkidega auto oli metsa all, kus ootas kiirabi saabumist ka kannatada saanud väike laps. „Tulge juba siia, ma hakkan kohe surema!“ lõugas üks silmnähtavalt joobes kannatanu, kes oli pooleldi auto pagasiruumist välja kukkunud.

Tahes-tahtmata meenutas see pilt 2. juunil Kehtnas juhtunud traagilist liiklusõnnetust, kus kaks noormeest suurel kiirusel vastu puud sõitsid ja hukkusid. „2. juunil juhtunud õnnetuse osas tuvastas ekspertiis, et autot juhtinud 28-aastane mees oli alkoholihoobes. Lõplikud asjaolud saame aga välja öelda siis, kui kriminaalmenetlus on lõppenud,“ vastas mu järelepärimisele Rapla patrullitalituse juht Margus Kaldma.

„2018. aastal on Raplamaan juhitud 27 inimkannatanuga liiklusõnnetust, viga on saanud neis 29 ja hukkunud 8 inimest. Neist joobes juhtide süül on toimunud 15 liiklusõnnetust, milles hukkunud 5 inimest,“ lisas Kaldma musta statistikat. Need numbrid räägivad iseenda eest ning annavad õppusele elulise konteksti.

Sündmuskohale jõuab vilkurite sähvides esimene Põhja-Eesti regionaalhaigla kiirabibrigaad. Puna-kollasekirjuse varustuses meedikud hüppavad autost välja ja ruttavad autode juurde, et teha kindlaks kannatanute hulk ja raskusaste. Raadiosaatjad ragisevad, vihma sajab ja purjakil kannatanu lõugab üle sündmuskoha, et tal on ilgelt sitt olla ja äkki arsti-onu annaks talle peavalutabletti.

Järsku sekkub õppuse juht Arkadi Popov, kes on ühtlasi Põhja-Eesti regionaalhaigla kiirabikeskuse juhataja. Ta astub kätega vehkides platsile ja hüüab: „Timeout!“ Midagi läks valesti. Ta kutsus kiirabibrigaadi enda juurde, selgitab viga ja õppusele tehakse *restart*. „Sündmuse eesmärk on õppida ja kinnistada,“ selgitatakse mulle kõrvalt.

Õppuse on korraldanud Põhja-Eesti regionaalhaigla kiirabikeskuse koostöös Raplamaa päästekomandoga. „Kuigi nii suurt avariilukorda tuleb meedikute töös ette harva, on õppused just see koht, kus harjutada olukordi, mille lahendamine vajab erioskusi ja teadmisi,“ selgitab õppuse juht Popov. Kokku on õppustesse kaasatud neli kiirabibrigaadi, kaks päästeameti autot ning politsei. Koos vabatahtlike simulantide, korraldajate ja instruktoritega võtab koolitusest osa ligi 60 inimest. Õppus toimub Rapla maakonnas, sest Raplamaa on ka Põhja-Eesti regionaalhaigla kiirabi teeninduspiirkond. „Meie vastutame selle eest, et siin elavad inimesed saaksid kiiresti ja

Päästjad asuvad sõiduautodesse löksu jäänud kannatanuid välja lõikama.

Fotod: SIIM SOLMAN

„Tulge juba siia, ma hakkan kohe surema!“

Meedik kontrollib kannatanut ja tuvastab tema vigastuste raskusastet.

Joobes autojuht toimetatakse turvalisse kohta läbivaatusele.

kvaliteetset kiirabi. Meie huvides on see, et me harjutaksime regulaarselt, kuidas abi osutada,” selgitab õppuse juht.

Vahepeal on kohale jõudnud teisedki kiirabibrigaadid ning sagimist on iga auto ümber. Kohale jõuab ka päästemeeskond. Esimesena hüppab autost välja sinise kiivriga „tule-tõrjuja“ ja küsib, kus on vastutav meedik. Kui ta on õige inimese leidnud, vahetatakse kiirelt infot. Seejärel jagab ta oma meeskonnale juhiseid. Avatakse päästeauto luugid ning tõstetakse välja eritehnika, millega asutakse sõiduautodesse lõksu jäänud kannatanuid välja lõikama. Õhus on tajuda pinget ja ärevust.

„Õppuse eesmärk on harjutada koostööd päästjate, politsei- ja kiirabitöötajate vahel, et tegevus sündmuskohal oleks hästi organiseeritud ja kriisilukorras saaksid kannatanud võimalikult kiiresti abi,” selgitab Popov. Samuti õpivad neil harjutuspäeval instruktorid ise. Õpitakse paremini oma personali tundma ning ka seda, kuidas tugistruktuuride omavahelist koostööd korraldada.

Sündmusele saabub krimireporter

Kui päästjad krahmavad autost kannatanutele tekid, tahaks ühe endalegi küsida, sest vihmas ja tuules seistes on juba päris jahe hakanud. Olgu öeldud, et tegemist oli minu esimese tööpäevaga toimetuses. Hommikul kodunt välja astudes polnud mul õrna aimugi, et mind esimese ülesandena avariipaigale saadetakse.

„Nüüd on sinu kord,” pöördub üks instruktoritest minu poole. „Mine tüüta päästjaid erinevate küsimustega ja püüa neilt ohvrite kohta infot saada,” lükatakse mind sündmuspäigale. „Sa oled ju ajakirjanik ja sinu ülesanne on info kätte saada,” julgustatakse mind rolli sisse elama ja käituma nagu kõmureporter uudiste jahil.

Astun siis ühe auto juurde ja küsin, mis seisundis kannatanu on, aga mind saadetakse minema, öeldes, et praegu ajakirjandusele

kommenteere ei jagata. Pöördun siis teise meediku poole, kes parasjagu ühe kandraamil oleva patsiendiga tegeleb, ning temagi ütleb, et ei saa mingit infot patsientide seisundi kohta jagada ning palub mul eemale minna.

Neile on antud instruksioonid, et nad ei tohi meediale kommentaare jagada ja nad on selles väga järjekindlad. Lähen uurin siis autot, mida päästjad parasjagu lahti murravad, ent seal tabab mind noor politseinik ja palub mul autost eemalduda.

„Kõrvaliste isikute viibimine sündmuskohal on keelatud,” ütleb ta karmilt ja suunab mind haljasalale. „See on teie enda ohutuse pärast ka,” ütleb politseinik, viidates klaasikildudele ja sellele, et autod võivad plahvatada.

Taltun siis mõneks hetkeks murul, kuhu mind suunatud oli, aga riukalik instruktor tuleb ja ajab mind uuesti sündmuste keerisesse. „Ütle neile, et sulle tuli info, et üks kannatanutest on peaministri vend, vaata, kuidas nad kommenteerivad,” õhutab ta mind. „Sa võid öelda ka, et kohe on siia saabumas president, kes hakkab siin ausammast avama,” lisab ta.

Kui ma aga selle jutuga sinise kiivriga päästejuhi poole pöördun, ütleb ta, et kui see president ka tuleb, siis mingit ausammast ta siin küll ei ava, ja meediale jagavad nad kommentaare hiljem.

Sama jutuga püüan ma veel üht ja teist tülitada, ent noored politseinikud ei anna mulle selleks võimalust. Püüan küll päästeauto tagant neist mööda hiilida, ent see kassi ja hiire mäng pikalt ei kesta. „Preili ajakirjanik, te pidite seal mure peal ootama,” on nad oma nõudmistes järjekindlad. Ainus, kes kommentaare jagab, on too purjus kannatanu.

„Mis siin juhtus?” proovin talt mõnd niidiotsa saada. „Kust mina tean, mis juhtus, ma ei mäleta. Ma lendasin ju autost välja,” vastab tema ja lisab, et tal on ikka ilgelt sitt olla. „Valuvaigistit mulle ka keegi ei anna,” jaurab mees omasoodu ja on politseinikele sama tüütu nagu mina, sest ei taha ühe koha peal püsida ja topib oma nina sinna, kuhu pole vaja.

Kokku oli õppustesse kaasatud neli kiirabibrigaadi, kaks päästeameti autot ning politsei.

Reaalses olukorras ei sõandaks ma päästjaid niimoodi tülitada, sest iga hetk võib olla elu hinnaga. „Meie kogemus ütleb, et sellised sündmused pakuvad suurt huvi ka tavainimestele. Nad pildistavad ja filmivad ning jagavad seda internetis. Tegelikult on see aga kõige vähem, mida õnnetusse sattunud kannatanu soovib, et keegi temast sellises abitus seisundis fotot teeks,” räägib Popov. „Inimelude päästmine on see, milleks kiirabi, pääste ja politsei sündmuskohale tulevad.

Meie suur palve tavakodanikule on, et kui peaksite sattuma kunagi sellisele sündmuskohale, siis võimaldage meil teha oma tööd ning ärge vähendage meie elude päästmiseks suunatud inimressursse päästetöödega mitte seotud toimingutega,” toonitab Popov. Ta tuletab ka meelde, et kui inimesed oskavad osutada

esmaabi enne kiirabi tulekut, tuleks seda tehes tagada ka enda ohutus.

Lisaks avariile pidid kiirabibrigaadid õppuse ajal ka üksikud simulatsioonid läbi tegema, kus nad pidid abistama näiteks Kuusiku lennuväljal ebaõnnestunult maandunud langevarjurit vms õnnetustes kannatanuid.

Kokkuvõttes jääb Arkadi Popov õppustega rahule. „Ilm oli vihmane, kuid vaatamata sellele said kõik püstitatud eesmärgid täidetud. Koostöö väga hästi. Oleme eriti tänulikud Rapla päästepiirkonnale selle õppuse suurepärase korraldamise eest,” annab Arkadi Popov tagasisidet. Varbola linnuse esise valis Rapla päästekomando. „See on ilus koht ja atraktiivne koht, aga siin on ka mõned kurvid ja seepärast on see potentsiaalne liiklusõnnetuse koht,”

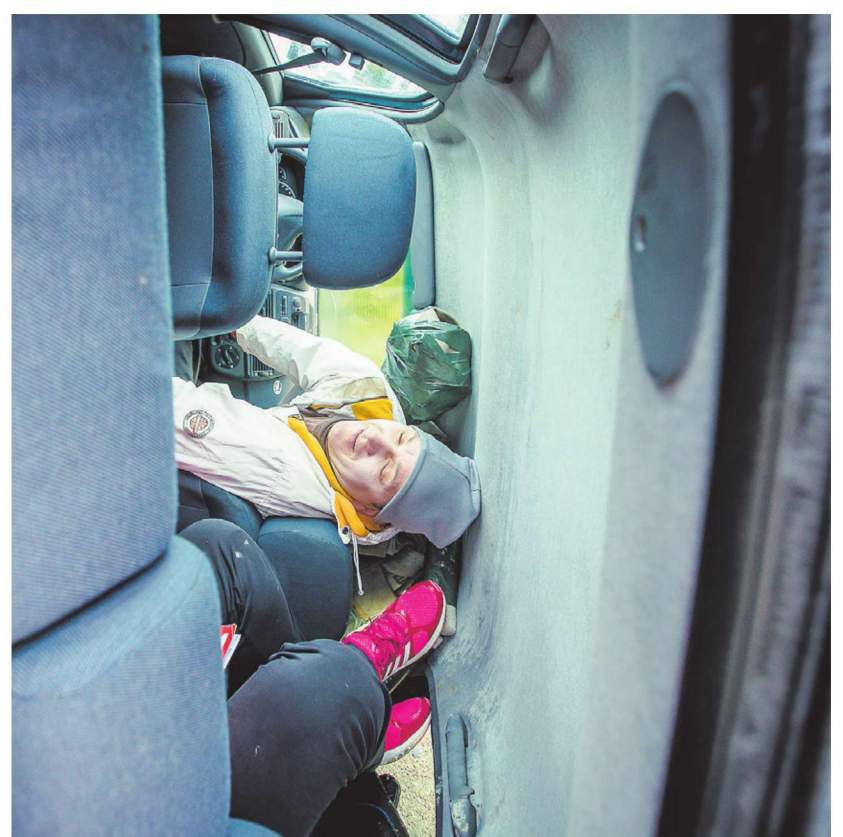
räägib Popov, miks kogu sündmustik hargnes nelja kuninga valvsa pilgu all Varbolas.

Tänavu on Raplamaal tabatud juba 188 joobes juhti. Selleks, et siin kirjeldatu reaalsuseks ei saaks, olgem liikluses ettevaatlikud ja jätkem klaas tõstmata, kui autosõit ees on. Samuti tuletab Rapla patrullitalituse juht Margus Kaldma meelde helkurit.

„Kätte on jõudnud pime aeg ja vähim, mida igaüks oma elu kaitsmiseks teha saab, on kanda helkurit. Veel parem on, kui pimedas liikudes püüate end jalakäijana võimalikult nähtavaks teha – selleks võib selga panna helkurvesti, võtta kaasa mõne valgusallika jms. Autojuhtidel tuleks pimedal ajal maanteedel sõites olla tähelepanelik ja kui märkate pimedal teel helkurita jalakäijat, andke sellestki politseile teada.“

Politseinik palub tüütul ja uudishimulikul ajakirjanikul autost eemalduda.

Autosse lõksu jäänud kannatanu.

Pikaajalise kogemusega küpsetajad Marju (vasakul) ja Nadja on nii oma tööpõhimõtetelt kui ka olemuselt väga sarnased, kuid leiavad, et neil on teineteiselt siiski midagi veel õppida.

Foto: SIIM SOLMAN

Toiduga tegelemist peab Marju kaasasündinud omaduseks: „Olen horoskoobi järgi Sõnn. Nii palju, kui mina oma tuttavatest tean, oskavad kõik Sõnnid head sööki hinnata ja ka ise teha.” Marju sõnul oli neil ka hästi suur pere, kus kõik pandigi lihtsalt ema juhendamisel süüa tegema. Talle meenub üks lugu, mida ta ema armastas ikka rääkida. „Ükskord oli ema poodi läinud, pani toiduasiad laua

peale valmis. Liha kees potis vaikselt tulel ja ma olin siis kõik asjad ära heksendanud ja potti pannud. Ema ütles, et hea supp oli ja kõigile meeldis.”

Pooleldi valgevenelasest Nadja sündis Raplas, omandas keskkooli Valgevenes ja asus lapsepõlves külge jäänud sooviga küpsetada pagariks-kondiitriks õppima. Sedapuhku juba Ukrainas. Siiski üsna noorelt saabus ta tagasi kodumaale, vanaema juurde Kuusikule. Läbi mitmete põnevate juhuslike sattu Nadja oma elukeerdkäikudega 2009. aastal Anni Arro kohvikusse Komeet tööle ning on andnud Arro toel välja tänaseks kokku viis retseptiraamatut. Materjali aga oleks veel mitme järgmisegi jagu, kuna Nadja armastab pidevalt uusi retsepte välja mõelda.

Umbes kolm aastat tagasi soetas Nadja Raikkülla endale väikese maja. Ta ütleb, et soov

kodukanti tagasi tulla oli alati olemas. Nadja otsustas ka oma Tallinna töökohast kohvikus Komeet loobuda. „Aitas juba,” ütleb ta. Peaaegu kümme aastat käis Nadja Haapsalust sinna tööle. Samas suhtleb naine Anni Arroga endiselt ning ütleb, et käib teda vahel aitas.

Marju ja Nadja said omavahel kokku juhuslikult. Marju ütleb naerdes, et tegi alati ühele Raikkülla naisele kooke. Ühel päeval aga see naine temalt enam kooke ei tellinud, vaid võttis Nadjalt. „Mõtlesin, et mis värk on, pean temaga tuttavaks saama,” räägib Marju lõbusalt. Mõlemad naised naeravad selle peale. Konkurents kahe naise vahel praeguseks enam tajuda ei ole.

Marju tõdeb, et ta ei jõudnudki enam hästi üksi ainult küpsetada ja vajas enda kõrvale kedagi. Kokku said nad lõpuks

tänu oma lastelastele, kes on omavahel tuttavad.

Toit on toidu maitsega

Nadja sõnul käis ta pärast Rapla kanti tagasi kolimist isegi korra Rapla kohvikuid üle vaatamas, kuid nähes, et inimesi käib vähe, loobus mõttest päris enda oma avada. Tööd ta otseselt ei otsinudki, kuid kui Marju pakkuma tuli, oli Nadja rahul. „Mul vedas,” ütleb ta. Võrreldes Tallinnaga on Raplas vähem tööd, mis võimaldab Nadjale paindlikumat tööaega. Praegu käib Nadja Marju kohvikus kolm korda nädalas. Tal on oma tööaeg, teeb oma asjad ära ja läheb minema.

Marju tõdeb, et huvi tuntakse Nadja küpsetiste vastu küll. Nadja küpsetiste tellimise puhul

tahetakse üldjuhul vähemasti kaks päeva ette teada, et saaks põhjalikult ette valmistada. Muudu armastavad mõlemad naised köögis improviseerida, aga Nadja kookide puhul kehtib nõue järgida retsepti piinliku täpsusega. „Nadja õpetab meid ja meie teda ka. Ta väga hea meelega õpetab, ei ole nii, et hoiab omale,” on Marju rahul. Praegu on Marju sõnul see moment, mil ta on oma kollektiiviga kohvikus üldiselt väga rahul. Oma tööpõhimõtelt on Marju ja Nadja väga sarnased. Mõlemad naised tunnistavad, et neile meeldib hästi süüa ja ka ise süüa teha. Tüdimust tuleb ette, aga vastumeelselt ei lähe kumbki kööki. Samuti ollakse üksmeelel selles osas, milliseid koostisosi kasutada. Nimelt on nii Marju kohviku kui ka Krantsi kõrtsi puhul põhimõte, et kasutatakse võimalikult palju Raplamaa tooteid. Peamised toorained

nagu näiteks liha pärineb Frank Kutterist ja kanamunad Kehtna Mõisast. Lisaks kasvatab Marju oma koduaias kõik vajalikud köögiviljad, marjad ning käib vajadusel metsaski korjamas.

„Mulle meeldib hästi süüa ja oma maitsete järgi sööke teha,” tõdeb Marju. Ta toob näite, kuidas kord tuli üks klient, kes ütles, et Marju kohviku Brita kook on hoopis teistmoodi tehtud. „Mina tahan nii teha!” ütleb Marju konkreetselt. Ta selgitab, et retsepte on väga palju ja ühte õiget ei olegi olemas ning iga kokk teeb süüa selle järgi, mis talle endale meeldib.

Samal ajal on Marju valmis tegema peaaegu ükskõik mida. „Kui inimene oskab mulle öelda, millest see kook on, ma teen seda!” on ta kindel. Oma suures vastutulelikkuses ollakse vahel valmis ka väga vähese etteatamisega tootlustust pakkuma. „Teinekord helistatakse tund aega ette. Kui võimalus on, teeme ikka ära,” ütleb Marju.

Kohvikukülastajaid ja tellimusi Marjul jagub. Sööjaid ja kohvitajaid satub kohvikusse kogu päeva vältel ning Marju sõnul teised ümberkaudsed söögikohad justkui nende klientuuri suuresti ei mõjuta. „Siin on hoopis teistmoodi rahvas,” ütleb ta. Pühadel ja tähtpäevadel saab aga Marju kohvik tõeliselt särada ja siis satuvad sinna kõik. Näiteks vastlapäeval on Marju kohvik ka meie lehe töötajate pimemaitsemisel olnud oma kuklitega esirinnas. Sel päeval on Marju kohviku kuklitele suisa võidujooks.

Iganädalased on ka tellimused väljaspool kohviku tööaega. Kui küsida võib põhimõtteliselt kõike, armastavad Marju sõnul inimesed eelkõige tema küpsetistest kringlit, Brita kooki, oma aia moosidega torti, sefiiritorti, aga ka lihtsaid plaadikooke ja õunakooke. Nadja valikust tellitakse sagedamini beseerulli, porgandistruudlit ja šokolaaditorti. Marju sõnul on nende suur pluss asjaolu, et püütakse hoida odavamalt joont võrreldes teiste tegijatega.

Teiste kohalike tegijate toodetega on Marju väga hästi kursis. Nimelt on ta olnud kaval ja teise nime all tellinud ning proovinud neid kõiki. Samuti ütleb ta, et nähes poes midagi huvitavat, ta ostab ja laseb mõnel tutaval proovida, kui ise ei taha. Lisaks kondiitritoodetele hoiab Marju kursis end ka teiste tootlustus- asutuste muude toitudega. „Olen proovinud, et saaks öelda, et meil ei ole vaja häbeneneda. Meil on puhas toit. Toidul on toidu maitse,” ütleb ta.

Pikaajalise kogemusele vaatamata leiavad mõlemad naised, et kogu aeg on vaja õppida ja end täiendada. Kui on aega ja tahtmist, leiab väga palju kirjandust ja retsepte. Pidev areng on oluline, et inimeste soovidega paremini kaasas käia. Kui osatakse inimeste soovidega arvestada, tuleb tagasiside ka enamasti positiivne. Nii Marju kui ka Nadja sõnul on töö parim osa see, kui inimesed jäävad rahule ja kiidavad.

Eesti Toiduliit korraldab neljandat aastat järjest üle-eestilise konkursi „Südamega tegija“. Viimasel kahel aastal on Raplamaal Alu külje all enam kui 200 inimesele tööd pakkuv Saarioinen Eesti konkursile esitanud ka oma tublimaid töötajaid.

Haldi Ellam

2018. aastal esitas ettevõtte konkursile Irina Andrejeva, kes vastutab pannkoogitsehhi tootmise sujumise eest. 2017. aastal esitas ettevõtte samale konkursile tootearendustehnoloogi Anneli Looduse, kelle ülesanne on uute toodete väljamõtlemine ja tootmiseks kohandamine. Kohtusime mõlema tegusa naisega Mamma tootmistehases ning uurisime, mida nad oma töökohast ja tööülesannetest arvavad. Koos tootejuhi Kadi Priimäega käisime põhjalikult kaemas ka tootmisprotsessi.

Pannkoogitsehhi grand old lady - Irina

Irina Andrejeva on Mamma tehases töötanud 2012. aastast saadik. Varem on ta töötanud Rapla piimatööstuses piima vastuvõtja ja laborandina ning maanteeameti liikluskäitajana.

Vastates küsimusele, miks naisele Mammast töötada meeldib, tõi Andrejeva lisaks meeldivale töökeskkonnale esile ettevõtte stabiilsuse. Varasematel töökohtadel on tal sageli olnud pistmist pankrotistumise ning koondamisega. Saarioinenis aga ei ole selliseid ebastabiilseid seiku ette tulnud.

„Mulle meeldib liinitöö. Naised on tublid. Hommikul paneme asjad paika, ühed ja samad inimesed on töö,“ rääkis ta. Samuti meeldivad talle töökoha lähedus (7 minutit autoga) ning töögraafik, mis seisneb küll pikades 12,5-tunnistes vahetustes, kuid peadib see-eest mitme järjestikuse vaba päevaga. Andrejeva sõnul ei häiri teda ka külmas keskkonnas töötamine. Näiteks paljudele inimestele liinitöö ja külmas töötamine ei sobi, kuna need toovad esile varjatud terviseprobleemid, nt liigesehaigused.

Tööülesannetest peab naine kõige keerulisemaks täidisega pannkookide kokkukeeramist, mis algajatel on kõige raskem.

Ettevõtte personalijuhi Liisa Alekaski sõnul on Irina väga töökas ning ettevõtlik, kes suudab hästi meeskonda juhtida ning tööd organiseerida.

„Ta on inspireeriv juht, kes suudab oma meeskonnas kõikidele õige koha ja töö leida ning seeläbi inimesed hästi tööle panna,“ ütles ta. „Irina armastab seda, mida teeb ning see-pärast on alati valmis panustama oma töösse väga palju. Irina märkab, kui midagi on valesti ning tihti on tema see, kes lahendusi pakub ja ellu viib. Oma positiivse ning „Jah! Me suudame!“ suhtumisega on ta loonud pannkoogi osakonna, kus inimestel on hea töötada, kus tööd nauditakse ning töökeskkond on nii toetav, et isegi vabadel päevadel soovitakse aega koos veeta. Irina loob väga hea meeskonnatunde, mille loomisil ise tihti tahaplaanile jääb.“

Pannkoogid on Mamma tehase üks

Irina Andrejeva on Mamma tehases töötanud 2012. aastast saadik.

Fotod: SIIM SOLMAN

Südamega tegijad Mamma köögis

Anneli Loodus töötab Mamma tehases tootearendustehnoloogina.

suurimaid ja edukamaid müügiartikleid ning nende tootearenduses on suurt rolli mänginud ka Irina.

Kirglik gurmaan – Anneli

Anneli Loodus töötab Mamma tehases tootearendustehnoloogina. Tema põhiülesanded on mõelda välja uusi tooteid, arendada välja täpne koostis ning kohandada need tootmisel. Ta on õppinud kokaks-kondiitriks ning ülikoolis ärijuhtimist. Enne Mamma tehases tööle asumist 2010. aastal töötas ta erinevates kohtades nii koka kui ka kondiitrina. Enda sõnul oli tal Mammasse tööle tulles esialgu harjumatu arvuti taga töötada, nüüdseks on ta sellega harjunud.

„Mammast meeldivad mulle ettevõtte rahvusvahelisus, mis muudab

töö hulga mitmekesisemaks, huvitav ja lai töövaldkond. Saan korraga teha nii paberitööd kui ka kokata, lisaks on töös palju suhtlemist nii eesti kui ka teistes keeltes, sh emafirmas Soomes,“ rääkis ta.

Pool tema tööajast moodustab nii Eesti kui ka Soome tarbijate jaoks uute toodete väljamõtlemine, testimine ja katsetamine katseköögis ning degusteerimiste läbiviimine. Ülejäänud osa tööajast veedab ta arvuti taga nn paberimajandustehes – planeerides, toodetele sobivaid koostisosi uurides, retsepte grammmaaval üles tähendades jm. Samuti käib ta toidumessidel ja muudel toidutehnoloogia arendamisega seotud üritustel.

Et ettevõtte sortiment on lai ning mõeldud erinevatele sihtgruppidele

erinevates riikides, on ette tulnud ka olukordi, kus Looduse sõnul on osa toodetega tulnud liiga vara turule.

„Turu kompamine on keeruline nagu ka teada, mis kellele maitseb,“ lisas ta. „Osa toodetega, näiteks vokiroomadega, oleme liiga vara turule tulnud. Samas on meie sortiment nii lai – pakume nii lihtsat kodust asja kui ka trendikamaid ja uudseid toite. Töötame tooteid välja vastavalt sellele, kellele neid müüa soovime.“ Looduse sõnul on vahel ka nii, et inimene ei teagi, mida ta tahab süüa, vaid otsustab silmade ja suuga, siinkohal on uute toodete reklaamimiseks kasulik poodides tooteid esitleda.

Küsimuse peale, mida naised teeksid, kui peaksid töökohti omavahel vahetama, leidsid mõlemad, et praegune töö meeldib neile rohkem, ning Irina, kellele sobib rohkem liinitöö ja rutiinsus, ei peaks Anneli vaheldusrikkal kontoritöökohal päevagi vastu. Samalaadselt vastas Anneli, et ta ei kujutaks end ette liini taga töötamas.

Toiduliidu konkursist

Toiduliidu „Südamega tegija“ konkurs toimus sel aastal neljandat korda. Igal aastal valitakse välja viis silmapaistvat töötajat, kelle puhul leitakse, et nad on pühendunult panustanud enamuse oma tööelust toidusektori arendamisse. Nende seast valitakse Facebooki küsitluse abil ning Toiduliidu juhtkonna poolt välja üks finalist.

Toiduliidu juhataja Sirje Potisepa

Fakte Mamma tehasest

Saarioinen Eesti OÜ avas Mamma valmistoidutehase Rapla vallas Kalevi külas 2009. aastal 2017. aastal oli ettevõtte käive 14,3 miljonit eurot.

Tehase pindala on peaaegu 6000 ruutmeetrit ning tehas hakkab jõudma oma tootmisvõimsuseni, st tehasehoone hakkab väikseks jääma.

Tehases töötab 203 inimest, kellest 31 on seal töötanud algusest ehk 2009. aastast saadik. Ettevõtte annab suvel puhkuste ajal tööd ka paljudele kooliõpilastele, sh külmas tsehhis eeldusel, et õpilased on juba 18-aastased.

Et nõudlus mugavus- ja kiirtoidu järele aina suureneb, kasvab ka ettevõtte igal aastal mitmekümne inimese võrra ning töötajaid on pidevalt juurde vaja. Robotid ja automaatika ei suuda paljudes protsessides inimesi asendada. Lisaks on laia sortimendist tulenevalt tootmises suur roll käsitsi tehtavatel toimingutel.

Tehases on olemas soe köök (toatemperatuuril), kus toodetakse suppe, praade ja vormiroogasid, ning külm köök, kus valmistatakse võileibu, burgereid, salateid (6-8 kraadi). Pannkoogitsehhis on 10 kraadi sooja. Külm köök ja liinitöö, mis paljudele ei sobi, põhjustavad ka suuremat tööjõu voolavust.

Ettevõtte sortimendis on tooteid ca 120, sealhulgas 15 sorti pannkooke. Igal aastal asendatakse sortimendis keskmiselt 10 toodet.

Toodete koostisosad on välja arvestatud grammi täpsusega. Samuti püütakse täpselt ennustada tootmiskoguseid, et võimalikult vähe toodangut läheks kaotsi. Eestis müüakse aastast ca 5 miljonit pannkooki, päevas 10 000-13 000 pannkooki.

Kogunud töötajad suudavad koguseid ilma kaalat mõõta, näiteks 30 g täidist oma käega 1-2 grammi täpsusega ära kaaluda. Pärast kaalutakse tooted üle. Tooted kipuvad pigem raskeks kui kergemaks saama.

Ettevõtte püüab kasutada võimalikult kvaliteetset toorainet. Tooted ostetakse sisse nn mullavabalt, nt köögiviljad on eelnevalt kooritud ja tükeldatud. Üldjuhul Eestist sellise kvaliteediga toorainet kergelt ei leia.

sõnul on iga suure tootja taga tegelikult meie oma inimesed, kelle käe all valmib toit samasuguse pühendumusega kui koduköögis. „Kõigi „Südamega tegija“ nominentide puhul on tegemist nii väärtuslike töötajate, hinnatud kolleegide kui ka suurepärase inimestega, kelle üle võib ettevõtte uhkust tunda. Meie eesmärk on tunnustada ja tänada neid inimesi, tänu kellele on Eesti toidutööstus nii kõrgele tasemele jõudnud,“ rääkis Potisepp.

Küla ajaloo uurimisest Taani hindamisraamatust Rootsi aja lõpuni 14.

(Eelmised osad ilmunud Koduloolastes 12. aprill 2017 kuni 4. jaanuar 2018, 4. juuli ja 5. september 2018)

Liivi Aarma

Pirgu

Pirgu alal oli 1241. aastal kirjas 10-adraline kuningale kuulunud Kaasiku *Casacu* küla ja selle lähedal kolmeadraline Mägise *Mekius* küla. Algselt oli Atla jõe orus paiknenud Pirgu küla Angerja valduse üks küladest, mis 1445. aastast oli Brun Wedbergi valdus, samuti ka 1477. aastast Angerja mõisavalduseks, olles orduaegne pärusvaldus. 1524. aastal oli üheadramaane Pirgu veski Angerja mõisa üks valdusest. 1559. aastal pantis Gerd Wedberg Pirgu talu ja veski Herman Anrepile.

1586. aastal oli Pirgu valduse pandiomanikud Cort Boismann ja Johann Dönhoff. Pirgu oli eraldatud siis Angerja mõisast pandivalduseks, kuhu kuulus kaks Kärivere *Kerrefer* talu, *Suddensecke* üks talu, *Koppelmani* üks talu, Pirgu veski, Mälisilla *Mallesill* talu, Kaasiku-Kase *Kasse* küla, Eppfelme talu, Mettküll, Pirgu *Pirckh* talu, Kiristi *Kirck* talu, Patti talu, kokku 26, 5 adramaad. Kaasiku *Kaseküll* külas oli kaheksa adratalu (neli neist asustatud), Mäe külas viis adratalu, Pirgu *Pirküll* külas kaks asustamata adratalu ja Pirgu veski ning Kiristi *Kyrkis* küla kahe asustamata *unbesetzten* adramaaga. Sajandi vahetusel oli Pirgu valduse omanik Hans Kluge, olles abiellunud Boismanni tütreaga.

1612. aastast oli Pirgu koos Angerjaga Uexkülli valdus, mil Wolter Uexküll vanema poeg ostis Angerja mõisa endale. Wolter Wolteri poeg Uexkülli surma (†1662) järel eraldati Pirgu Anjerjast. Eestimaa Ülemaa-kohus tegi otsuse Wolter Uexkülli pärandi jagamise asjus tema poegade Otto, Johanni, Jakobi ja Jürgeni vahel. Meeskohtunik Jürgen Uexküll pidi saama 38,5-adramaase Angerja ja nelja ja poole adramaase Pirgu. Nooremad vennad, kindralmajor Jakob ja ooberstleitnant Otto Johann Uexküll pidid saama Saksi ja Jõepere Kadrina kihelkonnas (44 adramaad), Kiigu *Kiek* küla ja 19-adramaase Vaeküla *Waiküll* mõisa. Ülejäänud 15 adramaad Pirgust pidid vennad omavahel kuue nädala jooksul ära jagama.

3. märtsiks 1667 oli see tehtud. Pirgu mõisa sai oma valduseks Otto

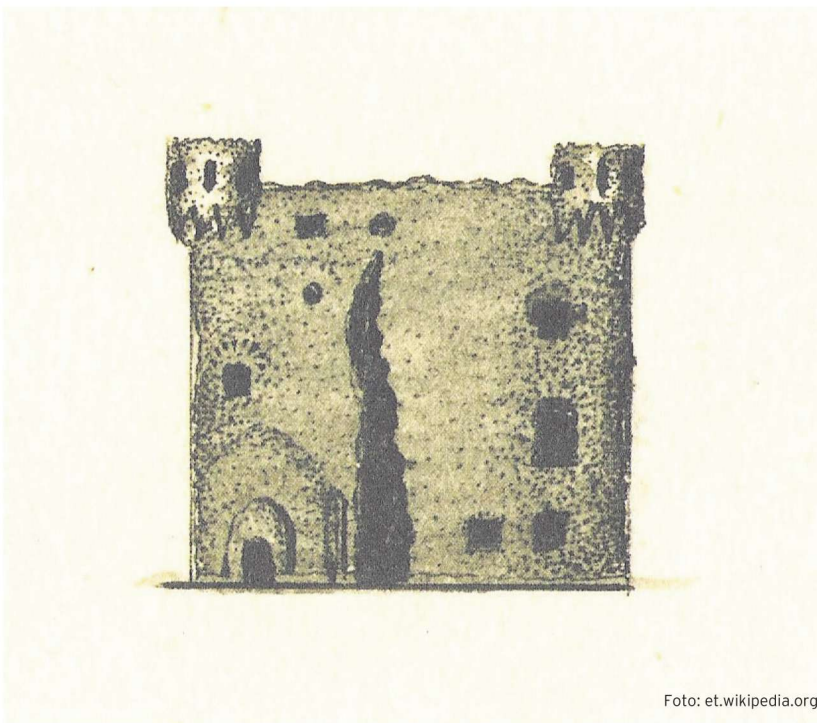

Foto: et.wikipedia.org

Maamõdtja Carl Faehlmanni akvarell Kuimetsa tornlinnusest 1827.

Johann Uexküll Kaasiku, Mägise, Kärivere ja Pirgu külaga. 1685. aasta jaanuaris pantis kolonel Otto Johann Uexküll (alates 1679. aastast parun Meyendorff) Pirgu Hans Rodde lese Catharina teisele abikaasale, Tallinna kaupmees Kaspar Knieperi pärijaile. 4. juulil 1687 vabastati Pirgu mõis reduktsiooni alt 1690. aastal oli Pirgu mõisa suurus 7,5 adramaad. Seitsme ja poole adramaane Pirgu mõis kuulus 1696. aastal Tallinna justiitsbürgermeistrile Johann Dietrich Korbmacherile

Kaiu, Kuimetsa, Karitsa, Oraniku, Vahastu

Kuimetsa on ajalooliselt leidnud ära märkimist juba enne Taani hindamisraamatut. See on seotud Kuimetsa lähedal asuva karstialaga, mis on tuntud Ida või Iida urkeina. Kuigi ühtki kohanime ei mainita, peetakse just neid muistsete harjulaste pelgukoobasteks, millest Läti Henrik räägib seoses sakslaste ja nende liitlaste sõjakäiguga 1220. aastal. Kaitseala idaosas Iida talu juures “neeldub” Mustsoost alguse saav oja maa alla. Maapealne voolusäng lõpeb pooleteisemeetrise järsakuga, mille jalamil kaob vesi madalasse, kuid laia prakku. Edasi voolab see mööda maa-aluseid karstikanaleid ligikaudu kolm kilomeetrit läände Alta jõe suunas ning valgub tolle lähedal

allikatest taas maapinnale. Suvel ja sügisel on oja enamjaolt kuivanud ning ojasängis kasvab lopsakas taimestik. Kevadine suurvesi täidab aga oja kõrval ka karstiorud ja -koopad ning peamiselt siis karstinähtused arenevadki. Iida koopasse neelduv oja vesi avaneb allikana Kuimetsa ja Oblu külas ning Ördes. Salajõe pikkus on 5-6 km.

Kaiu ja Kuimetsa piirkonna külad olid 1241. aastal Taani hindamisraamatust läänistatud neljale valdajale. Dominus Basiliusele kuulusid 10-adraline Kuimetsa *Quiuames* küla, 11-adraline Kaiu *Kaiu* küla ja seitsme adraline Toomja *Tomias* küla, kokku 28 atra. Kuningale kuulusid neljaadraline Kadja *Kathis* küla ja üheadraline Aila *Aeilaes* küla, kokku viis atra. Omanik Hilddewarthile kuulusid kaheksaadraline Salutaguse *Salandaus* küla, kaheksaadraline Kasvandu *Kasawand* küla ja viieadraline Karitsa *Kariscæ* küla, kokku 21 atra. Henrikusele Rinist kuulusid kuueadraline Tamsi *Tamias* küla, viieadraline Olbu *Wopal* küla, neljaadraline Vaopere *Wahumperae* küla ja nelja adraline Oraniku *Orauangæes*, kokku 19 atra.

Dominus Basiliust on mainitud Riia naistsistertslaste kloostriga seoses 1262. aastal. 1286. aastal kinnitas kuningas Waldemar III Tallinna Mihkli naistsistertslaste kloostrile põllumajandusliku valduse Kuimetsa

Vorwerk Cuyumetze koos sealse külaga, nagu ka külad Toomja *Tomes*, Kaiu *Kayu*, Salutaguse *Salontaken*, Karitsa *Karitze*, Rasala *Russele* koos sealse veskiga *mit der Mühle daselbst*, lisaks külad - Kasvandu *Caswande*, *Bergensöme*, *Vrenhagen*, *Lechto*, *Lempienkorbi*, Oblu *Wopele*, Vaopere *Wagumpere*, Tamsi *Tamies*, Mustivere *Mustafer* ja veskid *Merto*, *Waville*, Viirika *Vireke*.

Kuninga kinnitusele on ka Taani kuninganna Agnes lubanud 29. mail 1287 osta Tallinna naistsistertslaste kloostril oma valdustele lisaks 30 atra *uncos* Kuimetsa ja Kaiu *Kain Thomies*, Karitsa *Karisce*, Salutaguse *Salentacken*, Kasvandu *Kasvende*, *Palkemas*, *Wames*, *Warkel*, *Womes* ja neli adramaad *Kabriel* külas. 1310. aastal ostis nunnaklooster endale vasall Jacobus Parembekelt Tamsi *Tammes* küla, mille kõrval paiknes ka Tamsi *Tammes* mõis *allodium*, mis purutati 1343. aasta ülestõusu käigus ja hiljem enam ei taastatud.

1345. aastast on teateid Kuimetsa *Kuimetz* Mihkli nunnakloostri lauamõisast, mil see sai rängalt kannatada, aga ehitati uuesti üles. Edasiste võimalike rünnakute kaitseks ehitati arvatavasti 1412. aasta paiku Kuimetsa kloostrimõisa kaitseks kivist tornlinnus. Liivi sõja ajal 1560. aastal purustati Kuimetsa kloostrimõisa kaitsev linnus, mis sellest hoolimata taastati. Kindlustatud mõisaks väljaehitatult jäi Kuimetsa Liivi sõja päevil venelaste hävitustöö tõttu sajandeiks varemeisse. Veel 1820-ndail võis seal näha ripptornikestega (danskrud) kolmekordset ehitist (joonis 1). Tänapäeval võib Kuimetsas vaadelda arvatava linnuse alumist korrust, mis pinnasega kattunult ei erine tavalisest keldrist, tegemist on ühe umbes 6-7 m pikkuse ja 4,5-5 meetrit laia tünnvõlv ruumiga. Võlvides on neli ehitusaegset vertikaalset ava läbimõõduga 15 x 20 cm, ilmselt on tegu mingite õhutusavadega.

1433. aastal rentis klooster Karitsa *Karitze* küla rüütel Hans Johanni poeg Lechtisele ja tema abikaasale, välja arvatud heinamaad, eluaegseks kasutuseks. Küla läks kloostrile tagasi nende elu lõppedes. 1486. aastal kuulusid Juuru kihelkonna Põlliku *Pullick* ja Kadja *Kattias* külad Kose kihelkonna Kose-Uuemõisa mõisa alla. Kadja *Kathis* küla tõi Maidla mõisaomanik 1527. aastal Maidla mõisa alla. 1559. aastal sõlmis Inglise omanik Hermann Anrep, kes

oli abiellunud Vietinghoffi tütreaga, Tallinna Mihkli kloostril Kaiu küla valdajatega piirilepingu, kus loetleti piirikivid ja -ristid, mille järgi piir jooksis.

1586. aastal kuulus Kuimetsa *Kuy-metz* mõis Tallinna naistsistertslaste kloostrile, mis oli saanud protestantlikuks hooldekande asutuseks, küladega Toomja *Tomesz*, Kaiu *Kay*, Salutaguse *Sallentack*, Karitsa *Karitz*, Urenal küla, Kasvandu *Kassawen*, Oblu *Wowell*, Vaopere *Wagenper*, Tamsi *Tammes* küla ja Tamsi veski *eine Môle*, *genandt Tammes* ning Viirika *Wirecke* küla. Hajataludest on märgitud Rasala *Rassel* talu veskiga, Harjumäe *Harieszmeck*, Lemmikerbe, Lehtu *Lechto* kaks, Mustivere *Mustevere* kaks ja Varili kaks talu.

1598. aastal said Kuimetsa ja Nabala Eestimaa maanõunike kolleegiumi valitseda, mida hiljem nimetati rüütelkonna lauamõisateks. 1651. aastal kinnitas kuninganna Kristiina Kuimetsa ja Nabala mõisate läänistamist Eestimaa rüütelkonnale maanõunike kolleegiumi lauamõisana, mida ka kõik hilisemad valitsejad kordasid. Juuru kihelkonda Kuimetsa küla üks naaberküladest Aila *Aijle* kuulus Kostivere mõisale, mille omanik Eowalt Hastfer müüs selle 1652. aastal Harmi mõisaomaniku Hermann Lode abikaasale Elisabeth Bremenile.

1677. aastal müüs Maidla mõisaomanik Bernhard Taube seitsmeadramaase Siuge *Suick* ja kuue ja poole adramaase Kadja *Kaddies* külad Ojasoo Vana-Harmi *Alt-Harm* mõisaomanikule, maanõunikule ja kolonelleitnant Hans Heinrich Tiesenhausenile, kellele kuulusid veel Porkuni, Kohala *Tolcks*, Kose-Uuemõisa, Paunküla ja Lagedi mõisad.

1661. aastast pärineva vakuraamatu järgi olid 108-adramaase Kuimetsa mõisa all järgmised külad – 13 2/3 adramaane 16 taluga Kuimetsa *Kuimetz* küla (nende hulgas kõrtsmik Laur *Krüger*), 9 ¼ adramaane 11 taluga Toomja *Tummia* küla, 10-adramaane 11 taluga Kaiu küla, 8 ja poole adramaane üheksa taluga Salutaguse *Sallotack* küla, kaheksaadramaane kuue taluga Karitsa *Karitze* küla, millest üks oli Rassale veskitalu, 8,5-adramaane kaheksa taluga Kasvandu küla, 8-adramaane kaheksa taluga Oblu *Hobell* küla, 6,5-adramaane kuue taluga Mustivere *Mustifer* küla, 21-adramaane 23 taluga Tamsi *Damst* küla ja vabatalupojad üheksas hajatalus 12 adramaad ning üks saunik *Badstüber*. (Järg lk 16)

Küla ajaloo uurimisest Taani hindamisraamatust Rootsi aja lõpuni 14.

(Algus lk 15)

Suurematel mõisatel, nagu Kuimetsal oli rootsi ajal rohkem kui üks kõrvalmõis: Kuimetsal oli 1663. aastal Kaiu kõrvalmõisaks, mis aga varsti sai ka iseseisvaks mõisaks. Kuimetsa mõisa alla kuulusid aastast 1669 Karitsa karjamõis ja aastast 1682 Oraniku kõrvalmõis. Kuimetsa juurde kuulus ka Jüri kihelkonna Nabala mõis koos Peebo *Pähbo* kõrvalmõisaga. Kuimetsa ja Nabala mõisate kõrval- ja karjamõisate probleemiks olid ette jäänud talumajapidamised, sest enamasti uute kõrvalmõisate põllualad olid varem olnud talu majapidamised.

1684. aastal oli Kuimetsa mõisas 52 adramaad, Oraniku kõrvalmõisas oli 13 talu ja kaks Viirika hajatalu 10 adramaaga, Kaiu mõisa alla Toomja, Kasvandu ja hulk hajatalusid 36,5 adramaaga ja 13,5-adramaane Karitsa poolmõis Salutaguse külaga. Mõisast said maanõunikud kokku 19 säilitist ja 14 tündrit rukkeid, 8 säilitist ja 12 tündrit nisu ning kolm säilitist ja kolm tündrit kaera.

1685. aastal oli Kuimetsa mõisas Mustivere külas 11 talu ja üks tühi *wüste* talu, Tamsi *Tamse* külas 20 talu ja Kõrtsu Hannuse talu, Vaopere *Wagenper* 31 talu (üks Kõrtsi Lauri talu) ja kolm tühja *wüste* talu, 13 talu Oblo Hobell külas ja kaks Viirika haiatalu. 1685. aastal oli Kaiu mõisa all Toomja *Tomesz* küla 18 talu koos nelja tühja *wüste* taluga ja 19 hajatalu, Kasvandu *Kaswanda* küla (23 taluga nende hulgas oli Kolgo *Kolphe* kõrtsmik) koos neli tühja *wüst* taluga. 1685. aastal oli 13,5-adramaase Karitsa *Karitz* mõisa all oli 22 taluga Salutaguse *Sallentack* küla.

1687. aastal kuulusid Kuimetsa mõisa alla 14-adramaane Tamsi küla 21 taluga ja 11,5-adramaane Toomja küla 23 taluga, aga ka Ees- ja Taga-Põlliku külad. Ees-Põlliku küla Kadja järve kaldal ühel Kaigassilla soosaarel koosnes kolmest talust. 1690. aastal oli Kuimetsa mõisa suurus 51 2/3 adramaad. Kuimetsa mõisa alla kuulusid 15-adramaane Tamsi *Tamiste* küla, 10 taluperega Mustivere *Mustofer* küla ja kaheksaadramaaline Oblo *Hobel* küla. Karitsa mõisa alla kuulus 21 taluga suur Salutaguse küla.

1694. aastal oli Kuimetsa mõis Hans Heinrich Tiesenhauseni valduses, kui ta reguleeris Kuimetsa piire Ingliste *Haehl* mõisaga. 1696. aasta maanimistus oli feldmarssali Axel Julius de la Gardie valduses Kuimetsa kroonimõis 19 adramaaga koos 15-adramaalise Kaiu mõisa, neljaadramaalise Karitsa mõisa ja neljaadramaalise Oraniku *Orranick* mõisaga, kokku 34,4 adramaad.

Kaiu mõis. Kaiu 11-adraline muinasküla on kirjas Taani hindamisraamatus 1241. aastal. 1663. aastaks

Kuimetsa on ajalooliselt leidnud ära märkimist juba enne Taani hindamisraamatut seoses Kuimetsa lähedal asuva karstialaga, mis on tuntud Ida või lida urkeina. Just neid peetakse muistsete harjulaste pelgukoobasteks.

Foto: SIIM SOLMAN

oli küla juurde asutatud uus mõis nimega *Catharinenhof*, 1629. aastal surnud viimase *domina* Katharine Kudleni järgi. 1663. aastast oli Kaiu lühikest aega Kuimetsa karjamõis ja siis omaette mõis. Selleks mõisastati intensiivsema majanduse huvides 13-adramaane ja samapalju pere-dega Kaiu küla maad ja rajati Kaiu mõis, millest sai kolmas rüütelkonna lauamõis. Kuimetsast eraldati kaheksaadramaane Karitsa, Salutaguse, Toomja ja Kasvandu küla ja allutati vastloodud mõisale. 1696. aastal oli Kaiu *Katharinen* mõis 15 adramaaga, mis kuulus maanõunike kolleegiumile. **Karitsa mõis** oli olemas 1669. aastast alates. Karitsa *Karis Hoff* mõisa all oli 1696. aastal u 14 adramaad. **Oraniku mõis** *Orranick hoff* rajati 1682. aastal. Suurus oli 10 adramaad ja talle kuulus ainult Oblo küla.

Vahastu

Kuni 17. sajandini kulges Tallinna-Viljandi peamine maantee üle Vahastu ja Kuimetsa Arvi Paidla andmeil (vt. "Raplamaa teise aastatuhande lõpul", Rapla 2000). See oli sealt kanti läbinud tähtis rannikult sisemaale viiv kaubatee (talitee) Pakri lahest Padise, Varbola, Keava, Paluküla ja Vahastu kaudu Paidesse. Keskajal

ehitati kummassegi otsa teed turvama kindlused - Padise klooster ja Paide linnus.

Vahastu pidi olema asutatud meie ajaarvamise algul, mil oli ehitatud Vahastu maalinnus ja siin pidi olema tihedasti asustatud paik. Vahastu linnamägi ehk Linnasemägi oli väikese Alempoisi muinasaegse maakonna põhjapoolseim kindlustus. Legendid räägivad, et see olevat olnud rahva kokku tulemise paik. Mitte keegi ei olevat tohtinud sealt puid raiuda, vastasel korral löövat kirvega jalga. Linnasemäe nime all tuntud muinaslinn on kolmnurkse kujuga, lõuna suunas aeglaselt laskuv ja kitsenev; ka kirdepoolne nõlv on laugjas. Põhja- ja osalt läänepoolsele (kuni 9 meetri kõrgune) on järsk kalle, võimalik, et siin on nõlva kunstlikult järsemaks tehtud. Pikkus põhjalõuna suunas on umbes 50 m, suurim laius põhjaküljel kuni 30 m, pindala 1200 ruutmeetrit. Kruusavõtmisega on maastikku osalt lõhutud.

Vahastu nime tekkimise kohta räägib üks legend, et küla maad koos Kuimetsa maadega kuulunud kunagi Kuimetsa kloostriale. Sel ajal peetud Vahastus palju mesilasi ning siit saanud klooster vaha küünalde valmistamiseks. Sõnast vaha olevatki tekkinud Vahastu, tõenäoliselt

Vahaostu nimi.

1534. aastal on mainitud Vahastu *Waes* küla, mille asemele rajati Vahastu *Wahhast* mõis ja küla hävis mõisastamisel. Praeguse Vahastu küla kohta on esmateade 1564. aastast - Rasiko. Algne Vahastu küla hävis mõisastamisel ja tema nimi on nüüdseks üle kandunud kunagisele Raasiku külale. Vahastuga on liidetud Nõmmküla, Tagasmäe ja Saunametsa. Vahastu küla kuulus 1619. aastal Velise omanikule Otto Uexkülli, 1629. aastast pärines kuningas Gustav II Adolphi donatsioonikiri Vahastu *Wahhast* ja Piiumetsa *Pegumetz* üle. Teda on mainitud alates 1640. aastast kui Vahastu omanikku, rüütelkonna peameest, Velise ja Kilti mõisate (Virumaal) omanikku Otto Uexkülli (†1650). Viimased olid tema naise Hildegard Uexkülli isa, feldmarssali ja Vigala mõisaomaniku Otto Uexkülli (†1601) valdused.

Vahepeal oli Vahastu välja panditud Kodasoo ja Anija omaniku Fabian Zöge lese Margarethe Zöge samanimelise vennapojale Fabian Zögele, kellele esitati ka Vahastu maavalduse immisioinõue. Arvatavalt oli immiterimiselt omandanud Vahastu Mäo suuromanik feldmarsaal Leonhard Torstenson.

1652. aastal oli Mäo mõisa omaniku Raasiku *Rasiko* külast (teise nimega Hahhasto) Vahastu *Wahhast* mõisa alt põgenenud talupoeg oma poegade-ga, kes oli jõudnud Rutikvere mõisa Põltsamaa all. Vahepeal olid valduse tagasi saanud endised omanikud.

1663. aastal kuulus 30-adramaaline Velise ja Vahastu *Wahhast* õndsa Otto-Reinhold Uexkülli († 1658) lesele Margarethe Zögele. Tema neli poega olid päranduse pärast omavahel tülis ja kaks neist ka ema Margarethe Zögega. 1670. aastal oli Kilti Ass ja Velise omanikuks poeg Otto Uexkülli märgitud ka Vahastu omanikuks (†1681). 1671. aastal oli Vahastu omanik vend Hermann Johann Uexkülli († 1710), kes müüs 1671. aastal mõisa Tallinna bürgermeistrile Georg Wittele. 1672. aastal nõudis ostja Witte Raasiku *Rasiko* küla vae adramaa arvu edastamise tõttu kompensatsiooni ning soovis lepingut annulleerida. 1676. aastal oli Vahastu Tallinna kodanikult Georg Wittelt ostnud Haljava mõisa omanik Klaus Johann Taube († u 1684).

1684. aastal protesteeris Vahastu mõisa omaniku parun Klaus Johann Taube lesk Beata Lode maanõuniku, Maidla mõisa (Juuru kihelkond) omaniku Otto Reinhold Taube (1627-1689) vastu, kelle valitseja oli

Vahastus omakohut pidanud, teiste valdustesse tunginud ja omandiõigust rikkunud. 1686. aastal Vahastu mõis redutseeriti, mõis läks rootsi krooni valdusesse ning pidi olema vaba kõikidest võlgadest. Georg Wittele olid ostjad võlgu jäänud ning tema pärijad nõudsid võlgu jäänud raha tagasimaksmist. Seoses reduktsiooniga tõsteti omanikud välja.

1696. aastal protesteeris Georg Witte poeg Tallinna kinnistu immissiooni nõude vastu, mis oli seotud Vahastu mõisa reduktsiooni ja raha kaotusega. 1696. aastal oli siiski mõis antud rendile endisele omanikule. 1710. aastal renditi Vahastu kroonimõis Reinhold Johann Schlippenbachile ja Klaus Johann Taube nooremale.

Hageri kihelkond

Hageri

Hageri alevikust voolab läbi Maidla jõgi (nimetatud ka Hageri ojak, Ääsmäe-Maidla peakraaviks), Keila jõe vasakpoolne lisajõgi, mis saab alguse Rabivere soost. Jõe ääres asub Hageri karstialal Hageri *Haccriz* küla, mis oli 1241. aastal Taani hindamisraamatus kirjas kui Haelfile kuulunud kuueadraline küla. Hageri kirikukihelkonda on samal ajal juba mainitud. Kirik koos Hageri külaga oli Sutlema maavalduse seas. Hageri kihelkonda on nimetatud 1417. aastal seoses Rabivere müügiga. 1425. aastal on mainitud Hageri kihelkonna kirikut ja preestrit. Kihelkonda mainitud veel 1436. ja 1451. aastal.

1482. aastal kuulus Hageri küla Heinrich Maydelli Sutlema valduste hulka. 1500. aastal kuulus Hageri küla Sutlema mõisa juurde ja omanik oli Hans Maydell. 1500. aastal toetas Liivi ordumeister koos Tallinna komtuuri Johann von der Reckega (nimetatud Summern) Hageri kogudusele pastoraadi maa andmist, mida ei tohtinud mitte kunagi kellelegi erastada. 1586. aastal kuulus kümne ja poole adramaane Hageri küla Sutlema mõisaomanikule Johann Maydellile.

1627. aastal kirjutas Hageri pastor Eestimaa kubernerile palvekirja anda käsk eestseisjatele, st mõisomanikele, ehitada talle elamiskõlblik hoone ja kindlustada kirikumaksude parem kogumine. Kiriku omandusse oli kuulunud juba kaugetest aegadest kirikaia läheduses maa, mis oli mõeldud kalmistu rajamiseks. Seda kinnitati 1665. aastal uuesti.

17. sajandi lõpul jaotasid Sutlema ja Mäeküla mõisate omanikud 20 adrataluga Hageri küla pooleks. Uhke Hageri küla on kujutatud 1697. aasta rootsiaegsel kaardil (EAA.1.2. C-II-32). 1712. aastal oli Hageri kirikumõisas neli talupoega ja neli naishinge.

Mäeküla

Taani hindamisraamatus Hageri juures Mäeküla küla ei mainita. Ilmselt kuulus see juba 1425. aastal Sutlema sarasesse. Mäeküla *Meenküll* esmane nimetamine kirjalikes allikates on seotud Hageri kiriku lähedal kirikhärrade keskaegse elamispaigana. Hageri kihelkonna 1927. aastal ilmunud esimeses ajaloos on pastor Konstantin Adolf Thomson kirja pannud, et vaimulikud elasid

algul kiriku lähedal (ilma konkreetse asupaiga määratluseta).

15. sajandi kirikhärrade elamisprobleemid päädisid 1500. aastal Tallinna ordu komtuuri Johann von Recke, nimetatud von Summerni välja antud ürikuga, kus oli kirja pandud kontsessioon. Asjaajamise põhjustas Sutlema mõisa omaniku Hans Maydelli ilmumine Tallinna ordulossi komtuuri jutule. Sutlema omanik kurtis, et tema kihelkonna mõned inimesed, s.o mõisahärrad on tema juurde tulnud ja nõudnud tungivalt, et ta ühe adramaa maad annaks Hageri kirikule kirikhärrade elamispaigaks.

Komtuur kutsus seejärel enda juurde kirikuvöormündrid Wilhelm ja Wolmar Tödwenid, et paremini mõista Hageri mõisaomanike palvet ja nõudmist. Kirikuvöormündrid kaebasid, et Hans Maydell oli maa nõudmise vastu näidanud üles rahulolematust ning pakkunud maa asemel raha. Maydell kartis, et tema Mäeküla vabadel talupoegadel tekivad kohapeal vaimulikega valetsi mõistmised ja tülid, nagu need juba olid olnud kirikhärradega, kes maa olid välja rentinud, kuid kaevanud, et olid ikkagi viljaga tasumisel kahju saanud.

Sedasama rääkisid veel kirikueestseisjad Helmoldt Tödwen ja Johann Lytell, et aegade jooksul on olnud kirikhärradel arusaamatusi ja tülisid, mistõttu ei juletagi järgmisi kirikhärrasid kutsuda ja neile sinna elamist anda. Nii palusid kiriku vöormündrid ühiselt kirikumõisa jaoks uue asukoha leidmisel ordu abi.

Tödwenite perekond, kelle valdus oli olnud pikka aega Sutlema mõis, oli ühe adramaa maad vaimulikule juba varem andnud kasutada kirikust Pihali poole seitsme miili kaugusel kohas, mida kutsuti Roosiveere *Rosiffer*. Sealsamas oli elanud juba Johann Lytelli vend, Hageri preester Lytell († u. 1500).

Roosiveere paiknes kolme mõisa maavalduse kokkupuute kohas ning komtuur otsustas koos Hageri koguduse eestseisjate Helmold Tõ-

dweni ja Johann Lytelliga anda juba olemasolevale lisamaid ja pika tee läbimiseks kaks valget hobust. Nii andis ordu üheadramaase talu Haiba *Haupe* külas ja Adila mõisa omanik Johann Lytell üheadramaase talu Pihali *Pyatt*, *Pühhal* külas, nagu ka Vilka *Wilkasche Willika* soise heinamaa, mis paiknes Adila mõisa piiril ja oli piirikividega märgistatud. Rootsiaegses ürikus ning valminud kaardil on kohta nimetatud juba Rootsiveereks *Roziver*.

1586. aastal kuulus viieadramaane Mäeküla küla Sutlema mõisa alla. 1691. aastal eraldati Mäeküla Sutlema mõisast kui vana karjamõis. Mäeküla mõisahooned olid ehitatud külast teisele poole, kiriku ja Hageri küla vahele. Sutlema ja Mäeküla mõisate vahel jaotati Hageri küla pooleks. Mäeküla omanikuks sai endise omaniku Georg Stackelbergi poeg Wolmar Georg († 1741). Temalt omandas 1699. aastal Mäeküla mõisa Hans Heinrich Mohrenschild.

1712. aastaks oli Mäekülas surnud katku 155 talupoega ja ellu jäi 30 talupoega.

Sutlema

Sutlema küla ei ole Taani hindamisraamatus kirjas. Sutlema *Suttelemode* piirkonda oli märgitud 1425. aasta Pörsu *Persow* küla läänistamise ürikus Klaus Lytellile laiema alana – sarasena. Pörsu küla piirnes Ruila *Ruggel* mõisa teega, Kohatu *Koat* külaga, Linnamäe *Linnenmecky* mäe aluse heinamaaga, Sutlema *Suttelemode* sarasega, Saku *Sacke* ja Ääsmäe *Assenbecke* külaga, Üksnurme koolmekohaga, üle Pärinurme *Pornorm* viinud tee silla, Voore *Foer*, Pärinurme *Pernowaynus* kõrgendiku ja Volastenoja jõega *ein Flusz Volastenoja*.

Varem kuulus see suur ala Lytellide suguvõsale, kuid ilmselt oli Helmold Tödwen ostnud neilt Sutlema valduse ühe osa, tollal nimetatud Pärinurmeks *Pernorm*, millise müüs edasi Eowalt Maydellile. 1469. aastal oli ordumeister kinnitanud Sutlema

maavalduse Eowalt Maydellile. 1482. aastal kuulusid Heinrich Maydellile valdustena Sutlema, Pärinurme *Pernorm* ja ka Hageri küla. Seejärel olid Hageri-Sutlema-Mäeküla-Pärinurme Läänemaa stiftifoogi (ametis 1521-1525) Hans Maydelli maavaldus, kes oli saanud oma vanavanaisa ja vanaisa valduste pärijateks.

1529. aastal oli Hans Maydellil († u 1534) Tallinna toomkapiitliga piiritüli seoses Kangermäe veski valdustega. Ürikus on kirjas, et Hans Maydelli esivanemad olid veski omandanud Helmold Tödwenilt, mitte kapiitlilt. Seejärel oli Sutlema omanik tema poeg, meeskohtunik 1540 ja maanõunik aastast 1558 Tönnis Maydell (1510-1559). 1586. aastal kuulus 31-adramaane Sutlema *Sutlem* mõis Johann Tönnise poeg Maydellile († 1601), kelle valduse alla kuulusid 10,5-adramaane Hageri *Hackers* küla, viieadramaane Mäeküla *Meheküll*, seitsmeadramaane Põikma *Poyküll*, üheadramaane Kiieküla *Kyeküla*, viieadramaane Aespa *Hayspa* küla, üheadramaane Kivisilla *zur Stenenbrücke*, pooladriku Kangermäe *Kangermecke* veski, veerandadramaane Trelli *Trill* veski ja üheadramaane Pakaveere *Pakafer*. Sutlema küla ei märgita.

Johann Tönnise poeg Maydelli pärijanna oli tütar Dorothea, kes oli abiellunud Koorküla omaniku Helmich, ka *Hermann*, *Hermer* Anrepiga (†1636). Mõis oli sõdade ajal rüüstatud ja palju kannatanud ning selle pantis Koorküla omanik Hermann Anrep 1608. aastal Saku-Põlula mõisaomanikule Johann Mecksile.

1621. aastal müüs Helmich Anrep Sutlema mõisa kui naise kaasavara Kodila mõisaomanikule Hermann Nierothile. Nieroth müüs Sutlema mõisa Riia kindralkubernerile Jakob de la Gardiele ning kindralkuberner müüs edasi 1625. aastal Waldeckile.

1644. aastal oli vaidlus valduste vaheliste piiride suhtes Sutlema omaniku rittmeister ja meeskohtunik Christoph Waldecki (†1648) ja Maidla mõisa omaniku Tönnies Maydelli vahel, seejärel pandi piirikupitsad

Linnamäe *Linnameggi* mäele mõisate piiri tähistuseks. Pärast omaniku surma oli 1652. aastal üheks omanikuks Waldecki tütre mees Reinhold Mecks. Väimees Reinhold Mecks kirjutas, et äial oli eluajal 10 000 riigitaalrit sularahas. Pärast tema surma lesk Elisabeth Tiesenhausen oli lühikese aja end aga suurtesse võlgadesse mässinud.

Lesk oli andnud 10-adramaase Väike Sutlema *Klein Sutlem* mõisa osa poeg Carl Waldecki omandusse, mille viimatimainitu vahetas 1655. aastal õemehe Reinhold Mecksi Rabivere mõisa vastu. 1657. aastal vormistas Waldecki lesk Elisabeth Tiesenhausen Suur Sutlema *Gross Sutlem* mõisa müügi väimees Reinhold Mecksile kopsaka summa eest.

1663. aastal valdas 30-adramaalist Sutlema *Sutlema* mõisat Reinhold Mecks († 1676), kes müüs 1672. aastal Sutlema mõisa Georg Stackelbergile. 1678. aastal kuulus talle 30-adramaane Sutlema mõis Hageri, Põikma *Poickwa*, Kiieküla ja Aespa küladega. 1679. aastal pantis leitnant Georg Stackelberg neli adramaad Hageri külast Hageri kihelkonna pastorile Kaspar Costeriussele. Georg Stackelbergi (†1687) pojad jagasid valduse 1692. aastal nii, et kapten Clas Reinhold Stackelberg sai Sutlema ja Sutlemast iseseisvaks mõisaks eraldatud Mäeküla läks Wolmar Georg Stackelbergile.

Sutlema mõisale jäid Hageri külast kümme talu, Põikma külast *Poickwa* kolm talu ja kaks ja pool tühja adramaad, Aespa *Haispa* külast kümme talu ja kaks talu Trelli *Trelle* veski juurest. 1696. aastal olid Sutlema ja Mäeküla mõisad 30 adramaaga märgitud veel õndsaka kaptenleitnant Georg *Jürgen* Stackelbergi valduseks. Seejärel kuulus mõis tema pojale Klaus Reinholdile. 1712. aastaks oli Sutlemas surnud katku 151 talupoega ja ellu jäänud 47 talupoega.

Angerja

Suur, piirkonna kõige rahvarohkem, jõukas muinasaegne Angerja küla paikneb samanimelise oja ääres, mis on tänapäevani lõhe, jõforelli, meriforelli ja harjuse kudemis- ja elupaik. Ehk on nende järgi paikond ka oma nime saanud. Taani Hindamisraamatu järgi kuulus Angerja *Angær* külale 25 atra ehk suitsu, peaaegu sama palju kui Lohul. Küla oli kolme valdaja vahel jaotatud – 12 atra kuulus kuningale, kaheksa atra kuulus Haenrich fan Angernile ja viis atra Ludolfile. Mõis rajati siinsetele maadele juba 14. sajandi lõpul.

1424. aastal jaotati ühine Angerja maavaldus kaheks: Wilken Kudeseli poegade, vendade Berndt, Brun ja Wilhelm Kudeselli ja nende lellepoja Danieli Berndti poeg Kudeseli vahel. Lellepoeg Daniel Berndti poeg Kudeselli valduseks sai *Sauwarp* (ei ole eesti keeles kindlaks tehtav) koos tema juurde kuulunud ümbrusega, s.o sarasega, *Parentkatko* (ei ole eesti keeles kindlaks tehtav) külakoht ja pool küladest: Kullamäe *Kuldemecke*, Sadavalla *Sattavalde*, *Baghat* (ei ole eesti keeles kindlaks tehtav), Saluta-guse *Sallentake*, Nurmesalu-Nurmejala *Nurmialk*, Jalaküla *Jallekul* ja Hiitaga *Hydentake* koos kõige sinna kuuluvaga - mets, heinamaad, aasad, kalapüügikohad, põllud jne - midagi välja jätmata. (*Järg lk. 18*)

Sutlema mõisa väravatorn, 2012.

(Algas lk 15)

Endiste omanike ühisesse kasutusse jäi Angerja veski koos oja mõlemal kaldal kalastamise õigusega kuni mõlemal kaldal oleva ristideni, nagu nende vanemad olid seda kasutanud, ning koos veskit edasi ehitanud ja parendanud.

1424. aastal teise poole valdusi ei kirjeldatud, need müüdi 1433. aastal (vt Pahkla). 1442. aastal müüsid Daniel Berndti poeg Kudesell ja tema poeg Jürgen Kudesell Donhof Kallele oma osa: 20-adramaase Jalaküla *Jelkül* kümne hästi asustatud taluga, nelja-adramaase *Bagatt* küla, Salutaguse kahe taluga ja nelja-adramaase Nurmejala *Nurmeialke* külaga. Donhof Arendi poeg Kalle müüs 1449. aastal sealsed asustamata ja asustatud külad ja nende juurdekuuluvad alad saksa ordule, nagu Jalaküla *Jalküll*, *Bagatha*, Salutaguse ja Nurmejala 2400 vana riia marga eest ordule. 29. detsembril 1450 müüs Berndt Danieli poeg Kudesell Angerja kaks talu ordule: Kullamäe *Guldenmeke* ja Sadana *Satanall*. 29. detsembril 1451 müüs pool Angerja mõisa ordule Helmold Helmoldi poeg Tödwen (esivanemad olid olnud Kudesellid) koos Berndt Kudeselliga.

Angerja läänistati edasi 1457 Brun Wettbergile: 10-adramaane Angerja mõis Rõngelepa *Rennelepe* veskiga (pool sellest), Jalaküla, Kullamäe 12 adramaad, kolme ja poole adramaane *Bagatha*, kolmeadramaane Salutaguse, seitsmeadramaane *Auxel* (ei ole eesti keeles kindlaks tehtav), 12-adramaane Warbola *Warpel*, 25,5-adramaane Ohukotsu *Odenkotte* koos kaheadramaase uue mõisakohaga, üheadramaane koht *Medder* (ei ole eesti keeles kindlaks tehtav) ja kaheadramaane Vetevilja *Petfilie* veski. Brun Wettbergilt pärisid valdused lesk ja poeg. Lesk abiellus 1477. aastal Jürgen Vietinghoffiga, kelle kätte jäi Angerja kaheksaks aastaks, siis läks mõis Wetbergi lastele.

1524. aastal pantis Dietrich Metz-taken, kelle kasupoeg oli noor Brun Wettberg, Angerja mõisa edasi bürgermeister Johann Viandtile - üheadramaase asustatud Koppelmanni, kolmeadramaase Kärevere *Kerrefer* (hiljem eesti keeles *Käriveri*) küla ja lisaks üks asustatud talu, asustamata pooleadrik, Kaasiku-Kase küla *Kasenküll* küla (kaheksast adramaast olid neli asustatud), Äplimäe *Eppelmecke* võssa kasvanud adramaa, viieadramaaline Mäe *Mexenküll* küla (kaks talu olid asustatud), kaheadramaane tühi Pirgu *Pirküll* küla, kahe asustamata adramaaga Kiristi *Kirkys* küla Pirgu all, kahe võsastunud adramaaga *Perkul* (ei ole eesti keeles kindlaks tehtav) küla, üks asustatud adramaa Urge-Uru *Hurkül* külas, üks asustamata adramaa Mälisilla *Mellenseel* külas, pool asustamata adramaad Leigekurke (ei ole eesti keeles kindlaks tehtav), asustatud pooleadramaane *Stoffes* (ei ole eesti keeles kindlaks tehtav) koht, asustamata üheadramaane Uuemõisa *Usemõise*, ühe asustamata adramaaga Murmeallika *Murmeialik*, pool asustamata adramaad *Heppeneyke* (ei ole eesti keeles kindlaks tehtav), pool võsastunud adramaad *Katnecke* (ei ole eesti keeles kindlaks tehtav), kolmeadramaane Salutaguse (üks asustamata adramaa), pool Rõngelepa veskit ja pool veski juurde

Fotod: et.wikipedia.org var Leidus

Kohila mõisa peahoone.

kuuluvast maast, võsastunud kõluma ja asustamata kalurikoht, kümneadramaane Jalamäe küla (üheksa asustatud talu ja pooladrik), mõis ja maavaldused kõigi vabadustega kasutamiseks nii Hageri kui Juuru kihelkonnas. Seejärel langes mõis Brun Wedberchi *Wetberg* pärijatele.

1586. aasta rootsi revisjoni ajal oli 51,5-adramaane Angerja mõisa maavaldus Tallinna raehärra Georg Nascherti pandipärandus, mis liikus seejärel Tallinna raeperekonna Boismannide pandimõisaks. Mõisa alla kuulunud talupoegade külasid ja talusid on 1586. aasta rootsiaegses revisjonis loendatud üksikasjalikult. Suuremad külad olid 10-adramaane Jalamäe küla (üks neist asustamata), Kärevere küla kolme adratalu ja veel ühe asustatud adriku taluga, kolmeadramaane Salutaguse (üks asustamata), viieadramaane Mäe küla, Pirgu küla kahe tühja adramaaga (Pirgu mõisa all kadunud küla), Kaasiku-Kase küla kaheksast adramaast olid neli asustatud (küla Pirgu all), kahe asustamata adramaaga Kiristi küla (küla Pirgu all), kolmeadramaane Okveli Ockfell küla (kadunud küla Angerja all), kaheadramaane tühi Pereküla (Angerja all).

Lisaks olid kirjas Angreja mõisa all paiknenud talud: üheadramaane Koppelmanni (asustatud), Sündenstecke pooleadrik (Südenstecke või Südensticke - ei ole kindlaks tehtav), Äplimäe Eppelme (tühi adramaa), ühe asustatud adramaaga Roido Reyto hajatalu (Salutaguse all), asustatud üheadramaane Urge-Uruküla, asustamata üheadramaane Mälisilla Mellisildt Mellesili küla, pooleadraline asustamata Leigekurke Leygekurke (Angerja all, kadunud), asustatud pooleadraline Stoves Stoffes (Angerja all, ei ole kindlaks tehtav), üheadraline asustamata Uuemõisa Odemoyse hajatalu Angerja all, üheadraline asustamata Nurmejala Nurmialle (Angerja all, ei ole kindlaks tehtav), pooleadraline asustamata Hüppe-mägi Hippemecke Angerja all (ei ole kindlaks tehtav), pooleadraline tühi Kattoke Kattinke (ei ole kindlaks tehtav Angerja all).

Veskitest olid loetletud - üheadramaane Pirgu veski (asustatud), pooleadramaane Piilo Pillo veskikoht

(asustatud) ja hajatalu Salutaguse all, pooladrikuga Rõngelepa veski ühe asustamata adramaa ja tühja kalurikohaga Angerja mõisa all. Sinna kuulus veel pooleadriku asustatud hajatalu.

Boismannid pantisid-rentisid mõisa välja Läänemaalt pärit Uexküllide suguvõsale. Meeskohtunik Wolter jun. Uexküll († enne 1663) ostis 1612. aastal 42-adramaase Angerja mõisa Dorothea Boismannilt. Pärast isa surma tülitseid pojad kolonelleitnant Otto Johann Uexküll ja kindralmajor Jakob Uexküll päranduse pärast. Eestimaa Ülemmaakohus tegi otsuse Wolter Uexkülli pärandi jagamise asjus tema poegade Otto Johanni, Jakobi ja Jürgeni vahel. Vanem vend meeskohtunikust Jürgen Uexküll († enne 1679) sai 38,5-adramaase Angerja ning nelja ja poole adramaase Pirgu. 1678. aastal oli 22,5-adramaase Angerja mõisa omanik Jürgen Uexkülli poeg Wolter Reinhold Uexküll (1679. aastast von Meyendorff).

1690. aastal oli Angerja mõisa all neli adramaad mõisamaad, küladest kuulusid siia Rõa (seal paiknes juba väike mõis), Salutaguse mõis koos Salutaguse külaga, Jalaküla küla, Pereküla, Aidstalo Aissalo, Paate (varem Bagatta), Kärevere (peaks olema küla ja talu Salutaguse all) ja hajatalud.

1696. aastal oli õndsas rittmeisteri Wolter Reinhold Uexküll-Meyendorffi († 1693) pärandus 30-adramaane Angerja ja Salutaguse. Rõa *Rudena* valdaja oli Tallinna kodanik Otto Kröger. Mõisavaldused läksid edasi 1700. aastal rittmeister Otto Magnus Pahlenile koos Jalamäe küla taludega, nagu Uuemõisa *Udemõise*, *Tasba*, *Soisküll*, Rõngelepa *Renlepp*, Karjakse, *Raddupick*, Nurmjala ja kõrtsikohad Kullamäe ning Mälisilla. Pärast Pahleni surma valdas Angerja mõisa tütremees, leitnant Jacob Friedrich Peetz. 1716. aastal oli mõisa all 17 meest ja 14 naist.

Pahkla

1433. aastal müüsid Wilken Kudeselli pojad Berndt, Brun ja Wilhelm oma Angerja valduse Odert Otto poeg Lodele, arvatavalt oma õemehele: kogu Angerja küla koos Keserve

Keskever ja pool *Parenkotte* (ei ole eesti keeles kindlaks tehtav) küla, *Untase* (ei ole eesti keeles kindlaks tehtav) küla, Visja küla, Pahkla küla, pool Rõngelepa veski paisjärve ja kalapüügi koha.

1468. aastal oli Tuhala mõisa omaniku Otto Lode testamendi järgi tema valduses endise Angerja mõisa külad: Angerja, Pahkla, *Vara* (ei ole eesti keeles kindlaks tehtav) ja Visja *Viscry*, pool Paldevere veskit ja *Sabodell* (ei ole eesti keeles kindlaks tehtav), *Reskevere* (ei ole eesti keeles kindlaks tehtav), mis siiani olid Otto Lode ema valduses, ja *Parakantke* küla see pool, mis Angerja küla juurde kuulus.

1586. aastal oli Angerja maavalduse selle poole omanik Rötgerdt Lode 25 adramaaga, kuhu kuulus 14-adramaane Angerja küla, kaheadramaane *Vara* küla, viieadramaane Visja *Wissies* küla ja kolmeadramaane Pahkla küla *Wackhkyll* ja pool Rõngelepa veskit ja kalurikohast. Temale kuulus see maaüksus 1615. aastal juba Pahkla mõisa nime all.

1663. aastal oli kaptenleitnant Reinholt Lode Pahkla *Pachtel* mõisas viis adramaad. 1696. aastal oli Reinhold Lodel Pahkla *Pachell* mõisa all 15 adramaad Angerja, Pahkla ja Visja küladega. Pärast isa surma sai mõisa valdajaks poeg, kes aga 1716. aastal oli veel vangis. 1712. aastaks oli talurahvast katku surnud 126 ja ellu jäänud 31.

Kohila

Kohila *Koylae* suur põlisküla asus Keila jõe keskjooksul. 1241. aastal Taani hindamisraamatus kuulus 24-adralisest külast Healfle 14 normaaltalu ja Hermannile vendadega 10 normaaltalu. Kohila *Kogell* mõisa on esmakordselt mainitud 1438. aastal, kui Helmold Tödwen jagas oma vanemate ja vendadega maavaldusi. Tema samanimelisele isale Helmold Tödwenile kuulunud Kohila mõis koos Tödwa silla juures olnud poole maaga pidi jääma perekonna valdusesse. 1438. aastal koostatud ürikust nähtub, et mõis oli rajatud ühele Keila jõe jõesaarele juba tema isa maavalduse ajal, seega oli vanem esmamainimisest.

1443. aastal andis Helmold Helmoldi poeg oma vennale Wilhelm Tödwenile igaveseks ajaks Kirdalu *Kirtell* küla nelja adramaa ja nelja taluga, nagu ka üheadramaase Kirivere *Kirrifer* küla ühe taluga, Kirivere veskikoha *Mühlenstelle zu Kirrifer* ja kaks adramaad Aru *Arro* heinamaid *Heuschlage* Knovisickel ja ühe adramaa *Pitkasel*.

Pärast 1474. aastat suri Kohila omanik Wilhelm Tödwen, kelle lesk abielus uuesti Klaus Vietinghoffiga. 1495. aastal olid Kohila *Koyell* omanikuks teistkordselt lesestunud mõisaproua koos esimesest abielust poja Heinrich Tödweniga. Sellel aastal süüdistasid nad isa venna Kersten Tödweni lapsi, kes istusid Kohila *Koyel* mõisas sees ainult rendi raha maksmise eest, samal ajal kui lesk oli pannud 2000 marka oma pärandusest mõisa sisse. Meeskohtu otsusega pidi Klaus Vietinghoffi lesk mõisa ja valdusi endale pidama ja Kersteni lapsed välja tõstma *ersetzen*. 1497. aastal tunnistas Otto Vietinghoff Heinrichi poeg Wilhelm Tödweni lese ja tema poja Reinholdi tehingut, kus viimased müüsid oma kolm talupoega 60 vana riia marga eest. 1509. aastal tunnistas Jürgen, vana Wilhelmi Tödweni poeg, et müüs Kohila mõisast oma pärandusosa *vaterliches Erben* vend Reinhold Tödwenile 500 riia marga eest heas vääringus.

1525. aastal andis Reinhold Tödwen oma pojale Wilhelm Tödwenile Kohila *Koeyghell* mõisa maavaldusest 10 taluga Kohila küla ja kaks adramaad, mõisa ees oleva veski, kõrtsi *auf dem Lennge Thoes*, kaks üksjalga ja ühe talu Pühali poole teest vasakul, Kukkemeggi üksjala, Vilivere talu väikese veskiga, Aasa talu *Assen* koos heinamaaga, *Kullestede* üksjala, veel Kurtina *Kurten* küla kolme talu ja kahe üksjalaga ja veel kaks võsastunud elamist *wüste Wohnungen* ja üksjalg Kerbeni kivimurru juures ning veski suure oja ääres, nimetatud Vilivere *Villever*. Kõik muudatused pidid aset leidma järgmisel aastal, mõisahooned üks tiib pidi Reinhold Tödweni käsutusse jääma tema elupäevade lõpuni.

(Järgneb)

LAOAUODE SOODUS- PAKKUMINE!

Iv Pluss AS Pärnu mnt 556, Laagri
677 9060 myyk@ivpluss.ee www.ivpluss.ee

Iv Pluss AS
Iveco esindaja aastast 1993

Mõisapärandi konverentsil olid kõne all seisuslikud erinevused

Neljandal mõisapärandi konverentsil Raikküla mõisas oli seekord kõiki ettekan- deid ühendav teema mõis kui seisusliku ühiskonnakorralduse nähtus. Konverentsil esinesid ajaloolased Toomas Hiio ja Ülle Tarkiainen, poliitik Marju Lauristin, Eesti Vabaõhmuuseumi püsinäituste kuraator Anneli Banner ja folkloristika vanem- teadur Merili Metsvahi.

Helerin Väronen

Marju Lauristin juhtis tähelepanu, et paljud meile omasest on mõisaaja pärand.

Foto: SIIM SOLMAN

Päeva lõpetas ansambli La-Bande kontsert "Pooltund Bachiga".

Konverentsi alustas Hiio ettekandega "Baltisaksa üliõpilasorganisatsioonid: seisusliku ühiskonna sepi- koda", andes esmalt ülevaate seisustest Venemaal ja Lääne provintsis. 19. sajandi esimesel poolel oli ka haridus väga tu- gevalt seisuslik, alles sajandi teisel poolel pääsesid ülikooli kõikide seisuste esindajad. Üliõpilasorganisatsioonid tekkisid Euroopas 19. sajandi esimesel poolel.

Sidumaks ettekannet Raik- küla, rääkis Hiio, et Otto von Bismarck, kes oli Raikkü- la mõisahärra Alexander von Keyserlingi sõber, oli ülikoo- liajal pöörane noormees, pi- dades 25 duelli 13 kuu jooksul. Duellid olid ka üks põhjuseid, miks üliõpilasorganisatioo- nid olid ametlikult keelatud. Viimane surmaga lõppenud

duell peeti aastal 1932. Peale joomise ja kaklemise olid aga seltsid ka kohad, kus õpiti ja edendati kultuurilist tegevust.

Tarkiaineni ettekanne "Aadlinaised Eesti- ja Liivi- maa mõisates" oli päevikutel, elulugudel, mälestustel, kir- javahetustel ja dokumenti- del põhinev fragmentaarne pilt sellest, millist elu elasid naised mõisates. Maailm oli 19. sajandil jagatud kolmeks: riigiks, kirikuks ja majapi- damiseks. Kaks esimest olid meeste pärusmaa, majandus oli aga naise kanda, nii et naine oli pere keskus. Kõigi mõisas elavate naiste üks peaülesanne oli rituaalsuse ja harmoonia säilitamine.

Mõisaid lahutasid ükstei- sest pikad kilomeetrid ja see tekitas ühtaegu nii suletust kui ka külalislahkust. Sageli võõrustati sugulasi ja sõpru ning seda tihti võrdlemisi

pikalt.

Eraldi teema on laste kas- vatamine mõisas. Kuni 11. eluaastani said lapsed sarnase kasvatus, pärast seda aga valmistati poisse ette ülikoo- liks ja naisi mõisaemanda ja seltskonnadaami rolliks. Oluline oli õppida prantsuse keelt, retoorikat, tantsimist ja kirjutada päevaraamatuid.

Kuni 20. sajandi alguseni oli naine justkui teovõimetu, vajades pidevalt eestkostjat. 1920. aasta uus põhiseadus muutis aga kõik kodanikud seaduse ees võrdseks ja see andis naistele suuremad või- malused reisida, õppida ning oma arvamust välja öelda.

Seisused ja võrdsed õigused

Lauristini ettekanne kandis pealkirja "Kas baltisakslaste seisuslik kultuur on mõjuta-

nud eestlaste arusaama riig- gist?" ja keskenduski sellele, kas sellel, kuidas me oma riiki tajume, on mingi ajalooline slepp. Lauristini arvates on Eesti riigi kuvand eestlaste jaoks talu, kus suure laua taga on ema, isa, lapsed, sulased, vanavanemad, kassid, koerad. Kõik on ühes ruumis koos, kuid auvärsuse järgi tehakse neil vahet. Kuid riigiasjade ajamisega kokku puutudes ei tunnetata me end pereringis, nii et ehk on tegelik riigikuvand rohkem mõis kui talu.

Seda, et baltisaksa kultuur mõjutas argielu, me teame, kuid samuti on mõisast üle võetud võimusuhte ja poliiti- tilise identiteediga seonduv. Ka baltisakslaste olukord toonases Eestis peaks olema meile kuidagi tuttav. Olles sakslased, oli suur osa neist Vene riigi teenistuses. Neil oli pidev hirm oma kodu,

autonoomia, riigi, keele ja iseolemise pärast. Seni oleme arvanud, et selline topelt- identiteedi tunne on olnud eestlastele ainuomane.

Ühest küljest üritatakse meil nii-öelda restaureerida seisuslikkust, on tekkinud poliitiline klass, kuid samas pürgitakse sinnapoole, et kõi- gil on võrdsed võimalused. Kogu see piin, milles me praegu oleme, on seotud ka sellega, et meie riigi ülesehitamine on käinud vastandlike tömmete ja tõugetega.

Lõpetuseks leidis Lauristin, et paljud sellest, mis on meile omane, on mõisaaja pärand, alates mornist näost, arro- gantsest hoiakust, suletusest, kuni meie korraarmastuse, ilumeele ja kolmest rahvus- köögist kokku pandud söö- gilauani välja. Meile jäetud pärandi mõistmine on aga läinud üha keerulisemaks, kuna kolmekeelsest riigist on saanud kakskeelne ja kaks varasemat on pildilt kadunud. Ehk enam ei osata ei saksa ega vene keelt.

Esimese öö õigust pole olnud

Ühiskonna seisuslikkus pee- geldus ka aianduses ja Banneri ettekanne käsitleski mõisapä- randit taluaedades. Aianduses saab eristada kahte poolt: tarbeaet ja iluaet. Algul olid iluaiad kõrgete müüride taha peidetud, aga uusajal Euroopa aiad muutusid ja nendest sai aadlite võimu ja vägevuse demonstreerimise koht. Kui mõelda meie enda iluaedade peale, täidavad need samuti esinduslikkuse funktsiooni, olles paigutatud nähtavasse kohta.

Rohkem aiandust tekkis taludes 19. sajandi teisel poolel seoses talude äraostmi-

se ja rahvusliku ärkamisega. Mõisatest võeti üle näiteks ringjas sissesõidutee ja alleed, musterpeenrad, viljapuuaiad, kasvuhooned, mitmed taimed ja ka teadmised ning oskused.

Kõige intrigeerivama tee- maga esines Metsvahi, kelle teema oli "Seisustevahelised seksuaalsuhted Eesti- ja Liivi- maal: müüdid ja tegelikkus". Kuna seksuaalsus on teema, mis sagedasti maha vaikitakse, on selle kohta info leidmine keeruline. Kuid viiteid võib leida rahvalauludest, eriti regilauludest, mõningal mää- ral kirikuraamatutest, balti- sakslaste kirjavahetusest ja sakslaste eluolu kirjeldustest. Metsvahi on uurinud pastor August Wilhelm Hupeli kirju- tisi, kes ilmselt päris õiget pilti eestlase seksuaalkommetest ei omanud, kuna ei mõistnud ehalkäimise kommet ja seda, et see polnud seksuaalsuhete- ga seotud.

Seksuaalsuhteid talurahva ja mõisnike vahel küll ilmselt oli, kuid seda pigem tauniti. Talupoeg võis abielluda teise mehe poolt rasestatud neiega, kuid seda vaid juhul, kui lapse isa ei olnud sakslane või venelane.

Regilauludes leiab viiteid sellele, et oli halb, kui talutüd- rukud olid ilusad, ahvatledes niimoodi mõisnikke. Nii mää- riti sageli neid enne mõisa minekut mudaga kokku. Mehi aga hoiatati selle eest, et nad ei abielluks mõisateenijatest neidudega.

Esimese öö õigus on laulu- des sees alates 1920-ndatest aastatest. Enne seda oli selle mõiste propageerija Adam Pet- erson, kuid Metsvahi sõnul ei ole esimese öö õigus ajaloolise tõsiasjana kunagi eksisteer- rinud. Pigem oli see vahend, millega tekitada eestlastes viha sakslaste vastu.

Rahvakultuuri Keskuses tuleb mitmeid uuendusi

2. oktoobril külastas Rapla maakonda Rahvakultuuri Keskuse regionaalosakonna juhataja Kaja Allilender ja rääkis maakonna kultuuritöötajatele, mis uuendused Rahvakultuuri Keskuses käimas on.

Mari Tammar

Kaja Allilender on keskuses töötanud umbes kuu ja võtnud esimese asjana plaani külastada kõikide maakon- dade rahvakultuurispetsialiste. Esimeseks osutus Rapla maakonna spetsialist Triinu Ülemaante. Oma ettekande sissejuhatuseks selgitas Allilender, et Rahvakultuuri Keskus kuulub otseselt kultuuriministeeriu- mi juurde ja täidab kultuuripoliitikat

rahvakultuuri valdkonnas, maakon- dades tegutsevad rahvakultuuri- spetsialistid on aga piirkonnas riigi esinduse käepikendused.

Seoses haldusreformiga kolib Rahvakultuuri Keskus Viljandisse ning see toob kaasa ka mitmed uuendused. Esialgu oli kolimine plaanis juba juulis 2018, aga nüüd on see lükkunud aasta lõppu. Ruumid Viljandis peaksid saama renoveeri- tud 31. novembriks. Uueks keskuse

aadressiks saab Leola 15a, Viljandi. Pisut muutub ka asutuse nimi, mis uuest aastast on Eesti Rahvakultuuri Keskus.

Rahvakultuuri Keskusel on töös ka kolm uut andmebaasi. Maakondlikul tasandil ehk kõige olulisem on, et muutunud on toetusprogrammidele taotluste esitamine. 2. jaanuaril avanevale taotlusvoorule (esialgu pidi taotlusvoor avanema 1. novemb- ril) saab seekord esitada taotluse e-keskkonnas, mis peaks taotluse esitamise ja menetlemise tegema liht- samaks ja mugavamaks. Raplamaad puudutavad eelkõige rahvakultuuri maakondlik toetusprogramm ja „Tea- ter maale” toetused.

Samuti on uuenemas Eesti vaimse

kultuuripärandi nimistu ja rahvakul- tuuri valdkondlik andmekogu. Need uuendused on siiski planeeritud valmima alles aastaks 2020. „Riigi- asutuses on protsessid väga pikad,” selgitas Allilender.

Rahvakultuuri Keskuse kolimise eel ehk kõige enam vaidlusi tekita- nud koolitustegevus saab siiski osalt jätkuda ka Tallinnas. Kindlasti jääb Tallinnasse tantsujuhtide koolitus, sest seal tegutseb ka Eesti Rahvatant- su ja Rahvamuusika Selts, ent muude koolituste osas asjad alles selguvad. Niisiis hakkavad koolitused toimu- ma nii Viljandis kui ka Tallinnas, ent mis mahus, ei ole veel teada. Viljandisse on loodud ka uus kooli- tusspetsialisti ametikoht. Muutumas

on asutuse struktuur, koostamisel uus põhimäärus ja arengukava ning osa töökohti kaob ja tekivad uued. „Meil on väga tempokad ja kiired ajad,” kommenteeris Allilender.

Lisaks on praegu töös keskuse aas- taraamatu koostamine, kus leiavad kajastamist ka kõikide maakondade tipp-sündmused, mis puudutavad rahvakultuuri. „Kõik põhimääru- sed, arengukavad, andmebaasid, kolimised, remondid ja aastaraamatu tegemine on ühel ajal,” ütles Allilen- der muiates. Asutusel on ka uus juht Kalle Vister.

Kõikide toetuste ja koolituste koh- ta leiab infot Rahvakultuuri Keskuse kodulehelt rahvakultuur.ee.

Kohila raamatukogu tänab Kohila lapsi.

Foto: SIIM SOLMAN

Suvelugemise lõpupidu jõudis taas Raplasse

Helerin Väronen

Suvelugemise üks ring on täis, kuna kuus aastat tagasi toimunud esimene lõpupidu peeti samuti Raplas. Vahepealsetel aastatel olid suvelugemise lõpupeo korraldajad teised maakonna suuremad raamatukogud.

Selleaastane suvelugemise programm on lõpule jõudnud ja eelmisel reedel, 5. oktoobril olid 200 paremat lugejat kutsutud Rapla kultuuri-keskusesse pidulikule vastuvõtule. Programmi eesmärk on panna 1.-9. klasside lapsed rohkem lugema ja ka lugemist nautima. Sel aastal võttis maakonnas programmist osa 481 last, nii et võib öelda, et programm täidab oma eesmärgi.

Rapla keskraamatukogu juhataja Õie Paaslepp sõnas, et peale reede ja õpetajate päeva oli see just nende laste päev, kes on olnud nii tublid lugejad. Päev andis raamatukoguhoidjatele võimaluse oma lugejaid tänada.

Juba eelmisel aastal oli õhus

küsimus, kas suvelugemisega jätkatakse. Kui Õie Paaslepp küsis laste arvamust, sai ta saalist vastuseks peaaegu kollektiivse jaa. Vaid üks hää hüüdis ei, kuid talve jooksul võib temagi ümber mõelda ja soovida suvelugemise jätkamist. Nii et laste soovil jätkatakse suvelugemisega, iseasi, kuidas seda tehakse. Kuni selle aastani määras Rapla keskraamatukogu igale vanusegrupile raamatud, mille hulgast valiti, kuid sel aastal koostas iga vald ise lugemissoovituste listi, kuna raamatuid on raamatukoguti erinevalt.

Tänaminegi käis valdade kaupa ja esimesena said tänu avaldada Kehtna valla raamatukogud. Kokku osales Järvakandis, Valtus ja Kehtnas suvelugemises 38 last. Kehtna vallas oli palju selliseid lugejaid, kes ise õppisid mõne teise valla koolis, kuid suvelugemisest võtsid osa Kehtnas. Sel aastal jäi osa klasse aga täiesti esindamata.

Kohila vallas olid esindatud kõik vanusegrupid ja seal oli ka kõige

enam osavõtjaid – 182. Läbi loeti 1348 raamatut. Kohila raamatukogus kasvas juunikuust raamatupuu, milles iga loetud raamat tähistas mõnda puukoorekest, lehte, ploomi või seent. Nii kasvas raamatupuu augusti lõpuks suureks ploomipuuks. Märjamaa vallas oli lugejaid 116 ja Rapla vallas 145. Raamatud, mis olid laste seas populaarsed mitmes raamatukogus, olid näiteks D. Walliamsi „Härja Hais“, R. R. Russelli „Luuseri päevik“ ja H. Käidu „Kummitusmaja“.

Üllatusesinejaid oli seekord päris mitu. Esimestena tulid lavale laulja Liina Ariadne Pedanik ja *youtuber* Martti Hallik, kes on noorte seas populaarseks saanud nii oma muusika kui ka elu kajastavate videotega. Kuigi plaanis oli järgmine esineja lavale lasta enne koogisõõmist, plaan muutus, kuna mingil põhjusel kadus mõneks ajaks vool. Päeva teine üllatuskülastaja oli improteater Ruutu 10, kelle otse lavalt välja mõeldud stseenid lastele palju nalja pakkusid.

Rapla valla parimad

Rapla koolieelikud: Luisa Lorelise Bollverk (lasteaed Kelluke)

1. klass: Roosi Tüvist, Toomas Tammus, Robin Sander Romanov (kõik RKK)

2. klass: Emma Tammus, Enriko Paukus, Nele-Ly Järvela (kõik RKK)

3. klass: Marta Viikmäe (RVK)

4. klass: Mia Lota Sutter (RVK), Mairold Verk (RKK), Sten Marten Arro (RKK), Evaliisa Poola (RVK), Kirke Teder (RKK), Brit Marii Sinisalu (RVK)

9. klass: Frida Kesküla (RKK), Elizabeth Tähe (Tallinna muusikakeskkool), Marleen Tilga (RKK)

Hagudi

Herald Aas (3. kl), Gustav Aas (5. kl), Keitl Tasane (6. kl)

Alu

Keiti Soeson (2. kl), Kaisi Soeson (3. kl), Getter Toome (2. kl)

Kohila valla parimad

Koolieelikud: Linda Johanna Jalukse (Sipsiku lasteaed)

1. klass: Kaspar Kapsi, Rasmus Solov-

jov, Loore Mia Laanmets, Maili Kivik, Laura Rooden (kõik KG)

2. klass: Henry Tiks (KM), Marta Leps (KG), Kärt-Karoliine Kaljas (KG)

3. klass: Rico Tiks (KM), Carin Anett Männik (KG), Lisandra Troost (KG)

4. klass: Markus Mikiver (KG), Sandra Vikat (KM), Reimo Lindoja (KG), Nikita Slavski (KM)

5. klass: Lota Bachfeldt (KM), Mia Kõrve (KM), Laura-Liisa Liiva (KM)

6. klass: Rebecca Uibubuu (luges kõige rohkem raamatuid Kohila vallas), Sandra Veensalu, Ruth Hansar, Ketlin Sults, Katariina Kaljas (kõik KG)

7. klass: Martha Toom, Sigrid Lindoja (mõl KG)

8. klass: Gerda Schotter (KG)

9. klass: Kati Kivi (KG)

Kehtna valla parimad

2. klass: Ketlin Roopärg (RKK), Sandra-Liis Uutmann (KP)

3. klass: Merilin Roopärg (RKK), Anni Kangrumägi (KP), Maribel Uutmann (KP), Sander Falilejev (VP)

4. klass: Janely Meltsas (MG), Lisanne

Tammaru (KP), Kevin Kozlov (KP), Triine Puur (KP), Liisbeth Karuoja (KP)

7. klass: Gregor Kase (KP)

8. klass: Laura Kase (KP)

Valtu

Emma Aas, Kirke Elvelt, Eleen Sini-
kasa, Dominik Samuel, Sander Tiik,
Johanna Herkel, Mikko Mikkelsen

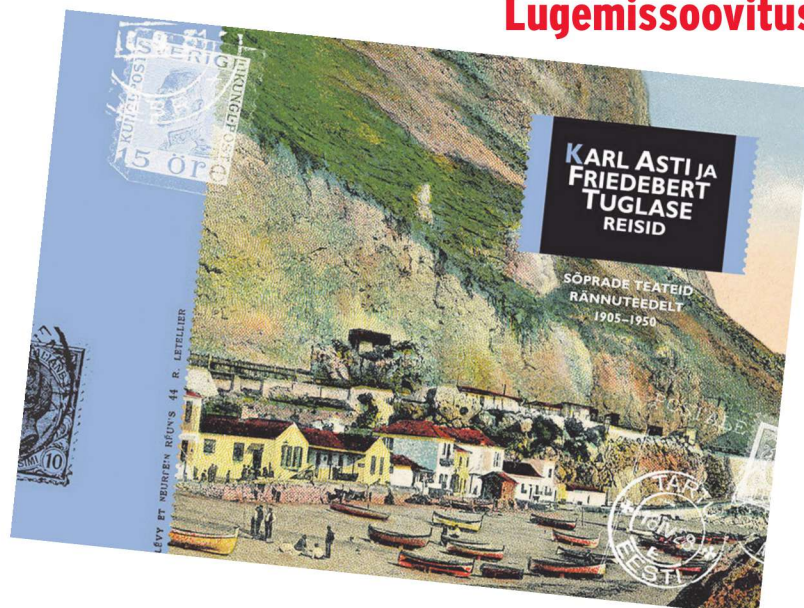
Järvakandi

Denerin Laur (kolis Virumaale enne suve lõppu), Jasmi Mitev, Kertu Reimal, Ellen Kobin (elab Tallinnas), Teele Jõesaar

Märjamaa parimad

Villem Võigemast, Grit Oss, Betti Linna, Marion Pöldmann, Miia Laube, Liise Paldermaa, Eliis Kantsik, Karro Võigemast, Caspar Kiis, Andreas Metsis, Linda Irene Jusson, Ruby Protsin, Mariell Toomistu, Pärle Tehva, Ave Kotka, Mia Lisette Luik, Mariliis Loodus, Remo Pöldmann, Gerda Rebane, Laura Valdek, Jarmo Vunk, Mariann Enok, Elina Loodus, Celyn Pirs, Karmel Kaljusaar.

Lugemissoovitus

Karl Asti ja Friedebert Tuglase reisid. Sõprade teateid rännuteedelt 1905–1950

Urve Ellandi,

Rapla keskraamatukogu

“... on ka hea, kui inimene aeg-ajalt üle koduläve vaatab ja tähele paneb, mis mujal sünnib ning mis teised rahvad teevad. Liiatigi, et see ühele kristlikule inimesele ka kõlvulist meelelahutust pakub.” Nii on kirjutanud Friedebert Tuglas, keda koos Karl Astiga peetakse läbi aegade enimreisunud eesti kirjanikeks.

Tuglas (1886-1971) ja Ast ehk kirjaniikunimega Rumor (1886-1971) olid ea- ja ajastukaaslased juba oma sünni- ja surmadataumite tõttu, lisaks lõunaestlase taustaga prosaistid, võitlus- ja saatusekaaslased 1905. aasta revolutsioonis ja järgnenud repressioonides. Muuhulgas olid nad koolivennad Treffneri koolis, mis mõlemal lõpetamata jäi. Ja loomulikult ühendas Tuglast ja Asti ka suur rännukirg.

Nende reisidelt saadetud postkaartidest on Janika Kronberg kokku pannud huvitava pildi- ja tekstiraamatu “Karl Asti ja Friedebert Tuglase reisid. Sõprade teateid rännuteedelt 1905–1950”. Ilus sissejuhatus raamatule on tänase ilmaränduri Tiit Pruuli essee „Kas minna reisile Tuglase või Astiga?“. See on huvitav ülevaade kahe mehe elust, teekondadest ja reisiraamatutest. Raamatu põhiosa moodustavad reisidelt saadetud postkaardid koos tekstidega, mida täiendavad Janika Kronbergi kommentaarid. Lisatud on kummagi kirjamehe kronoloogiad nende reiside ja elu kohta välismaal.

Meeste reiside sagedus ja geograafiline ulatus on märkimisväärt. Ast pidas lugu kaugetest eksootilistest maadest, Tuglas liikus aga meie lähemase Euroopas ja Põhja-Aafrikas. Tuglase reisiaastad jäid 20. saj alguskümnenditesse, elu ENSV-s lõikas läbi reisivõimalused. Astile, kes lahkus 1941. aastal Brasiiliasse ja elas hiljem Kanadas, oli maailm avatud elu lõpuni. Muuseum oli neil koos ka üks ühine reis 1931. aastal, mil koos ärimees Puhkiga tehti Puhkide auto ja autojuhiga rohkem kui kuu kestnud ringreis Euroopas.

Raamat on omal moel kui postiteenistuse ajalugu: saab vaadata postmarke ja postitempleid ning

mõelda, kuidas postkaarte edasi toimetati. Avaneb võimalus imetleda eelmise sajandi alguse piltpostkaarte eri maade vaatamisväärsustest ning võrrelda neid tänase päevaga.

Postkaartidel kujutatut on üllatavalt operatiivne. Näiteks 29. jaanuaril 1910 saadab Tuglas Pariisist postkaardi, kus on näha 25. jaanuaril pildistatud vaadet Seine'i poolt üle ujutatud linnatänavale. Tuglas annab seejuures teada, et kuigi kesklinn on vee all ja majasid sisse langeb, on tema eluase mitu versta jõest eemal ja karta pole midagi.

Reisimugavused olid loomulikult sootuks erinevad tänapäevastest: sõideti aurulaevade, rongide, kliimaseadmeta autode ja bussidega, vankrite, kaamelite ja eeslitega tuhandeid kilomeetreid Euroopas, Põhja-Aafrikas, Aasias. Käidi ka jala, kui raha polnud.

Nii kirjutab Ast 14. märtsil 1937 Salonikist (Thessalonikist): “Armas Tuglas, tulin täna Athose mäelt. Ratsutasin eesliga 200 km, sest muid sõiduvahendeid tol maal ei ole. Puuduvad ka teed. Oli põrutavalt huvitav, kuid väsitav otse enesetapmiseni...”

Reisitervituste raamat on kokku pandud peamiselt Friedebert Tuglase arhiivi põhjal. Ast saadab postkaarte enamasti Tuglas(t)ele, ainult mõned on teistele. Küllap on suur osa Asti kirju ja postkaarte ajalookeeristes kaduma läinud. Tuglase saadetised on kas vanematele või abikaasa Elole, viimasel juhul aadressiks enamasti Werner Kohvik Tartus. Tuglase noorpõlvpostkaardid on konspiratiivsed, pagulasaastail on need tihti saadetud võõra nime all.

Kenasti on raamatu väärtuse kokku võtnud Peeter Olesk: “Karl Asti ja Friedebert Tuglase reisid“ on ilus ja rikkalik raamat. Loed ja vaatad ning piltpostkaardid toovad kõik märksa lähemale kui kolmeneljad prillid.”

Kirjanike reisipostkaartide sarjas on varem ilmunud: „Marie Underi Euroopa-reisid. Kuuskümmend üks kirja tütardele 17. X 1918–13. V 1930“ (2010, koostaja Sirje Kiin) ja „Karl Ristikivi teekonnad. Kaheksakümmend kuus postkaarti reisidelt 1946–1976“ (2012, koostaja Janika Kronberg).

Juristi nõuanne

Kuidas toime tulla psühholoogiliste ohuteguritega tööl

Lugeja küsib: Töötan klienditeenindajana ja päev otsa erinevate klientidega suhelda on väsitav ja raske. Kas tööandja peaks midagi tegema, et tööd kergemaks muuta, näiteks andma lisapuhkepause?

Vastab Piret Kaljula, Tööinspektsiooni töökeskkonna konsultant: Klientidega suhtlemine kuulub psühholoogiliste ohutegurite hulka. Tööandja ülesanne on tagada vaimselt ohutu ja tervist hoidev töökeskkond. Kuna sellised ohud mõjutavad inimesi erinevalt, on tööandjal üksi väga keeruline hinnata, missugustele riskidele suuremat tähelepanu pöörata. Tööandja peab töötaja vaimse ülekoormuse vältimiseks kohandama töö võimalikult töötajasõbralikuks. Töö kujundamisel tuleb muuhulgas arvesse võtta töötajate tööviime muutumist tööpäeva jooksul. Selleks, et töötaja suure vaimse töökoormuse tõttu ülemäära ei väsiks, peab

tööandja võimaldama pause, et töötaja saaks lühiajaliselt puhata ja taastuda. Pauside hulk ja kestus on küll tööandja määrata, kuid see peab olema kooskõlas töötaja võimetega. Kui töötaja leiab, et töö on koormavam kui tööandja seda hinnanud on, siis tuleks anda tööandjale selle kohta tagasisidet. Töötajana saate teha järgnevat:

- andke tööandjale teada, kuidas end tööülesannetega tunnete;
- kui tunnete, et teid töökohtal kiusatakse või ahistatakse, siis rääkige sellest kindlasti oma otsese juhi, kolleegi või personalitöötajaga ning säilitage tõendeid (e-mailid, tunnistajate ütlused) võimaliku hilisema uurimise jaoks;

- kui tunnete, et te ei tule mingil põhjusel oma tööga ajutiselt toime (näiteks eraelus toimunud läbielamiste tõttu) ja vajate väiksemat töökoormust või tööülesannete muutmist, siis rääkige sellest oma tööandjaga;
- juhtige tööandja või töötajate esindaja tähelepanu riskidele töökeskkonnas või -korralduses ja osalege aktiivselt riskianalüüsi protsessis (näiteks täitke küsitlusi või osalege aruteludel);
- kui te pole kindel, mis teie tööülesannete hulka täpselt kuulub või mille eest te vastutust kannate, täpsustage seda oma otsese juhiga;
- pakkuge kolleegidele tuge nende tööalastes probleemides ning võtke vastu abi, kui ise seda vajate;
- hoolige endast, jälgige oma enesetunnet ning kontrollige regulaarselt oma tervist.

Hinnavõrdlus

Foto: STINA ANDOK

Marju seenesupp

Stina Andok

Sel nädalal oleme pööranud tähelepanu Raplas tegutsevatele Marju kohvikule ning eelkõige just selle omanikule Marju Männimägil ning hiljuti kohviku meeskonnaga liitunud Nadežda Kaarmale. Mõlemad naised on siinkandis ja kaugelalgi tuntud oma suurepärase kokaoskuste poolest. Hiljaegu külastasin taas Marju kohvikut, et naistega lähemalt tutvust teha. Kuna oli parasjagu lõunasöögiaeg, ei lasknud ma Marjul endale kaua rääkida lehter-kuke-seentest, mida ta seenesupi sisse pani, et tolle päeva päevapakkumisena näljastele ette anda, ning tellisin kausitäie endalegi. Teadmata, misasjad on lehter-kukeseened, üllatusin meeldivalt. Niivõrd maitavat, aga samas olemuselt lihtsat seenesuppi ei olnud ma veel saanud. Seda enam oli supi hea maitse imekspandav, kui kuulsin hiljem, et sellele ei

ole lisatud puljongit. Kuigi oma ettevõttega on Marjul käed-jalad tööd täis suisa kuuel päeval nädalas, leiab ta siiski aega ka seenel käimiseks. Selles osas Marju mõndusi ei tee ning kasutab igal võimalusel oma toituses kohalikku või koguni oma kätega külvatut, korjatut. Sama lugu on ka nende lehter-kuke-seentega. Kuigi seenehooaeg veel kestab, ütleb Marju, et neid seeni saab edukalt kasutada söögi tegemisel aasta ringi. Lihtne nipp on seened puhastada, praadida, maitsestada ja seejärel sügavkülmutada. Lisaks maitstvatele suppidele ja kastmetele sobivad need väikesed armsad seenekesed imeliselt Marju sõnul ka näiteks pitsade lisandiks. Retseptid, nagu seegi siin, sünnivad Marjul käigu pealt. Tekib mõte teha täna lõunapakkumiseks seenesupp ja teebki. Mida suppi peale seente veel lisada, käib hoogsalt ning pikemalt selle üle juurdlemata. Peaasi, et

tulemus oleks maitsev. **Vaja läheb:** 4 keskmist sibulat, 4 keskmist porgandit, 800 g kartulit, 1 l lehter-kukeseeni, 3 keskmist tomatit, 2 küüslauguküünt, värsket tilli. **Tee nii:** Prae hakitud sibul, porgand ja küüslauk õlis. Pane potti kolm liitrit vett, lisa viilutatud kartul ja aja keema. Kui kartul on pehme, lisa praetud sibul, porgand, küüslauk ja ka peeneks hakitud tomat ning maitsesta soola ja pipraga. Seened võid puhastada ja praadida läbi juba eelnevalt, aga ka vahetult enne supi valmistamist. Need lisa supisegule koos värsket tilliga kõige viimasena. *Retsept: Marju Männimägi*

Rapla Talupoest leiab taluaia porgandit hinnaga 0,60 eurot kg, tomatit hinnaga 2,95 eurot kg, Raplamaa sibulat hinnaga 1,80 eurot kg ja Peipsi sibulat hinnaga 2,50 eurot kg.

Nipinurk
Peidame inetud plekid

Ulvi Blande

Tänane nipp sündis otsesest vajadusest. Ostsin lapsele uued retuusid. Tüdrukute värk, vaja kohe uute pükstega õue minna. Nii juhtuski, et laps kukkus, määris ära pükste tagumiku ja kukkus katki põlve. Pesus ei tulnud retuusidel asfaldiplekid enam välja. Mõtlesin, et augu saab ju kinni õmmelda, aga plekid ei allunud mingitele vahenditele. Otsustasin, et joo-nistan need üle. Vaja läks sätendavat tekstiilimarkerit, mis kinnitatakse pärast triikimisega. Õmblesin kõigepealt augu kinni, siis katsin augu ja plekid sädeleva markeriga. Lasin kuidagi vada ja siis triikisin pahemalt poolt (3 minutit) kaunistused üle. Nüüd on lapsel retuusid, mil-liseid teistel kindlasti ei ole.

Fotod: ULVI BLANDE

	Porgand, 1 kg	Kartul, 1 kg	Sibul, 1 kg	Kobar- tomat, 1 kg
Maxima	0,45	0,29	0,39	1,49*/1,99
Konsum	0,45	0,29	0,45	1,89
Mini-Rimi	0,49	0,29	0,43	2,99
Selver	0,49	0,39	0,49	3,99
Meie Toidukaubad	0,69	0,69	0,59	3,29
*Soodushind/ tavahind Hinnad on seisuga 9.10.18				

Taani – väidetavalt õnnelikem paik maa peal

Raplamaa Partnerluskogu võttis ette nädalase õppereisi, sedakorda tutvumaks Taanimaa Leaderi tegevusgruppide toimetustega. Bussisõit viis esmalt laeva pardale, sealt Rootsi ja edasi Euroopa vanimat kuningriiki avastama.

Aivi Meister,
Nõmme küla külavanem

Algatuseks tuli läbida 750 km kaheksa tunniga, aga kuna Murphy seadused kehtivad igal maal, viskas meie bussike ühel hetkel tehnilise vimka. Nii et pärast kohalikust töökojast väljumist jõudsimme plaanitud neli tundi hiljem Slagelse linna lähedasse hotelli Only Sleep, mis pakkus meile peavarju neljaks ööks. Ette rutates olgu öeldud, et kuna too (pehmelt öeldes tagasihoidlike tingimustega) öömaja asus suhteliselt üksildases paigas, siis oligi vastavalt tõlkele üsna ainus võimalus „ainult magada“. Linn oli mõne kilomeetri kaugusel, aga sinna mineku võtsid õhtuti omapäi ette üksikud.

25.09. Rohesigandusest viinamarjamaale

Hommikul ootas meid Jyderupi linnas Leaderi tegevusgrupp, eesotsas särava ja tarmuka Michellaga, kes sai meie teejuhiks kõikidel päevadel. Tegevust alustati seal 2013. a, oli olemas küll PRIA-sarnane ametkond, aga varem ettekujutus Leaderist puudus. Nende jaoks on Leader uks, mille kaudu minnakse teiste fondide juurde ja toetuste põhimõte on alt üles.

Kohati tulevat ette ka tähenärimist – näiteks kui ühe seafarmi rahastusel tekkis tõrge, kohendati asja hariduslikumaks nii, et farmi keskele tekkis akendega läbikäik, kus on võimalik ruigamite käekäiku jälgida. Tõlkes sai sellest mahendatud projektist lustakas uudissõna „rohesigandus“. Räägiti ka paari aasta pärast valmivast projektist „Tere tulemast tagahoovi“, s.o 250 km jalgrattatee, mis eelkõige keskendub turistidele, samas annab võimalusi väikeettevõtetele.

Järgmine käik oli Rønæse poolsaare looduse õpperajale, mille 25 km-st kõndisime läbi vaid jupikese. Küll aga võtsime ette ronida Lääne-Taani kõrgeimasse punkti. Ja kui muidu Taanimaa maastik on suhteliselt sarnane maarjamaisega, avanes seal tõeliselt kaunis vaade. Raja alguses asuvast koolitusmajakesest saab ülevaate eesootavast 13 objektist. Ümberringi renditud maal elutseb 80 veist, kelle peremehe sõnul ei ole see tavaline, et riigilt maad renditakse, talud on üldjuhul väikesed. Saime näha vahvat vaatepilti, kui peremehe vile peale veisekari mäest alla kappama hakkas.

Piirkonnas on neli viinamarjakasvatajat-veinitootjat, külastasime neist Taanimaa suurimat. Perenaine

jutustas, et 2007. a ostis tema vend maa, kus enne elasid põlvkondade kaupa seakasvatajad. Kuna naabri sõnul olevat see Taanis parim maa viinamarjakasvatuseks, mindigi seda teed. Tollel poolsaarel olevat kõige rohkem päikest, kõige vähem vihma ja pole öökülma. Kuna alustades polnud kodumaal võimalik „viinamarjandust“ õppida, käidi tarkust ammutamas Saksamaal, tootmishoone saadi Leaderi abiga.

Marjade kasvuageg on 100 päeva aastas ja sel aastal olevat saak täiuslik. Üheksal hektaril kasvab kuraditosinast sordist 30 000 taime ja iga taim annab pudeli veini, heal aastal kaks. Sordid on kohapealsed, mis teebki nende tooted unikaalseks.

26.09. Taani tuules fossiiljahile

Uuel hommikul Storegade Glum-sö asulas tormituulega võideldes näitas sealne tegevusgrupp meile esmalt 9-meetrise liivarannaga järvekest, mille rajamisel olnud mängus jääaja, mitte Leaderi käsi. Küll aga oli kohaliku raamatukogu ette rajatud viimase toetusel vahvate atraktsioonidega mänguväljak, et „tuua raamatud õue“. Terapeutid on andnud väljakule väga hea hinnangu. Ehitusel osalesid vabatahtlikud, Taanimaal on üldse vabatahtlik tegevus ülimalt in.

Edasi viis tee hiiglasliku paekivikarjääri vaateplatvormile, kust avanes võimas pilt. Karjäär on saanud turismimagnetiks ka seepärast, et on võimalus reaalselt fossiiljahile minna. Ent kuna seda tehakse suveajal, jäi meie kivististejaht visuaalseks - algas ja lõppes Geomuseumis, kus muuhulgas hõljus lae all pirakas mosasaauruse skelett.

Külastasime veel puidutööstust, mis E47 maantee järgi nimetatud. Kolm ja pool aastat tagasi pandi silm peale toona varemetes hoonetele, mõtte ja tegutsemise vahele jäi puuduv raha, kuid siis saadi teada Leaderist, kes aitas paberimajandusegagi. Kõige taga on üks suurettevõtja, tööd on saanud 80 inimest ja nüüdseks on ka kohalike usaldus võidetud. Peale puutöö tehakse näiteks kõrgtehnoloogilisi mõõttureid. Omapärane võimalus on see, et kliendid saavad soovi korral oma käega moodulitest mööbli kokku panna. Toodang ise meenutas 70-ndaid, nii et ei teagi, kas pole tänasesse jõutud või on vana retroringiga tagasi.

Lõpetuseks mahtus päeva veisefarm, kuhu sisenemiseks saime jalga põlvini ulatuvad kileasapad – vältimaks lehmakoogi sisse astu-

Poolal teel Lääne-Taani kõrgeimasse tippu.

Foto: erakogu

mise lehkavaid tagajärgi või siis batsillide farmi smugeldamist. Seda farmi Leader pole toetanud, kuna nad olevat niigi edukad. Laiuvat maad on 700 ha, millest pool oma, pool renditud ja ammuvaid sarvekandjaid elutseb seal samuti 700. Farmeriks on samas talus sündinud-kasvanud reibas nooremapoole mees, kes põhiideed noppinud Uus-Meremaalt, mida fännab. Kogu piim läheb vabrikusse, talus piimatooteid ei tehta. Tegutsema hakkas ta 18 aastat tagasi, viimased kolm mahefarmindusega. Tema vanematel oli omal ajal 50 lehma, keskmine olevat Taanimaa farmis 200 tuuris.

27.09. Kohvik-kunstkleidid-koogid ja ... tankid

Kolmas päev ja kolmas tegevusgrupp, kel kogemusi ka Eestiga – 2016. a on käidud Läänemaal. Prioriteediks on noorte ettevõtete toetamine. Näiteks Korsori linnas laevasadamas töötavad kutsekooli noored, kes sel moel vilumusi omandavad. Meie sealviibimise ajal oli teoksil tellimustööna 19. sajandi rannakaitselaev, kalalaevu enam tänapäeval puidust ei ehitata. Edasi põikasime läbi ühest talupoest, kus müügil keraamika ja muu käsitöö, lisaks renditakse kajakke. Läheduses oli ka kunstnike töökoda, kus tegutsevad graveerijad, fotograafid, keraamikud jne. Suurüritus on suvine keraamikafestival, kus ca 80 keraamikut üles astub.

Lõunapausi pidasime „Mia juures“. Tegemist on vahva „segasumma-salongiga“, kus kohvik-kunst-kleidid-koogid heas mõttes läbisegi. Tagaruum on kohandatud töötoaks, kuhu võib tulla igaüks,

kes midagi teha oskab, ja soovi korral tehtu sealsamas maha müüa. See on ka kunstnike koosviibimise koht. Kohvikus on aeg-ajalt elav muusika, reedeõhtuti võivad tulla inimesed kohvile ja kaasa võtta oma napsugi, mida siis sümboolse topsitasu eest nautida saab. Koht on avatud neli päeva nädalas, aga õueski on istumiskohad, mis teeb sellest linnatänavakesest üdini õdusa paiga.

Kauni kunsti juurest „sõjakeerisesse“ sattumine on pisut ehk karm, aga järgmine koht oli tankimuseum Ida, kus direktoriks Allan Peterson (siiski taanlane, mitte ETV Õnneserialist). Tegemist on suurima eramuseumiga Taanis ja mis seal salata, oli võimas tööpoolest. Nägime varjendeid/punkreid, mis kohandatud majutuskohtadeks, ja väljas ning hoonetes eksponeeriti ajastutruid sõjaolukordi igast asendist.

Tolle päeva lõpetus oli eriline, kuna jätsime ühisel õhtusöögil jällenägemiseni armsaks saanud Michellaga.

28.09. Hygge ja hipihõng

Ja algaski viimane päev Taanis, sihtpunktiks Kopenhaagen, kus oma kodulinna tutvustamas Kuusiku-juurtega Kai, kreeka päritolu kaasalt saadud keerulise perenimega Papat-hanasious. Kai sattus 16 aastat tagasi Taani, sinna ka jäi ning töötab EMO-s medööna.

Kokkuvõtvalt selgus jalutuskäikude põhjal, et linna sümbol Väike Merineitsi on ka kasvult väike, Nyhavni kanaliäärised majad värvilisemad, kui oleks uskunud, ja kolmes neist elas muinasjutuvestja H. C. Andersen. Saime lehviva lipu järgi

veenduda, et kuninganna on kodus, ja nägime ka vahtkonnavahtetust. Pole kahtlust, et taanlaste lemmiktranspordivahend on jalgratas, nad armastavad võileibu (selles veendusime eelnevatel päevadel) ja tunnevad oma riigis end ülihästi. Rahulolu väljenduseks kasutavad nad sõna *hygge*, mille lühim seletus oleks „mõnusolek“.

Tivoli oli seks aastaks lõpetanud, küll aga saime veeta tunnikese kurikuulsas vabalinnas Christianias. 70-ndatel võttis seltskond hipisid pealinna südames üle mahajäetud sõjaväeosa, millest ajapikku kasvas 1000 elanikuga 34 ha hipikommuun. See on justkui riik riigis, kus omad seadused, isegi oma raha ja suure riigi hammas neile peale ei hakka. Autod on linnas keelatud. Ka pildistamine, viimane aktsepteeritav klõps on väravas. Seda aga elulisel kaalutlusel – juba väravast sisse astudes hõljub kõikjal magus kanepihõng ja kuna too patutaimepõhine toodang on paljudel sissetulekuallikas, siis ses (illegaal-avalikus) valguses on mittepõseerimisvalmidus igati mõistetav. Kahjuks jäi aeg liiga napiks, et teha linnale tuur peale nägemaks, kuis nad ikkagi seal elavad. Kuulu järgi on majakesed eriskummalise kuju, rohkete maalingute ning segasumma-tagaaedadega, mis kõik kokku selle linnakese lillelapse-legendi kinnitada aitaks.

Viimase Taani-päeva õhtuks jõudsime Rootsi ja järgmisel hommikul oli aega ka Stockholmi jaoks. Siis jälle laeva, hommikul tervitas Tallinn ja lõpuks „oh, kodu, armas kodu“! Selline see reisikirjeldus sai, näpuotsaga siit ja sealt, ehkki jagada oleks veel kamaluga.

KUJUNES TÕELISEKS PÕNEVUSMÄNGUKS!

Avis Utilitas Rapla meeskond 2018/2019 hooaja alguses: Wadly Mompremier, Marek Ruut, Rain Veideman, Markus Ruubel, Gregor Ilves, Hunter Mickelson, Indrek Kajupank, Ervins Jonats, Dominique Hawkins, Risto Valge ja Sven Kaldre. Meeskonna kapten on sel hooajal Rain Veideman. Peatreener Aivar Kuusmaa, abitreener Toomas Annuk ja üldkehalise ettevalmistuse treener Indrek Ruut.

Nädalavahetus möödus *rallimeeleolus*

Mariliis Vest

Paljud spordisõbrad hoidsid kindlasti nädalavahetusel kätt pulsil Ott Tänaku tegemistel. Rallimeeleolu oli üleval aga ka Rapla maakonnas, kui toimusid Märjamaa rahvaralli ning Ohekatku ralli.

6. oktoobril võis Märjamaa valla kruusateedel näha autode võidusõitu Märjamaa rahvarallil, mille võistluskeskuseks Kükita karjäär. Tegemist oli ühe etapiga Eesti Autospordi Liidu karikavõistlustest. Rajal oli kaheksakümmend autot ning raja kogupikkus 183,01 km, mis oli jaotatud kaheks ringiks ja neljaks osaks. Kuigi kokku pidi toimuma kaheksa katset, ütles võistluse direktor Aivo Rahu, et viimased kaks jäid ära ilmastikuolude tõttu.

„Ilm läks koledaks ja tee läks pehmeks, seetõttu jätsime ära. Kõik olid üritusega muidu väga rahul ja saadi aru, et ilmastiku vastu ei saa võidelda. Nad oleksid oma autod lihtsalt puruks sõitnud.

Vaatamata väga vesisele ilmale peeti Kehtna valla Ohekatku küla ralli superkrossi karikavõistluste kümnes etapp pühapäeval 1,3-kilomeetrisel rajal.

Foto: MARGUS KIRS

Seega otsustasime, et ei lase neid üldse rajale viimasteks katseteks,“ selgitas Rahu.

Kolm aastat on üritus toimunud Varbola, esimest aastat toimetati Märjamaa rahvarallina. Radade kohta ütles Rahu, et ikka ja jälle proovitakse leida uusi teid ümber Märjamaa, et sõitu huvitavamaks teha. Võistlejaid oli kohale tulnud kogu Eestist.

Märjamaa rahvaralli tulemused*

2WD-V (kaheveolised, kuni 1800 cm³): I Rivo Vähi, Valeri Banahevits (kaardilugeja); II Keven Serbin, Martin Tamm; III Mirko Kaunis, Kevin Tomson.

2WD-S (üle 1800 cm³): I Daniel Ling, Madis Kümmel; II Hannes Kasak, Argo Kangro; III Siim Nõmme, Indrek

Hioväin.

4WD (neljaveolised): I Gert Aasmäe, Vally Soorpalu; II Ragnar Tapver, Oliver Enula.

J16 (kuni 16 a): I Jaspar Vaher, Avo Vaher; II Eerik Pank, Raimo Lillemets; III Kevin Kärp, Marek Mändla.

J18 (kuni 18 a): I Jaan Eerik Planken, Andrew Wilfong; II Magnar Arula, Ragnar

Laurits; III Pranko Kõrgesaar, Priit Kõrgesaar.

M&L Liiga (Moskvich): I Ermo Jeedas, Arno Eller; II Heigo Tinno, Verko Nõmme; III Asko Moes, Henry Jõemee.

Naised: I Maria Roop, Jaanus Tobias; II Tiina Ehrbach, Nele Jalakas; III Aneta Lepp, Neeme Koppel.

Sport: I Tarmo Kikkatalo, Urmas Reigo.

SU (M1, N1 kat): I Sander Klaus, Martin Udusalu; II Jürgen Jaago, Kaupo Kantsik; III Ivar Burmeister, Rauno Jüriado.

* Täpseid aegu on võimalik vaadata <http://www.auto-sport.ee/> lehel.

Ohekatku rallil osales 38 masinat

Kehtna valla Ohekatku küla ralli oli superkrossi karikavõistluste kümnes etapp ja peeti pühapäeval 1,3-kilomeetrisel rajal. Võistlusklasse oli kaheksa, igas neist treeningsoit, kvalifikatsioonisoit, kaks poolfinaali ning finaali.

Noorteklassis osalesid 12-17-aastased ning superfinaalis kaheveolised autod. Aasta jooksul enim superfinaale võitnu viib koju suure karika. Muudel puhkudel käib karikas iga etapivõitja käes.

Ka pühapäevane ilm ei soosinud rallisõitu. Superfinaali esikoha võitnud Martin Kutser ütles, et raja tagumine pool oli aukus ning möödasõitu oli üsna raske teha, seda eriti kaheveoliste klassis, kus on väga võrdsed sõitjad.

Ohekatku ralli tulemused*

Krosskart: I Laur Langeproon, II Karl-Martin Miliste, III Marti Sepp.

Noored: I Romet Reisin, II Karl-Kenneth Neuhaus, III Armin-Marlon Mängel.

Vabaklass: I Ainar Arula, II Arvo Aarde, III Karol Pert.

Esivedu: I Aivo Ojala, II Kristofer Lupp, III Martin Kutser.

Tagavedu: I Vjatseslav Serov, II Silver Viilas, III Margo Soomets.

Rahvakross: I Erki Külvi, II Vahur Kupper, III Margus Suigusaar.

Superfinaal: I Martin Kutser, II Erki Külvi, III Silver Viilas.

Mehaanikute grand prix:

I Alar Allik, II Kristjan Roosmaa, III Siim Sunni.

* Täpseid aegu on võimalik vaadata <https://speedhive.mylaps.com/> lehel.

Maakonna saalihoki karikavõidu võttis *Rapla Kepiklubi*

Mariliis Vest

Laupäeval peeti kahes Rapla valla spordihoones, Alus ja Sadolinis, tuline saalihoki lahing eesmärgiga välja selgitada selleaastane Rapla maakonna karikavõitja.

Osales seitse meeskonda: Rapla Kepiklubi, SK Märjamaa, Montonissa, HK Kaigas/Kehtna, Kaitseliidu Rapla Maleva naised, Järvakandi Pistleek, Järlepa-Kohila.

Mööduvõtt algas kahes alagrupis: kolmene alagrupp katsus jõudu Alu ning neljane Sadolini spordihoones, kus peeti ka turniiri kohamängud ja finaali. Alagrupid paigutati tugevusgruppidesse eelmise aasta tulemuste järgi, misjärel toimus loosimine. Iga võidetud mäng andis võistkonnale tabelisse kaks punkti, viik ühe ja kaotus null punkti.

Turniiri eel ütles Rapla maa-

konna spordiliidu juhatuse liige Tiit Leier, et favoriitideks on kolm klubi: Rapla Kepiklubi, Montonissa ning SK Märjamaa. Täpselt selliselt kujunesid ka võistlustulemused. Karikaga läks koju Rapla Kepiklubi, kes alistas poolfinaalis Montonissa tulemusga 6:0 ja finaalis Märjamaa 3:1. Hõbemedalile võitles end SK Märjamaa ning pronksile Montonissa.

Päeva lõpus valiti turniiri parim mängija, kelleks sai võidumeeskonnas mängiv Aivo Täpsi, ja parim väravavaht, kelleks osutus Järvakandi Pistleeki väravavaht Rivo Rehe. Leieri sõnul väärib kindlasti mainimist, et esmakordselt võttis turniirist osa Järlepa-Kohila võistkond, kes saavutas auvääarse neljanda koha.

Võitjameeskonna kapten Marek Lairand ütles, et karikavõit on saanud mõnes mõttes rutiiniks, sest võidetakse iga aasta. Samas nentis ta, et esikoha saavutamine muutub aina raskemaks. „Meil on küll kogemusi palju, aga keha on juba väsinud. Seega tuli see võit suhteliselt raskelt, on olnud

kergetaastaid,“ lisas ta. Võistkonna trumbiks teiste ees pidas Lairand asjaolu, et meeskonnaga on koos kaua mängitud ning kokkumängu kogemused on suured. Rapla plussina tõi ta välja veel selle, et klubi kõik paremad mängijad olid laupäeval kohal ja väljakul.

Võistkonnaga mängitakse ka 35+ liigat ning valmistatakse kahe nädala pärast algavateks saalihoki Rapla maakonna meistrivõistlusteks. Laupäeval oli Kepiklubi liikmeid kohal 12, nimekirjas on neid aga 18. „Kahe viisikuga tuleb kindlasti võistlusel alati kohal olla,“ ütles kapten.

„Müts maha esikoha võitnud Rapla meeskonna veteranmängijate ees. Nad mängisid üllatavalt visalt, me arvasime, et äkki nad ikka ei jõua,“ ütles SK Märjamaa kapten Toomas Jaaniste. Ta nentis, et Märjamaa nõrkus oli seekord mitme otsustava, tähtsa mängija puudumine platsilt. „Tulemus oligi pigem niipidi oodatud. Loomulikult tahtsime võita, aga oma mängijaid ei saa küll milleski

süüdistada. Rapla oli tubli ja meie saavutasime täpselt parima tulemuse selle koosseisuga,“ lisas ta.

Ka Märjamaa valmistub edaspidi maakonna meistrivõistlusteks. „Eelmise aasta tiitel on vaja kaitsta. Kui juba korra oled selle võitnud, ei saa enam kaotada,“ ütles Jaaniste. Maakonna meistri-võistlustele on mehe sõnul oodata ka nende parimaid mängijaid. Kokku on neil nimekirjas 27 mängijat, võistlustest võtab osa üldiselt kuni 20.

Karikavõistlustel autasustati kolme esimest võistkonda medalitega ja esimest võistkonda karikaga. Võistlused korraldas ja viis läbi Rapla Hokiklubi MTÜ koostöös Rapla maakonna spordiliiduga.

Rapla Kepiklubi nimekiri laupäeval lõppenud Raplammaa karikavõistlustel: Meelis Vaarma (väravavaht), Marek Lairand (kapten), Allan Laurimäe, Priit Põldma, Sander Kirs, Aivo Täpsi, Priit Bachmann, Ranno Grauen, Tenno Samuel, Indrek Zoober, Andres Männik, Carl Alas.

Lauatennise seeriavõistluse I etapil osales 36 võistlejat

Mariliis Vest

Tänavu on Raplammaa lauatennise seeriavõistlus juubelihõnguline, sest toimub 30. korda. Esimene etapp viidi läbi Alu spordihoones möödunud pühapäeval. Kohale oli tulnud kolmkümmend kuus sportlast.

Selline osavõtjate arv on korraldaja meeskonda kuuluva Madis Pärna sõnul eelmiste aastatega võrreldes stabiilne. Möödunud aastal tehti rekord, kui I etapil osales 55 võistlejat. Kogu hooaja peale oli osalejaid 120. Selgi hooajal on võistlejaid juurde oodata, ütles Pärn.

Lauatennise seeriavõistlus koosneb seitsmest etapist, mis korraldatakse eri paigus Rapla maakonnas. Nagu Pärna sõnul traditsiooniks, viis esimest etappi läbi Kaiu spordiklubi (varem Kaiu vallavalitsus). Mõõtu võtsid kaheksa naiste/tüdrukute vanusegruppi ning kaheksa meeste/poiste vanuserühma.

Naiste seas näitas parimat tulemust 12-aastane Pärnu-Jaagupi neiu Karolin Figol, kellele jäi napilt alla Velise mängija Marika Kotka. Kolmandaks võistles end kaiukas Ene Laur. Meeste seas tegid puhta töö Pärnu-Jaagupi sportlased. Esikoha napsas Kuido Pöder, teise Aksel Laks ning kolmanda Andres Soomer.

Seeriavõistluse II etapp toimub novembris Märjamaal. Lauatennise seeriavõistlust korraldavad Kaiu, Märjamaa, Alu, Rapla, Kohila, Järvakandi ja Valtu. Seitsme etapi lõpul võetakse arvesse mängijate viis paremat tulemust ning autasustatakse kuut tugevamat naist ja meest ning iga vanusegrupi esikolmikut.

VABAD TÖÖKOHAD

Raplamaal seisuga 10.10.2018

Nimetus	Asukoht	Tööandja
Tehniline sekretär	Juuru alevik	Rapla Vallavalitsus
Eripedagoog	Rapla linn	Rapla Vallavalitsus
Ööpäevaringne hooldus-töötaja	Rapla linn	Rapla Hooldekeskus
Juhataja-klienditeenindaja	Hagudi alevik	RRLektus Aktsiaselts
Haridustehnoloog	Rapla linn	Rapla Gümnaasium
Rehvitsehnik	Uusküla	OÜ Rehvikeskus
Müüja-mehhaanik	Rapla linn	Vallep Invest OÜ
Müüja	Kohila alev	Rapla Tarbijate Ühistu
Kokk-klienditeenindaja	Rapla linn	osaühing VEKRI
Müüja-klienditeenindaja	Rapla linn	RRLektus Aktsiaselts
Laotöötaja-komplekteerija	Kehtna-Nurme küla	Frank Kutter OÜ
Metallitööline	Rapla linn	OÜ Kehtna KEK
Raietööline	Rapla maakond	Metsakasvatustööd OÜ
Joonestaja	Juuru alevik	osaühing Arca Nova Element
Tootmistööline	Kabala küla	Osaühing Violante Mööbel
Koristaja	Kohila alev	KP Factory OÜ
Komplekteerija	Rapla maakond	Saarioinen Eesti Osaühing
Lüpsja	Kehtna alevik	Kehtna Mõisa osaühing
Agronoom-haljustusjuht	Vana-Aespa küla	Rikets Tootmine OÜ
Aednik-klienditeenindaja	Vana-Aespa küla	Rikets Tootmine OÜ
Kokk	Kohila alev	Sedrik OÜ
Tootmistööline	Juuru alevik	osaühing Arca Nova Element
Hooldusõde	Tolli küla	Kuuda Hooldekodu OÜ
Saekaatri tööline	Atla küla	OÜ Selecta
Rehvitsehnik	Rapla linn	Agomer Rehvid osaühing
Rapla Valla Avatud Noorte-keskuse juhataja	Rapla linn	Rapla Vallavalitsus
Tugiisik lasteaiaaerialisele lapsele	Kohila alev	Kohila Vallavalitsus
Müüja-kassapidaja	Rapla linn	Maxima Eesti OÜ
Kassapidaja-müüja	Märjamaa alev	Maxima Eesti OÜ
Farmitööline	Kodila-Metsküla, Sikeldi küla	KMR Livestock Europe Ltd. OÜ

www.tootukassa.ee. Töötukassa Raplamaa osakond Tallinna mnt 14, 79513 Rapla.
Tel: 483 0140, rapla@tootukassa.ee

TÖÖPAKKUMISED

Fassaadipaneelide tootmisega tegelev ettevõtte asukohaga Kernu vald, Kohatu küla, Tootevälja 1, võtab tööle **LUKKSEPA**.
Töö sisetingimustes, ühes vahetuses.
Väljaõpe kohapeal.
Täpsem info tel 504 5412 või
meili teel toomas@rake.ee

Pakume tööd CE-kat **VEO AUTO JUHILE**
Scania poolhaagisega.

Töö Eestis ja 5 päeva nädalas.
Asukoht Laagris. Ei ole toidukauba vedu.

Tel 503 8913

Pakun tööd Raplas **SANTEHNIKUTELE**.
Tel 502 7874. Töö aeg 8 - 17, algus novembri alguses.
Töötasu kokkuleppel.

OÜ Orgita Dolomiiditooted võtab tööle **LAADURI- JA EKSKAVAATORIJUHI**. Tel 5660 5328

Ettevõtte otsib CE- kategooria **AUTOJUHTI**.
Töö vaheldusrikas ja tasu konkurentsivõimeline.
Tel 503 0550 Margus. Scavol OÜ

Vajatakse **TÖÖTAJAT MTZ tüüpi metsaväljaveo traktorile**.
Info tel 5340 8926

LUGUPEETUD Tulundusühistu KROONLEHT liikmed!
Tulundusühistu liikmete ÜLDKOOSOLEK
seoses likvideerimisega toimub Kaiu Kultuurimajas
28. oktoobril 2018. a. algusega kell 11.
Palume kõigil liikmetel üldkoosolekust kindlasti osa võtta.

TÜH Kroonleht juhatus

pm
PRIIMO METS

OÜ Priimo Mets otab:
metsakinnistuid,
kasvatat metsa, kasepakku,
okaspuu palki, paberipuitu,
küttepuid, võsa hakkeks.

Pakub:
saematerjali,
metsaveoteenust.
kase küttepindu ja kase
kütteklotse bigbag kottides

Tel. 506 9966; 489 0696E-post
priimo.mets@priimo.ee

MITMESUGUST

Kutsume Teid hispaania keele kursustele Raplas. Tunnid esmaspäeviti Loomeruumis (Tallinna mnt 5, Rapla). Info ja registreerimine a.s.wesman@gmail.com

Vajame abi koduste õppetööde lahendamisel 8. kl õpilasele. Tel 5561 8089

50 a mat. kindlustatud mees tutvub algse sõpruse eesmärgil 30-45 a naisega või üksikemaga. Väike nali ja naps ja väikene laps ei ole suhtlusele takistuseks. Vajadusel ka abi. Tel 5196 9751

MAGAZIIN
www.magaziin.ee

VILJANDI MNT 72
Rapla (Nore Keskus)

E-R 9-19 • L 9-16
P 10-15

UUS VALIK
mütse, sälle, kindaid!

Pildil on illustreeriv tähendus.

KADUNUD

koer alates 30.08.18 Kehtna vallast Lellapere-Nurme külast. Koer on kasvult alla põlve, kikkis kõrvade, rõngas sabaga. Muidu sõbralik, kuid umbusklik. Reageerib nimele Paula. Igasuguse info korral helistada tel 523 2372. Leidjale vaevatasu

TEENUS

Soojuspumpade ja konditsioneeride müük, paigaldus, remont, hooldus ja sõiduki kliimaseadmete kontroll ning täitmine. Tel 5330 1720 www.kulmaline.ee

Bussiteenus 8 kuni 82 kohta. Helista tel 5330 7447, sivaauto2007@gmail.com

KAARDID ENNUSTAVAD 24 H. Tel 900 1727, h. 1,09 €/min

Raamatupidamine, aruanded. Tel 505 9669, info@holopoint.ee

Ohtlike puude langetamine. Tel 5663 2968 või 5340 2068

Ohtlike ja suurte puude langetamine. Tel 517 5783

Rehvivahetus Rapla linnas Jürna tn 2. Hinnad väga soodsad. Rehvivahetuse aja saab broneerida tel 5818 8986

Veo- ja kolimisteenused. Tel 5688 1227. www.vedaja.ee

Facebook: Veoteenus Raplamaal

Lamekatuste ehitus (rullmaterjalidega katmine), eterniitkatuste vahetus (eramajad, kortermajad jne), tel 5629 8738, info@palmer-grupp.ee

Üldehitus, katuse-, fassaadi- ja viimistlustööd. Tel 5352 9476 mehitus@gmail.com

Kaevetööd 3,2 t ekskavaatoriga ja kallurveod (6 t kandevõime ja kolme külge kallutav). Tel 5610 3200, mikser21@hotmail.ee, Facebook: Svenser OÜ

Pesuruumide, saunade renoveerimine. Plaatimistööd. Tel 5341 9932

Osutame vihmaveesüsteemidega seotud teenuseid. Valtsimismasinaga valmistame rennid otse Teie objektil, puuduvad liitekohad. Tel 527 1059, info@vihmaveerennid.ee, www.vihmaveerennid.ee

Hoonete soojustamine puistevilla-ga. Konsultatsioon objektil tasuta. Tel 501 6689, ken@puistemees.ee, www.puistemees.ee

KATUSETÖÖD (viilkatused, lamekatused). Tel 5698 4470 AlvekoEhitus@gmail.com

Hooldatud korstnad ja kolded tagavad teie kodu tuleohutuse. Korstnapühkija tel 5333 0556

Korstnapühkija. Tel 507 7908

Lõikan viljapuude oksi. Tel 5568 8239 Enn

OSTETAKSE

Vanametalli kokkuost Raplas Jürna 2. E-R 9-17, L 10-14. Tel 5818 8986 www.rauasets.ee

Vanametalli kokkuost Agrovaru territooriumil E-R 9-17, L 9-14. Tel 505 8637, www.feralmet.ee

OÜ ETEST PR ostab põllu- ja metsamaad. Tel 504 5215, 514 5215, info@est-land.ee

metsakinnistuid ja kasvavat metsa. Tel 502 4895; info@pajakapuit.ee

Timberstock OÜ ostab lehtpuuenamusega metsakinnistuid ja raieõiguseid. Küsi pakkumist tel 507 1150 timber@timberstock.ee

vanu jalg- ja mootorrattaid, võrre ning nende varuosi. Võivad olla ka mittekomplektsed. Samuti pakuvad huvi erinevad vanaaegsed esemed. Tel 508 6947

Tohuvana Saeveski ostab kuu-se- ja männipalki. Tel 501 2516 <http://www.raplapuit.ee>

EW-aegseid postkaartfotosid, aisakellasid ja märk „Kodu kaitseks“. Tel 504 8980

notariaalse järelmaksulepinguga 3-4-toaline korter / väiksem maja Raplamaal. Tel 5561 6287 suvistenansy@gmail.com

MÜÜAKSE

Rapla Kütteäris turbabriketti, puidubriketti, pelleteid, kaminapuid kotis. Vedu tasuta. Tel 5563 6856

lõhutud toores lehtpuu, hind al 35 €; metsakuiv okaspuu al 38 €. Laotud puude tarne 10 ja 15 rm autoga. Tel 502 4895

Lõhutud ja saetud lepa küttepuid nii lahtiselt kui võrkkotis. Müüme ka puidubriketti. Vedu. Tel 516 6305

kuivad küttepuid, lahtiselt ja võrgus. Tel 503 6941

otse tootjalt pakitud kandiline kase puidubrikett, pellet 6 ja 8 mm, pakitud turbabrikett, pakitud kivisüsi 25 kg kotis, kütteklotsid võrgus. Vedu. Tel 520 2190

ehituslikku saematerjali, servamata lauda, lepalauda, terrassi-, voodri- ja põrandalauda. Pikkused 3 - 6 m. Laudade värvimine. Vedu tasuta. Tel 528 2268

saunaahjusid, kaminaid, pliite. Soodsalt. Tel 505 4355

soodsa hinnaga talusealiha. Vajadusel tükeldame. Info tel 5196 2628, 5354 3002

suitsuvorsti ja maasinki väikehulgi, kohaletoomisega. Info tel 5196 2628 või 5351 7414

Tapamaja müüb emise lihakehasid kohaletoomisega. Info tel 5351 7414

renoveerimist vajav 3-toaline korter Raplamaal Kelba külas otse omanikult. Tel 5665 7729

2-toal mugavustega korter Tapa linnas, 46 m², remonditud, rõdu-ga, hea hinnaga. Tel 518 5246

Lugupeetud põllumees!

TREV2
AS TREV-2 GRUPP

Sügis ja kevad on põldude lupjamise aeg. Pakume Reinu karjääris Raplamaal heade omadustega LUBJAKIVI SÕELMEID, mis on heakskiidetud Eesti Taimekasvatuse Instituudi poolt.

Magneesiumi puudust esineb paljudes põllumuldades, üheks võimaluseks on Mg puuduse kõrvaldamiseks lubjakivi sõelmed. Lubjakivi sõelmed on mehhaanilisel töötlemisel tekkiv toode mis sobib hästi happeliste muldade lupjamiseks, mille tagajärjel paraneb mulla füüsikaline ja bioloogiline seisund.

Hind kuni kevadeni lubjakivi sõelmed 0-4 mm/tonn 0,60 € (hind ei sisalda käibemaksu)

VAJADUSEL TAGAME TRANSPORDI

Helista ja lepime kokku 5361 0298 või kirjuta kersti.janno@trev2.ee

Müüakse TOIDUKARTULIT.
Tel 5645 3717

Müüakse aasta munenud kanad.
Tel 565 9627

Avaldame kaastunnet perekond Kruusile
ISA
surma puhul.
Kaubandus Halduse OÜ kollektiiv

*Tasa tunde lõõb
aegade kell,
alles jääb mälestus
hea ja hell...*

Sügav kaastunne Sulle,
armas Lea, kalli abikaasa

REIN KUUMA

surma puhul.
Urve Keavast

Südamlik kaastunne
Leale ja Reneele
kalli abikaasa ja isa

REIN KUUMA

surma puhul.
Perekond Küttis

*Tuul nii tasa
puude ladvus liigub,
linnud unelaulu
laulavad ...*

Avaldame kaastunnet
Leale lastega kalli
abikaasa ja isa

REINU

kaotuse puhul.
Tantsurühmad Kuukiir
ja Koduläte

Südamlik kaastunne
Leale ja Reneele
kalli abikaasa ja isa
REIN KUUMA
surma puhul.

Ülle ja Maie

Meie südamlik kaastunne
Reedale ja Virgo perele

KALJU LAINEL

lahkumise puhul.

Aime, Anne, Eva, Liilija,
Maimu, Rea ja Viive

*Üks tee
sai käidud lõpuni...*

Mälestame endiseid
töökaaslasi
AADU ROOSSONIT
ja
KALJU LAINEL.

Avaldame kaastunnet
lähedastele.

Bussijuhid ja
reisijatevedu autobaasi
päevilt

Teatame sügava
kurbusega,
et lahkus meie kallis

REIN KUUM
17. VII 1945 – 4. X 2018

Leinavad omaksed

Südamlik kaastunne
Evale isa
ENNO EENSALU
kaotuse puhul.

Sirje, Ellen ja Raimund

*Aeg annab, aeg võtab,
aeg mälestused jätab...*

Südamlik kaastunne
omastele kalli

VELLO ARRO

kaotuse puhul.

Helju, Andrus
ja Sirje perega

Südamlik kaastunne
Virgole

ISA

kaotuse puhul.

Kolleegid TREV-2
Grupi metalliosakonnast

Avaldame kaastunnet
lähedastele kalli isa,
vanaisa ja vanavanaisa

**EDUARD
TAMBERGI**

surma puhul.

Mai, Anu, Aune ja
Epp peredega

Südamlik kaastunne
Leale ja Reneele
kalli abikaasa ja isa

REIN KUUMA

surma puhul.

Tugikeskus Vahtra
ja juhendajad

Südamlik kaastunne
Matile ja lastele
peredega armsa

ALJE PREGELI

surma puhul.

Perekond Grünling

KINO

MÄRJAMAA HELK

„Otsides kiisuparadiisi“ (USA joonisfilm, eesti keeles)

10. oktoober kl 17

„Täht on sündinud“ (USA, alla 14aastastele keelatud)

10. oktoober kl 19, 21.30

„Tuulte tahutud maa“ (Eesti dokfilm)

11. oktoober kl 17, 19.45

„Viimane vürst“ (Eesti dokfilm)

11. oktoober kl 18.15, 21

„Missioon „Lumeinimene““ (USA joonisfilm, eesti keeles)

12. oktoober kl 15, 17

14. oktoober kl 15, 17

16. oktoober kl 15, 17

„Venom“ (USA)

12. oktoober kl 19, 21

16. oktoober kl 19, 21

„Esimene inimene“ (USA)

14. oktoober kl 19, 21.30

17. oktoober kl 21

„Hirmujudinad 2: Kummituslik halloween“ (USA)

17. oktoober kl 17, 19

KEAVA RAAMATUKOGU

„Põrgu Jaan“ (Eesti)

10. oktoober kl 19

JUURU RAHVAMAJA

„Võta või jäta“ (Eesti)

12. oktoober kl 19

VALTU SELTSIMAJA

Ooperikino: „Rigoletto“

14. oktoober kl 14

MUUSEUM

JÄRVAKANDI KLAASIMUUSEUM

Näitus „Tarbeklaasi kunstniku Pilvi Ojamaa klaastooteid aastaist 1965-1992“

Püsiväljapanek „136 aastat Järvakandi klaasitööstust“

„Tindipotid ja -pudelid Järvakandi klaasimuuseumi kogudest“

Muuseum avatud K, N, R 11-18, L 11-15, tel 518 2610 ja 5390 4677

MAHTRA TALURAHVAMUUSEUM

Püsinäitus „Eesti talupoja elu 19. sajandil ja Mahtra sõda“

Muuseum avatud T-L kl 11-16

SILLAOTSA TALUMUUSEUM

Näitus „Sammudes Eesti Vabariiki“

(näitusesaalis)

Näitus „Sangarlik Saalistete suguvõsa“

„Kolme kihelkonna vennad ja õed.“

Vennastekoguduse usuliikumine Hageri, Juuru ja Rapla kihelkonnas“ (näituseküünis)

„Velise vallavalitsuse tegemised aastatel 1918-1944 Rahvusaarhiivi materjalide põhjal“

Püsinäitus „Märjamaa ja Vigala kihelkonna inimeste ning aja lugu“

Avatud E-R kl 10-17, L-P tellimisel

HAGERI MUUSEUM

Püsinäitused „Maa-apteek“, „Kihelkonnakeskus Hageri“ (fotonäitus)

Avatud T, K, N kl 11-17, R kl 11-19; iga kuu 1. ja 3. laupäev kl 11-15, tel 5648 3828 või 555 0117

KONTSERT

Weekend Guitar Trio

Atla mõis, 11. oktoober kl 19

„Tornikell minu külas“. VHK keelpilliorkester ja dirigent Rasmus Puur

Märjamaa EELK kogudusemaja, 14. oktoober kl 12.30

KOOLITUS/ LOENG

65+ mootorsõidukijuhtide täiendkoolitus

Rapla riigimaja, 10. oktoober kl 10

Toidulisandite bioloogia ja kvaliteet

Rapla, Elujõu keskus, 10. oktoober kl 18

Meigikoolitus

Varbola rahvamaja, 12. oktoober kl 18

Koolitus „Toit tervisele“ (eelregistreerimisega)

Haimre rahvamaja, 14. oktoober kl 14

Riina Raudsiku loeng „Tagasi tervise juurde“

Rapla Elujõu keskus, 17. oktoober kl 18

MITMESUGUST

Koerte teater

Rapla kultuurikeskus, 11. oktoober kl 18

Kohtumine Mati Kaaluga

(eelregistreerimisega)

Vana-Vigala rahvamaja, 11. oktoober kl 18

Näituse „Eesti kui mõtteline ruum“ avamine.

Alide Zvorovski ja Katri Pekri performance

„Jääauditoorium“

Raplamaa kaasaegse kunsti keskus,

12. oktoober kl 18

Video retrodisko

Varbola rahvamaja, 12. oktoober kl 21

Sügislaat

Järvakandi kultuurihall, 13. oktoober kl 10

Kehtna klubi pidu

Keava ETKÜ saal, 13. oktoober kl 20

Tantsuõhtu

Vana-Vigala rahvamaja, 13. oktoober kl 21

Kehtna laululava avamine

Kehtna, 13. oktoober kl 12

Kohila valla senioride sügispidu

Kohila gümnaasiumi aula, 14. oktoober kl 15

Märjamaa muusika- ja kunstikool 30:

Mõttering "Muusaga sündinud"

Märjamaa raamatukogu, 13. oktoober kl 11

NÄITUS

Täiskasvanutele mõeldud kunsti töötubades osalenute maalide näitus

Inga Sule käsitsi maalitud portselan

Kehtna raamatukogu

Irene Lahti keraamikanäitus „Vastandvärvid“ (Soome)

Jarmo Suojärvi maalinäitus „Mammuti matkamine“ (Soome)

Kohila gümnaasiumi 7. klassi õpilase Triinu-Liis Urgardi näitus „Fantaasiamängud“

Rootsi lastekirjanduse näitus

„Siin kasvavad lapsed“

Kohila raamatukogu

Aive Küünarpuu tekstiilide näitus

„Laisale lambaid, virgale villa“

Kohila Tornigalerii (Kohila, Viljandi mnt 1). Näitus avatud kiriku lahtioleku aegadel, muul ajal

helistada 5623 0741.

Märjamaa muusika- ja kunstikooli õpilaste

Anni Olmi ja Annleen Leesmaa näitus

Märjamaa rahvamaja Ly galerii

Made Balbati illustratsioonide näitus

„Pilt ja raamat“

Lasteraamatu illustratsioonide rändnäitus

„Risti-rästi läbi Eestimaa“

Märjamaa muusika- ja kunstikooli eelkooli

näitus „Lennukad maalid“ (lastekogu)

„Oma silmaga 2018“ - „Minu mark“

(kodulootoas)

Märjamaa valla raamatukogu

Küübi näitus. Rahvapärase puukäsitöö

konkursi näitus (kuni 25. oktoober)

Varbola rahvamaja, avamine 15. oktoober kl 18

Kehtna kunstide kooli 2018. aasta lõpetajate

näitus (saalis)

„Loodus rahatähtedel“ Henry Hellaste kogust

(fuajee vitriinis)

Piret Pääri koostatud lugude jutustamise

rändnäitus „Et rada ei rohtuks“ (fuajees)

Rapla keskraamatukogu

Arne Maasiku fotonäitus „KAHN. Magnum opus“ (kuni 12. oktoober)

Rapla riigimaja fuajee

EV100: „Vabariigi ootuses“

Rapla kultuurikeskus, Rütmani galerii

EV100 sarja „Sada kunstimaastikku“ näitus „Eesti kui mõtteline ruum“

Raplamaa kaasaegse kunsti keskus

(alates 13. oktoobrist)

Peeter Langovitsi fotonäitus "Tagasivaade. Muutuste aeg"

Kohila vallamaja

SPORT

Tmini-klassi Eesti MV korvpallis

Rapla korvpallikool, 13. oktoober

algusega kl 10.30

Eesti KV võrkpallis U-20 neidudele

Kohila spordikompleks, 13. oktoober kl 11 ja

14. oktoober kl 10

VII Pirgu terviseraja jooks

Pirgu terviserada, 13. oktoober kl 13

OlyBet Eesti-Läti ühisliiga: Avis Utilitas Rapla vs Valmiera Glass VIA

Rapla, Sadolini spordihoone, 13. oktoober kl 17

U13 VII alagrupi kohtumine jalgpallis:

Raplamaa JK II vs Viimsi MRJK II

Rapla Kesklinna kool, 14. oktoober kl 14.30

U17 Eliitliiga II liiga A-tasandi kohtumine

jalgpallis: U-17 Raplamaa JK vs Eesti U15 II

Rapla Kesklinna kooli staadion, 17. oktoober kl 17

KIRIKUTEATED

EELK RAPLA MAARJA-MAGDALEENA KIRIK

Lõikustänupüha armulauaga jumalateenistus, mängib pasunakoor ja kaasa teevad

pühapäevakooli lapsed; toome kaasa

õnnistamiseks lõikuseande

Rapla kirik, 14. oktoober kl 12, järgneb kirikukohv

pastoraadis

Lõikustänupüha jumalateenistus

Samaaria koda, Purku, 14. oktoober kl 15

Ootame uusi õpilasi sügisse leerikooli,

tunnid toimuvad Rapla pastoraadis

pühapäeviti pärast jumalateenistust.

Leeriõnnistamine on 1. juulipühal, 25. detsembril

Ootame teateid sündmuste kohta iga nädala reedeks meiliaadressil kuulutused@sonumid.ee. Tel 489 2130. Järgmine "KUHU MINNA" ilmub 17. oktoobri lehes.

Mida pakutakse lõunasöögiaks?

15. oktoobrist leiad Raplamaa Sõnumite kodulehelt maakonna toitlustusasutuste PÄEVAMENÜÜ

NELJAPÄEV 11.10	REEDE 12.10	LAUPÄEV 13.10	PÜHAPÄEV 14.10	ESMASPÄEV 15.10	TEISIPÄEV 16.10	KOLMAPÄEV 17.10
ETV 06.55 Terevisioon 09.10 Draamasari Eradetektiivid Shakespeare ja Hathaway. Kesköine kellamäng 10.00 Terevisioon* 12.10 Armastus Berliinis. Kõik armastuse nimel 13.00 Pealtnägija* 14.00 Suud puhtaks* 14.55 Sufražetid - võitlus valimisõiguse eest 15.45 Kuidas elad. Signe Kivi (ETV 2017) 16.00 Reisisari Saladuslik Aafrika. Botswana (Eesti 2013) 16.30 Eesti mäng (ETV 2012) 17.00 Aktuaalne kaamera 17.05 Õnne 13 (Eesti 2000) 17.35 Laulu lugu. Bob Dylan (ETV 2017) 17.40 Eradetektiivid Shakespeare ja Hathaway 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.00 OP+ 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Esimene stuudio 22.05 Lahku 23.00 Areeni varjus 23.30 Ringvaade* 00.30 Armastus Berliinis. Kõik armastuse nimel 01.23 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 09.10 Eradetektiivid Shakespeare ja Hathaway 10.00 Terevisioon* 12.10 Armastus Berliinis. Vana arm 13.00 Midsomeri mõrvad. Cooper Hilli juhtum 14.30 Draamasari Lahku 15.30 Autoportree. Jüri Reinvere* 16.00 Reisisari Saladuslik Aafrika. Namiibia (Eesti 2013) 16.30 Hakkab jälle pihta. John ei ole enam meiega (Eesti 2012) 17.00 Aktuaalne kaamera 17.05 Õnne 13 (Eesti 2000) 17.35 Laulu lugu. Lootus (ETV 2013) 17.40 Eradetektiivid Shakespeare ja Hathaway. Toores maagia 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.00 Reis ümber Eesti 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Hercule Poirot. Mõrv Idaekspressis 23.10 Pealtnägija* 00.00 Ringvaade* 01.00 Draamasari Armastus Berliinis. Vana arm 01.53 ERR.ee uudised	07.30 Ringvaade* 08.30 Reis ümber Eesti 09.30 Draamasari Õnne 13 (S) 10.00 Maahommik 10.45 Oma kodu 11.15 Trumpi müüri radadel 11.45 Areeni varjus 12.15 Pealtnägija (S)* 13.10 Kriminaalsari Hercule Poirot. Mõrv Idaekspressis (Agatha Christie's Poirot, Inglise 2010)* 14.40 OP+* 15.45 Draamasari Kapten Granti otsinguil. Thalcave 16.50 Draamasari Pulss. Viimane neet (Syke, Soome 2014)* 17.40 Loodusdokk Lummutiskaru 18.30 Aktuaalne kaamera 18.40 Kutsikate ja kassipoegade imeline maailm 19.25 Arvo Pärdi Keskuse avapidu 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.20 Sport. Sport 21.35 Draamasari Koduigatsus. Meie suurim vaenlane 22.30 Mängufilm Maailma kiireim Indian 00.35 Kriminaalsari Sild (Bron, Rootsi/Taani 2017)* 01.35 ERR.ee uudised	07.30 Osoon (S)* 07.55 Maahommiku lood. Ranna Rantšo 08.10 Loodusdokk Lummutiskaru 09.00 Tähandamisi 09.05 Prillitoos (S) 10.00 Hommik Anuga 11.15 Tööriõbikud 11.45 Dokfilm Kärnkonna lugu 12.35 Kutsikate ja kassipoegade imeline maailm 13.25 Koduigatsus. Meie suurim vaenlane 14.15 Mf Maailma kiireim Indian 16.20 Aeg enesele. Motomaanid (S) (ETV 2008) 16.50 Kriminaalsari Foyle'i sõda. Väljavalitute seas 18.30 Aktuaalne kaamera 18.40 EV100. Leiutades Eestit. Emili kommpaberivajaja 18.50 Aasta õpetaja gala "Eestimaa õpib ja tänab" 20.30 Pealtnägija intervjuu. Tiiu Randviir 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm. Nädal 21.40 Sport. Sport 22.00 Sild 23.00 Midsomeri mõrvad. Cooper Hilli juhtum 00.30 Vanameeste paradiis 01.01 ERR.ee uudised+	06.55 Terevisioon 09.10 Eradetektiivid Shakespeare ja Hathaway. Toores maagia 10.00 Terevisioon* 12.15 Armastus Berliinis. Kontsert 13.05 Kriminaalsari Foyle'i sõda. Väljavalitute seas 14.45 Maahommik* 15.30 Oma kodu* 16.00 Reisisari Saladuslik Aafrika. Angola (Eesti 2013) 16.30 Eesti mäng 17.00 Aktuaalne kaamera 17.05 Õnne 13 (Eesti 2000) 17.35 Laulu lugu. Hakkame, mehed, minema (ETV 2013) 17.40 Draamasari Eradetektiivid Shakespeare ja Hathaway. Pada tulel podisegu 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.00 Areeni varjus 20.30 Osoon (S) 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Välisilm 22.15 Välisilma dokk Dollarikangelased 23.15 Tööriõbikud* 23.45 Ringvaade* 00.45 Armastus Berliinis. Kontsert (Saksa 2010) 01.35 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 09.10 Eradetektiivid Shakespeare ja Hathaway. Pada tulel podisegu 10.00 Terevisioon* 12.10 Armastus Berliinis. Päeva lõpp 13.05 Hommik Anuga (S)* 14.15 Reis ümber Eesti 15.15 Osoon (S)* 15.45 Kuidas elad. Aleksei Turovski 16.00 Reisisari Saladuslik Aafrika. Kongo/Kamerun 16.30 Eesti mäng (2012) 17.00 Aktuaalne kaamera 17.05 Õnne 13 (2000) 17.30 Elu lugu. Leo Rohlin (2016) 17.40 Eradetektiivid Shakespeare ja Hathaway. On halvim pettus, mis end ehib heaks 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.00 Suud puhtaks 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Esimene stuudio 22.05 Pulss. Leidlaps 22.55 Dokfilm Unditund (2015) 23.50 Ringvaade* 00.50 Armastus Berliinis. Päeva lõpp 01.41 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 09.10 Eradetektiivid Shakespeare ja Hathaway. On halvim pettus, mis end ehib heaks 09.55 Terevisioon* 12.10 Armastus Berliinis. Kadunud poeg 13.00 Riigikogu infotund 14.00 Tööriõbikud* 14.30 Tähandamisi* 14.35 Prillitoos (S)* 15.30 Mahemaa (ETV 2013) 16.00 Reisisari Saladuslik Aafrika. Nigeeria (Eesti 2013) 16.30 Eesti mäng 17.00 Aktuaalne kaamera 17.05 Õnne 13 (Eesti 2001) 17.35 Laulu lugu. Chuck Berry 17.40 Eradetektiivid Shakespeare ja Hathaway. On halvim pettus, mis end ehib heaks 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.00 Pealtnägija 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Esimene stuudio 22.05 Urmas Ott. One Man Show 00.05 Ringvaade* 01.10 Armastus Berliinis. Kadunud poeg 02.00 ERR.ee uudised

ETV 2

807.00 Lastesaated 09.00 Ringvaade* 10.00 Eesti mäng 10.30 Ajumängud 10.55 Esimene stuudio 11.58 ERR.ee uudised 14.55 Muusika! 15.30 Tulevikutähtede muusikastuudio 15.55 Muusika! 16.30 Animasarjad 17.30 Susapusa Okidos 17.40 Piraaditar ja Capitano 17.50 Pörsas Peppa 17.55 Päikesejätkud 18.00 Lastetuba 18.10 Beni ja Holly väike kuningriik 18.25 Lammass Shaun 18.30 Kui ma oleksin loom 18.35 Kati ja Mimmu 18.50 Mesitaru 18.55 Pipi, Pupu ja Rosmary 19.05 Päev, mil Henri kohtas 19.10 Lotte 19.15 AK (viipekeeles) 19.20 Kultuuriuudised 19.30 4x4. 20.00 AegRuum Marsi reisisuht 20.50 UEFA Rahvus- Liiga 21.15 Minu Noarootsi. Verner 21.25 EV100. Hetk ajaloos 21.30 Peakü Blinders 23.25 4x4 23.55 dok Andes- tusetä 00.58 ERR.ee uudised	07.00 Lastesaated 09.00 Ringvaade* 10.00 Eesti mäng 10.30 Meie inimesed. Airi 10.55 Esimene stuudio 11.22 ERR.ee uudised 14.55 Muusika! 15.30 Tulevikutähtede muusikastuudio 15.55 Muusika! 16.30 Animasari Sammalhammas, kus sa oled? 16.40 Džungliässad 16.55 Robin Hood 17.05 Geronimo Stiltoni lõbusad lood 17.30 Susapusa Okidos 17.40 Piraaditar ja Capitano 17.50 Pörsas Peppa 18.00 Lastetuba 18.15 Beni ja Holly kuningriik 18.30 Maša ja karu 18.35 Kati ja Mimmu 18.45 Mesitaru 18.55 Puuonni lood 19.00 Tipsi ja Tim 19.15 AK (vk) 19.20 Kultuuriuudised 19.30 Eesti lipp ümber Albaania 20.00 Tsiivilisatsioonid 21.00 Ajumängud 21.25 EV100. Hetk ajaloos 21.30 UEFA Rahvuste liiga. Eesti – Soome 00.10 Mf Ihust ja hinn- gest 02.08 ERR.ee uudised	07.30 Animasarjad 09.50 Piip ja Tuut köögis 10.10 Kolmik teemandijahil 10.35 Uus Tase 11.00 Kuidas jääda nooreks 11.50 AegRuum Marsi reisi- suht 12.40 Lühikesed sõidud John Adams 13.30 Tulevi- kutähtede muusikastuudio 14.40 Lapsed suures spordis 15.05 Meie inimesed. Airi 15.30 Raimond Valgre 16.00 Igavesti Teie 17.00 Pimmi ja Pammi suur seiklus 18.10 Lammass Shaun 18.20 Me- rekaru Pätsum 18.30 Pagar ja korstnapühkija 18.40 Väike ja kummitus Laban 18.50 Uus Tase 19.15 AK (vk) 19.30 Elu allpool nulli 20.15 Tallinn In- ternational Horse Show 2018 20.45 Retrokraan. ETV Huu- mori kuld 21.30 Eesti lipp ümber Albaania 22.00 Jah, härra peaminister 22.30 Tsiivi- lisatsioonid 23.25 Riigimehed 23.55 Armastajate igavene elu 01.59 ERR.ee uudised	07.30 Animasarjad 08.35 Pi- raaditar ja Capitano 08.45 Päev, mil Henri kohtas 08.50 Lammass Shaun 09.00 Pimmi ja Pammi suur seiklus 10.10 Susapusa Okidos 10.20 Väi- ke motoroller 10.35 Uus Tase 11.00 Peggy Guggenheim 12.30 Plekktrummi* 13.15 Arvo Pärdi Keskuse avapidu* 14.45 Arvo Pärt. 3. sümfoonia 15.20 Tulevikutähtede muusi- kastuudio 16.10 Eesti TOP 7* 17.00 Operatsioon Ai 17.30 Kolmik teemandijahil 17.55 Lammass Shaun 18.00 Piip ja Tuut köögis 18.20 Vikeraare Rubiin 18.35 Kui ma oleksin loom 18.40 Väike kummitus Laban 18.50 Uus Tase 19.15 AK (viipekeeles) 19.30 Teemaõhtu. Lauri Nebel 70. Võtmeke 19.55 Siin me oleme! 21.05 Täheleav 22.15 Hetki arhiivist. Lauri Nebel 22.25 Tühivaim 00.20 Raisu südamed 00.45 ERR.ee uudised	07.00 Lastesaated 08.45 Maša ja karu 08.50 Mesitaru 09.00 Ringvaade* 10.00 Vär- vimuusika 11.00 Ajumängud 11.20 UEFA Rahvuste Liiga 11.45 Aasta õpetaja gala "Ees- timaa õpib ja tänab"* 13.30 ERR.ee uudised 14.55 Muu- sika! 15.30 Tulevikutähtede muusikastuudio 15.55 Muu- sika! 16.30 Sammalhammas, kus sa oled? 16.40 Džungliäs- sad 16.55 Robin Hood 17.05 Animasari Geronimo Stiltoni lõbusad lood 17.30 Susapu- sa Okidos 17.40 Piraaditar ja Capitano 17.50 Pörsas Peppa 18.00 Lastetuba 18.55 Kati ja Mimmu 19.10 Lotte 19.15 AK (viipekeeles) 19.20 Kultuuri- uudised 19.30 4x4. 20.00 Elu allpool nulli 20.45 15 noort noortest 21.00 Ajumängud 21.25 EV100. Hetk ajaloos 21.30 UEFA Rahvuste liiga. Eesti – Ungari 00.10 Peakü Blinders 02.13 ERR.ee uudised	07.00 Lastesaated 09.00 Ring- vaade* 10.00 Eesti mäng 10.25 Ajumängud 10.50 Välisilm* 11.28 ERR.ee uudised 14.25 Lapsed suures spordis 14.55 Muusika! 15.30 Tulevikutähte- de muusikastuudio 15.55 Muu- sika! 16.30 Sammalhammas, kus sa oled? 16.40 Džungliäs- sad 16.55 Animasarjad 17.40 Piraaditar ja Capitano 17.50 Pörsas Peppa 17.55 Päikeses- jätkud 18.00 Lastetuba 18.15 Beni ja Holly kuningriik 18.30 Beni ja Holly kuningriik 18.35 Kati ja Mimmu 18.45 Mesitaru 18.55 Pipi, Pupu ja Rosmary 19.05 Päev, mil Henri kohtas 19.10 Lotte 19.15 AK (vk) 19.20 Kul- tuuriuudised 19.30 4x4. Maga- dan 20.00 Kuidas jääda noo- reks 20.50 Loodusepäev Osoo- niga 21.00 Ajumängud 21.25 EV100. Hetk ajaloos 21.30 OP+* 22.30 dok Kummituslinn 00.00 4x4 00.30 Eesti TOP 7 01.23 ERR.ee uudised	07.00 Lastesaated 09.00 Ringvaade* 10.00 Eesti mäng 10.30 Ajumängud 10.50 Esimene stuudio 11.20 ERR.ee uudised 14.55 Muusika! 15.30 Tulevikutähtede muu- sikastuudio 15.55 Muusika! 16.30 Sammalhammas, kus sa oled? 16.40 Džungliässad 16.55 Robin Hood 17.05 Animasarjad 18.00 Lastetuba 18.15 Beni ja Holly kuningriik 18.25 Lammass Shaun 18.30 Kui ma oleksin loom 18.35 Kati ja Mimmu 18.50 Wissper 18.55 Pipi, Pupu ja Rosmary 19.05 Päev, mil Henri kohtas 19.10 Lotte 19.15 AK (viipe- keeles) 19.20 Kultuuriuudised 19.30 4x4. Magadan 20.00 Angela Merkel: ootamatu 20.55 EV100. Leiutades Ees- tit 21.00 Ajumängud 21.25 EV100. Hetk ajaloos 21.30 Mf Florida projekt 23.20 4x4. Ma- gadan 23.45 Klass: elu pärast 01.16 ERR.ee uudised
---	--	--	---	--	--	--

KANAL 2

06.10 Kass Oggy ja kurjad prussakad 06.20 Pöörased jä- nened 06.45 Hommik! 08.15 Kass Oggy ja kurjad prussaka- d 08.30 Hommik! 10.30 Armas- tus 11.30 Kodus ja võõrsil 12.00 Suur lotokolmapäev. Rooside sõda 13.00 Pilvede all. Mari kohtub Urmasega. Lastel on Kertule etteheiteid, kuid ootamatult lahendab Erik olu- korra. Sirje on pahane, et Gun- nar tema kaitseks välja ei astu 14.00 Tüdruk nimega Elif 15.00 Ettevaatust inglisa 16.00 Armastus 17.00 Hingesugulased 18.30 Reporter 20.00 Pööra- sed nullindad 21.00 Alo. Vanamees 21.30 Su nädal kõlab tut- tavalt 22.30 Mängufilm Töövari 00.35 NCIS Los Angeles 01.25 Laura müsteeriumid. Räsiva risttule juhtum 02.10 Chicago tuletõrje 02.55 Reporter 04.10 Hingesugulased 05.20 NCIS Los Angeles	06.10 Kass Oggy ja kurjad prussakad 06.20 Pöörased jä- nened 06.45 Hommik! 08.15 Kass Oggy ja kurjad prussakad 08.30 Hommik! 10.30 Armas- tus 11.30 Kodus ja võõrsil. Marilyn ja John püüavad Ty'ga ühist keelt leida. Cocol on sa- lapärane tuttav Jeremy 12.00 Pöörased nullindad 13.00 Su nädal kõlab tuttavalt 14.00 Tüdruk nimega Elif 15.00 Et- tevaatust inglisa. Juan Miguel arvab, et Marichuy armastab Omari. Estefania eitab kõike 16.00 Armastus 17.00 Hin- gesugulased 18.30 Reporter 19.55 Kuldvillak 20.30 Roaldi nädal. Teekond Nirvaanasse. Meditatsioonilaagris 21.30 Nädalalõpp Kanal 2ga 23.00 Mf Väga näljased mängud 00.50 Mf Töövari 02.30 Pilve- de all 03.15 Reporter 04.25 Hingesugulased 05.37 Teine võimalus.	06.25 Loodusesõdalased 08.00 Top Shop 08.15 Tom- my ja Jerry põngerjad 08.40 Lustakad karupojad 08.55 Super 4 09.10 Tuhat tervist 09.40 Lemmikute lemmik. Teeme tutvust veterinaaria tänapäevaste võimalustega 10.10 Meie kaunid kodud 10.40 Hooaeg 11.30 Roo- li võim 12.00 Roaldi nädal. Teekond Nirvaanasse 13.00 Radar 14.00 Kodutunne 15.00 Pilvede all 16.00 Mal- luka sügis 16.30 100 erilist eestlast. Trikijalgpallur ja drif- tikuningas 17.00 Ameerika talent 19.00 Reporter+ 19.35 Animafilm Kõsilased 21.30 Suur mängude õhtu 23.00 Mf Kuidas kaotada sõpru ja võor- duda inimestest 01.15 Mf Väga näljased mängud 02.40 Armastuse saar. 03.30 Mf Ter- rorilinnud 05.00 Su nädal kõ- lab tuttavalt 05.45 Reporter+	06.15 Rooli võim 06.40 Roaldi nädal. Teekond Nirvaanasse 07.25 Looney Tunes 07.50 Preili Moon 08.20 Lustakad karupojad 08.50 Super 4 09.05 Animafilm Kõsilased 11.00 Nädalalõpp Kanal 2ga 12.30 Su nädal kõlab tuttavalt 13.30 Kuldvillak 14.00 Pöörased nul- lindad 15.00 Teine võimalus. Richardi elu ripub juuksekarva otsas 16.00 Naabriplika. Kaas- ting! 17.00 Alo. Vanamees*. On laoaotode tühjendumüügi vii- mane päev 17.30 Suur mängu- de õhtu 19.00 Reporter+ 19.35 Mürka: viimane lahing. Mürka siirdub Moskvasse 20.05 Mf Kiired ja vihased 2 22.25 Mf Pohmakas 3 00.30 Mf Kiired ja vihased 2 02.30 Armastuse saar. Chloe saab sõnumi selle kohta, et peab korraldama peo 03.20 Ameerika talent 04.50 Alo. Vanamees 05.15 100 erilist eestlast 05.45 Reporter+	06.10 Kass Oggy ja kurjad prussakad 06.20 Pöörased jä- nened 06.45 Hommik! 08.15 Kass Oggy ja kurjad prussakad 08.30 Hommik! 10.30 Armas- tus 11.30 Kodus ja võõrsil. Robbo kaalub võimalust taas politseitõlle naasta. Maggie astub vapra sammu, et hai- gusele vastu hakata. Ryder on Coco pärast õnnetu 12.00 Kuldvillak 12.30 Nädalalõpp Kanal 2ga 14.00 Tüdruk nime- ga Elif 15.00 Ettevaatust inglisa 16.00 Armastus 17.00 Hin- gesugulased 18.30 Reporter 20.00 Kodutunne 21.00 100 erilist eestlast 21.30 Naabri- plika. Tšakrad avanevad 22.30 Mf Unustus 01.00 NCIS Los Angeles. Inimkaubandus. Cal- leni erirühm peab üles leidma oma politseikontaktisiku Deek- si 01.45 Mf Pohmakas 3 03.20 Reporter 04.30 Hingesugula- sed 05.40 NCIS Los Angeles.	06.10 Kass Oggy ja kurjad prussakad 06.20 Pöörased jä- nened 06.45 Hommik! 08.15 Kass Oggy ja kurjad prussakad 08.30 Hommik! 10.30 Armas- tus 11.30 Kodus ja võõrsil. Robbo kutsub pätid korrale ja saab kangelaseks. Olivia sööstab viga saanud Hun- teri eest hoolitsema. Lance veenab Robbot politseitõlle naasma. 12.00 Kodutunne 13.00 Naabriplika. Tšakrad avanevad* 14.00 Tüdruk ni- mega Elif 15.00 Ettevaatust inglisa 16.00 Armastus 17.00 Hingesugulased 18.30 Repor- ter 20.00 Radar 21.00 Krimi 21.30 Teine võimalus 22.30 Mf Somaalia piraadid. Tõsielul põhinev põnevik 01.00 NCIS Los Angeles. Must lesk. NCIS-i vapustab ühe nende agendi mõrv 01.45 Mängufilm Unus- tus 03.45 Reporter 04.55 Hin- gesugulased	06.10 Kass Oggy ja kurjad prussakad 06.20 Pöörased jä- nened 06.45 Hommik! 08.15 Kass Oggy ja kurjad prussakad 08.30 Hommik! 10.30 Armas- tus 11.30 Kodus ja võõrsil. Olivia ja Hunteri sõprusest on järele vaid riismed 12.00 Radar 13.00 Teine võimalus 14.00 Tüdruk nimega Elif 15.00 Ettevaatust inglisa 16.00 Ar- mastus 17.00 Hingesugulased 18.30 Reporter 20.00 Suur lotokolmapäev. Rooside sõda 21.00 Malluka sügis 21.30 Pilvede all. Mari ja Kertu sa- davad lapsed Haapsallu, kuid Alberti tehtud plaanid keerab Sirje pea peale. Erik ilmub ootamatult Indrekule juurde 22.30 Rizzoli ja Isles. Kaks las- ku 23.30 Chicago tuletõrje 00.30 NCIS Los Angeles 01.20 Mf Somaalia piraadid 03.15 Reporter 04.25 Hingesugula- sed 05.35 NCIS Los Angeles. Piiritüli
---	--	---	---	---	---	---

TV3

06.15 Lasteka hommik 08.10 Minu köök on parim 09.30 Kirgede torm 10.40 Top Shop 10.55 Vaprad ja ilusad 11.25 Isabel 12.25 Võimalik vaid Venemaal 12.55 Kuni mägi meid lahutab 14.00 Võimalik vaid Venemaal 15.00 Isabel 16.00 Vaprad ja ilusad 16.30 Kirge- de torm 17.35 Minu köök on parim 19.00 Seitsmesed. Uu- dised 19.30 Seitsmesed 20.00 Eesti selgeltnägijate tuleproov. Tuleb leida paksumetst sinna ammumstel aegadel pei- detud aarde 21.30 Kätemak- sukontor. Stressipallid 22.40 Mf Nüüd sa näed mind. Maa- ilma parimad illusioonistid rõö- vivad lavashow'de käigus kor- rumpeerunud ärimehi 01.00 Mf Spioon 03.15 Saatanlikud koduabilised 04.00 Võimalik vaid Venemaal* 04.35 Seits- mesed. Uudised 05.05 Seits- mesed 05.25 Kirgede torm	06.15 Lasteka hommik 08.10 Minu köök on parim 09.30 Kirgede torm 10.40 Top Shop 10.55 Vaprad ja ilusad 11.25 Isabel 12.25 Võimalik vaid Venemaal* 12.55 Papad Mam- mad 14.00 Kätemaksukon- tor 15.00 Isabel 16.00 Vaprad ja ilusad 16.30 Kirgede torm 17.35 Minu köök on parim 19.00 Seitsmesed. Uu- dised 19.30 Seitsmesed 20.00 Tun- nen sind läbi ja lõhki 21.30 Papad Mammad 22.30 Või- malik vaid Venemaal 23.00 Mf Videviku saaga. Noorkuu 01.35 Hawaii 5-0. Otsitakse sarimõrtsukat, kes ammutab inspiratsiooni Frankensteinist. Jerry palub tiimi abi, kui relvastatud jõuk rõövib ve- repanka 02.25 Tunnen sind läbi ja lõhki 03.40 Papad Mammad 04.25 Võimalik vaid Venemaal* 04.50 Seitsmesed. Uudised 05.20 Seitsmesed 05.40 Kirgede torm	06.30 Simpsonid 07.20 Lasteka hommik 09.00 Simpsonid 10.00 Hommiku maitsed. Porttobello šnitseel trüthvli- majoneesiga ning võrsine porgandikook koos tonka oa- crem de diplomatiga 10.30 Naudime elu 11.00 Nurgakivi 11.30 Buduaar 12.00 Kätte- maksukontor. Stressipallid 13.05 Eesti selgeltnägijate tuleproov 14.40 Lõks. Garaa- zis* 15.50 Midsomeri mõrvad. Aeglane surm. John Bar- naby saabub Midsomerisse, et asendada oma lahkunud nõbu Tomi 17.55 Kuni mägi meid lahutab 19.00 Seitsme- sed. Uudised 19.30 Animafilm Robinson Crusoe
--	---	---

10. NOVEMBRIL
RAPLAMAAL
EIDAPERE KULTUURIKESKUSES

SUUR
Günnipäevapidu!
TRE Raadio 9

LAVAL SÜNNIPÄEVALISED ÜHESKOOS JA KORDAMÕÖDA!

PATUNE POOL 5
NB! TEGEMIST ÜHTLASI SELLEL AASTAL OMA TEGEVUST LÕPETAVA ANSAMBLI PATUNE POOL HÜVASTIJÄTUTUURIGA EESTI RAHVALE

HELLAD VELLE 15
KÜLALISESINEJA: **RENATE**
BÄNDIDE VAHEAEGADEL JA JÄREL PARIMA PEOMUUSIKAGA
DJ LENNY LAVIDA
ÕHTUT JUHIVAD TRE RAADIO EETRIHÄÄLED

AVATUD BAAR & PUHVET * RAHVAMÄNGUD & AUHINNAD
SÜNNIPÄEVATORT * TRE RAADIO OTSESTUUDIO
ROHKELT LAUDADEGA ISTEKOHTI

ESIMESED 50 PILETIT EELMÜÜGIS HINNAGA 12€
JÄRGMISED 50 PILETIT HINNAGA 13€ // SEEJÄREL 100 PILETIT HINNAGA 14€
ÜLEJÄÄNUD PILETID NII EELMÜÜGIST KUI KOHAPEALT HINNAGA 17€
PILETID EELMÜÜGIS PILETILEVIS // NB! PILETITE ARV ON PIIRATUD!

UKSED AVATAKSE 20.00 // LISAINFO: WWW.TRE.EE

f/TREEVENTS // f/RAADIOTRE // @/TRERAADIO TRE Raadio saku

Hea METSAOMANIK!
OSTAME: kasvavat metsa, metsamaad, palki ja paberipuitu, küttepuitu ja raidmeid.

Metsä

Metsä Forest Eesti AS Tel: 501 9257, 503 8777
e-mail: eesti@metsagroup.com

TEL: 56868171

FIE RIKA MÖLDER

RAPLA, VIJANDI MNT 72A

LOOMAKLIINIK

www.metsaamet.ee
Teenused erametsaomanikule:

- Metsakinnistute ost
- Raieõiguse ost
- Metsa ülestöötamine ja vedu
- Maapinna mineraliseerimine koos külviga
- Metsamajandamise kavade koostamine

Teave e-post: info@metsaamet.ee Tel. 5615 0680, Karl Lister

- Ostame METSAKINNISTUID,
- ka raiutud ja hüpoteegiga
- Ostame PÖLLUMAAD
- Küsi hinda! Teeme pakkumise

PärnuTel 447 7900, 528 5263
• Faks 447 7903, metsagrupp@hot.ee

oü Metsagrupp Ltd.

19.oktoobril
kell 14.30-16.30 toimub

Juuru Rahvamajas

Eesti-soome jalatsivabriku
naturaalnahast sügiskingade
ja talvesaabaste
müük.

Parimad hinnad!

Kohila Vallavalitsus teatab, et Kohila Vallavalitsuse 21. september 2018 otsusega nr 240 algatati DETAILPLANEERING ning anti lähteseisukohad Kohila vallas Pukamäe külas asuval Kasteheina kinnistul ja lähialal.

Detailplaneeringu koostamise eesmärk on Kasteheina katastriüksuse (katastritunnus 31701:004:0472; sihtots-tarve maatulusmaa 100 %, ruumikuju pindala 1,8 ha) elamumaa kruntideks jaotamine, hoonestusalade ja ehitusõiguste määramine.

Planeeritav ala asub Pukamäe külas 20107 Lohu-Kohila tee ja Keila jõe vahelisel alal. Planeeritav ala koosneb Kasteheina kinnistust ja lähialast. Planeeritava ala suurus on ligikaudu 1,8 ha.

Detailplaneeringu algatamise otsusega saab tutvuda Kohila valla kodulehel: www.kohila.ee ning tööaegadel Kohila Vallavalitsuses (Vabaduse tn 1, Kohila alev).

Kohila Vallavalitsus teatab, et Kohila Vallavolikogu 25.september 2018 otsusega nr 29 kehtestati Aandu külas Viigi kinnistu osa DETAILPLANEERING.

Planeeritav ala asub Kohila alajaamast lõunas, Tallinna-Lelle-Pärnu raudtee lääneküljel ning Vabaduse tn 29c, 29b, 29a, 29, 27 ja 25 elamukruntide tagaküljel.

Detailplaneering teeb ettepaneku muuta kehtivat Kohila valla üldplaneeringut planeeritava maa-ala juhtotstarbe osas. Loodusliku haljasmaa juhtotstarbega alale kavandatakse 17 elamumaa sihtotstarbega krunti, sh üks krunt, millele on antud võimalus rajada rida- või korterelamud. Lisaks kolm krunti, mis on võimalik perspektiivis liita Vabaduse tn äärsel elamumaa katastriüksustega. Samuti on kavandatud 2 transpordimaa krunti pos 17 ja 20, mis on ette nähtud avalikult kasutatava teena. Elamuala planeerimine on kooskõlas koostatava maakonnaplaneeringuga, mille alusel on antud piirkond kavandatud linnalise asustusega alaks.

Detailplaneeringu algatamise otsusega saab tutvuda Kohila valla kodulehel: www.kohila.ee ning tööaegadel Kohila Vallavalitsuses (Vabaduse tn 1, Kohila alev).

Vahetan hea juurdepääsuga privaatse TALUMAA KOOS METSAGA Märjamaa vallas (krundil elekter, puurkaev ja amortiseerunud talumaja) normaalses seisukorras 2-TOALISE KORTERI vastu asukohaga MÄRJAMAA ALEVIS või RAPLA LINNAS (ka lähiumbruses).
Sobib ka Rapla valla KABALA KESKUSES.
Tel 5381 3357

MTÜ Väärt Raplamaa Toode
on Raplamaa tootjaid liitev ühendus.

Meil on Raplas ühine KAUPPLUS Tallinna mnt 23

Avatud:
E-R 10-17,
L 10-14

Tel 5788 0357, e-post: raplamaatoode@gmail.com
Koduleht: www.raplamaatoode.ee

Kehtna Vallavalitsus teatab, et on algatanud korraldusega 01.10.2018 nr 262 Kehtna vallas Linnaaluste külas Keava vana sigalahoone peremehetuks tunnistamise menetluse.

Vastuväiteid ehitise peremehetuse või selle kohaliku omavalitsuse poolt hõivamise kohta palume esitada Kehtna Vallavalitsusele hiljemalt 30.11.2018 e-posti aadressile kehtna@kehtna.ee.

RAPLA KÜTTEKONTOR

MÜÜB LÖHUTUD LEPA KÜTTEPUID (25-60 cm).

MÜÜME KA PUITBRIKETTI.

Tel 516 6305

Tartumaa põllumeeste liit korraldab
15. oktoobril 10.00-14.00
Rapla keskraamatukogus (Lasteaia 5)

TASUTA INFOPÄEVA
Liblikõieliste agrotehnika ja taimekaitse.

Lektor on Tiiu Annuk.
Päevakava vaata www.pikk.ee sündmuste kalendrist, samas ka registreerimisvorm.

Registreerida saab ka
merry@kodu.ee või
tel 736 6955.

TAANI - VÄIDETAVALT ÕNNELIKEM PAIK MAA PEAL

LOODUSE ...RADA (Rõnäs poolsaarel, 25 km)

PISTA RINGI

PAUL MINU HISPAANIA KUNSTNIK

VALTER MAJASUUD MADALAM TAUNITAV OMADUS

MAREK VÄIKE ... (Kopenhaageni sümbol)

KOPENHAAGENI TÄNAV, MAJADE ERI-PÄRA JA KIRJANIK (elas neist 3-s)

INTELLIGENTNE JA VÄLJAPÄÄTUD NAISINIMINE

ENE KANGUR ÕHINAT LEEBELT LIBAJAS

TEMA KOMPONENDID

MEHENIMI ... MUUSEUM (fossiilijahi võimalus)

NAISENIMI TAISTO NOOR MEHENIMI

NIINA VARES MITTE-TÄIELIK AINDUS

MOOR VENE MIILITS RUUMIKAS

ESTEETILISELT NAUDITAV LAHMAKAS VÕI (vene k)

ISAKE SÜÜDOST LIIA AAS KUULUS KROKU

ID EST AVE LINNALIND SORTI

UBIN ANDRA IVI ... (õppe-reiside korraldaja)

... JUURES (kohvik-kunst-kleidid-koogid)

SAMUTI

LAULU-PERE MEIE GIID KOPENHAAGENIS

AGO ROO KODU-TEHNIKA BRÄND

PEA-BUNDY DOOS KUULUS KALAPOEG

TAANI VÄLJEND (mõnus-olek)

HÄDAHÜÜD

IAN CORN PRIVAAT-KURBUSE MÄRG VÄLJUND

... MOEL (rõlgelt) TOEKAS VEE-ELANIK

IVO ARU MEIE SAATJA (Taani Leader grupist) ANU KAAL

...MARJA-ISTANDUS (Dyrehøjgard Taani suurim) UNO SOE

TAANI SUVINE TÕMBE-NUMBER PROGRESS IRIS

NB! VASTUS

PÖHH MARI SAAT SILVER ANNIKO

KÕIGILE IDA-EUROOPA AEG KERETÜKK

VIGA VOODI VEE-SÕIDUK

999. RÕHUTATUD VÄLJAHINGAMINE

NAATRIUM ... PILGUGA (niiskelt hõguse)

ARUKATE HIPSTERITE LIIT SURVE ALL OLEMA

MEES (parim enne möödas) LAPIK KALA HUULIL

...MUUSEUM ja SELLE NIMI

VÄGA AUSTATUD KELMIKALT KEERDU

TRUVO ANGELA AAK

RUIGAMITE MAHEPIDAMINE (uudissõna)

SINNA EI SÜNNI ILU PANNA ... MARIA KALLE

EDGAR KESKEESTI

OTSIMIS-HÜÜE HANNES KANA (inglise k)

OMAMEHLIKULT PÕÖRDUV SEPISTAMISE ALGUS

SIGA (inglise k) RELIGIOON NEBRASKA

HOTELL BULGAARIAS ANATOLI LENNUK

LOMBITAGUNE MAA NATALIA

...FARM (Salsbjerg-gaardis, 700 looma) ...KIRI

CHRISTIANIA LOOJAD, TEINE NIMI ja sealne PATUTAIM

Koostas: Aivi Meister

*23.-30. september toimus Leader tegevusgrupi õppereis Taani (NB! Spikerdamisvõimalus samasisulisest artiklist)

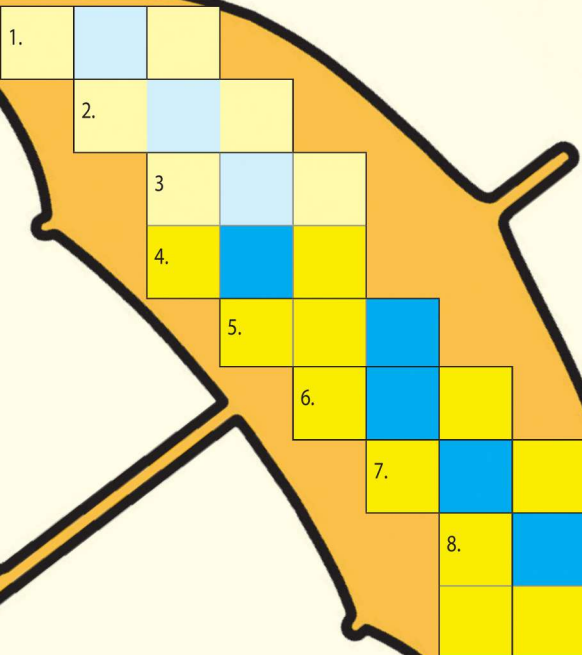
AUHINNAKS

LASTELE

IGA SÕNA VIIMANE TÄHT ON JÄRGMISE SÕNA ESIMENE. LAHENDUS ÜLEVALT ALLA SINISTES RUUTUDES. LAHENDUS KOOSNEB KAHEST SÕNAST

1. AIA... (LEHTEDE VEDAMISEKS)
2. HÄÄL, MIDA TEEB KOER
3. AJAB NAERMA
4. HÄSTI POPP ROOTSI MÖÖBLIPOOD
5. ... UTILITAS RAPLA (KORVPALLIMEESKOND)
6. ...PUU, PEREPUU
7. VIRK
8. KAHEKORRUSELINE VOODI

VILDIKAD VÕITIS LISANN TERRAS
EELMISE MÕISTATUSE VASTUS OLI
„KÖNNI JALA

ÕIGESTI VASTASID:
MIKKEL SAAREPERA
PILLERIIN SAAREPERA
ARON TERRAS
LISANN TERRAS
TRIINE TOMINGAS
BERIT LIIMANN
MARGO PULVER
KÄROLIIS HIETAM
KERLI HIETAM
MAILIS RAIDMA
HELINA BAKAJEV

Kõikide õigesti vastanute vahel loosime välja rahakoti

Saada ristsõna vastus hiljemalt 15. oktoobriks e-postile: kuulutused@sonumid.ee (märksõnaga "täiskasvanute ristsõna" või "lasteristsõna") või Raplamaa Sõnumite toimetusse aadressil Viljandi mnt 6, Rapla 79511.

NB! Loosimises osalevad ainult märksõnaga vastused. Auhiinad saab kätte toimetusest kahe nädala jooksul.

3. oktoobril ilmunud suure ristsõna vastus on „ERISTAB MEID SÜDAMLIIKUS“ Elis Aunaste raamatu „Allan Gary Oolo - minu teekond“ võitis AGNES KAEVAL

TÄISKASVANUTE RISTSÕNA VASTUSE KUPONG

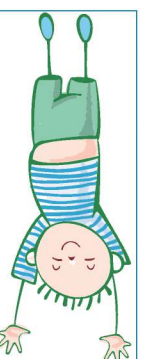
Vastus

Nimi

LASTE RISTSÕNA VASTUSE KUPONG

VASTUS

NIMI

Vihm Velise laada võlu ei vähendanud

Sügise vaheldusrikkad ilmad mängisid sel nädalavahetusel laadalistele vingerpussi. Laupäeval, 6. oktoobril peeti traditsioonilist Velise sügislaata eelkõige vihma taktikepi järgi tantsides.

Stina Andok

Kõik, kes on kord Velise laadale sattunud, teavad, et see ei ole midagi sellist, kuhu kehva ilma tõttu minema jäta. Seetõttu olin vaatamata järjepidevale vihmabinaale lootusriikas, et laad toimub, kuid nii suurt rahvahulka ei osanud ma siiski oodata. Tõepoolest, Velise maalilise kiriku juurde saabudes, mille ümbruses ja vahetus läheduses laad alati on aset leidnud, tuli tõdeda, et jagus nii müüjaid kui ka ostjaid.

Selles on midagi kosutavat, kui saab igal aastal oodata üht sündmust. Velise sügisene laadapäev on kahtlemata paljude Märjamaa ja kaugemategi inimeste jaoks just selline. Ühest küljest on sellest päevast kujunenud justkui koosolemise aeg – koostumise paika ja aega ei muudeta! Teisalt jällegi oma talvevarude täiendamise koht.

Ei ole asja, mida Velise sügislaadalt ei leiaks. Absoluutselt kindlasti ei puudu istikud, köögiviljad ja muud aiasaadused, hoidised, meepurgid

Velise sügislaadal jagus nii müüjaid kui ka ostjaid.

Foto: STINA ANDOK

ega ka kõikvõimalikud juustusordid, liha, kala, pirukad ja maiused. Toiduainete kõrval leiab igaüks meelepärased mütsid, sallid, kindad, joped, jalanõud ja muu säärase algavaks külmahooajaks. Samuti on lettidel palju kauneid tikandeid, erksavärvilisi mänguasju, aga ka ainulaadset käsitööd. Sel korral paistsid silma ja jäid meelde ka väga toredad kodused veinitegijad.

Lapsed saavad laadal iga kord mekkida mõnusat masinajäätist, suhkruvatti või midagi muud pisut tavatumat, täiskasvanud aga soojendada konte kuuma seljankaga, koduste leibade ja karaskiga. Aastatega on kanda kinnitanud traditsioon viia läbi tordioksjon, kuhu tublid küpsetajad on oma kodus valmistatud hõrgutised enampakkumisele toonud.

Velise laada muudab aga eriliseks, olenemata ilmast, alati asukoht ise. Sügisilmad on värvunud puulehed juba punaseks ja kollaseks ning laadaplatsi vahetus läheduses paiknev jõearne kiigeplats pakub iga kord rahustavat silmailu. Jah, ilma vihmata oleks nautida ja kulgeda olnud mõnusam, aga vähemasti kõrvalt vaadates näis, et ega see sabin pannud kedagi eriliselt kiirustama ka.

Tallinna käsitöömess tähistas riigi sünnipäeva

Justkui eelmäng novembris toimuva Eesti suurimale ja tuntuimale käsitöölaadale Mardilaat oli laupäeval lauluväljakul seitsmes Tallinna käsitöömess.

Helerin Väronen

Messi veab MTÜ Tallinna Käsitöömess, mille eesmärk on populariseerida käsitööd. Käsitöömess on osa kultuuripärandi aastast ja Eesti 100 sündmustest ning selle moto on "Tähistame koos!".

Laulukaar ise näeb hetkel võrdlemisi trööstitu välja, kuna sellest on alles vaid karkass, mis ootab uut laudist. Ilm ei olnud ka just õuesolemiseks sobilik, olles kas lihtsalt märg või lausa vihmane. Õnneks oli enamik kauplaid lauluväljaku siseruumides ja messitelgis. Ei oska öelda, kas välja pagendati need, kes registreerusid viimastena, või need, kes ei saanud/tahtnud endale siseruumide müügiplatsi rahalistel põhjustel lubada.

Kuna käsitöömessiga tähistati Eesti sünnipäeva, ei puudunud sealt meie enda meistrite kõrval ka külalised Lätist ja Leedust. Kauplejaid oli kokku üle 200, nii et vaatamist, proovimist ja ostmist jagus igale maitsele. Ültal kauplaid juurest alla tulles avanes aga vaatepilt, kus pinkidel oli koha sisse võtnud trobi-

kond mehi. Tundus, et naised saadeti šoppama ja mehed puhkasid jalga.

Eks enamasti kipub olema nii, et sellistel üritustel lähevad naiste silmad rohkem särada kui meestel. Väga suure osa laadakaubast moodustavad ju ehted, riided, laste asjad ja kodusisustus.

Ka Raplamaaga seotud ettevõtteid leidis messil ja nendegi toodang on paljuskki naistele suunatud. Näiteks oli kohal Märjamaalt Merle Kudumid ja Traageldaja OÜ, mis ei asu enam meie maakonnas, kuid me suhtume sellesse ikka kui oma ettevõttesse. Traageldaja oma kuulsaid kardinaid kaasa võtta ei saanud, kuid kohal oldi linikute ja padjapüüridega. Kõige populaarsem kaup oli neil laudlinad, kuid kuna üldjuhul ei tulda messile lauamõõtudega paberitükk rahakoti vahel, tegi Traageldaja reklaami ja jagas flaiereid.

Raplamaaga seotud ettevõtte on ka Signe Seebid. Nende kõige minevam toode, mida palju kiidetakse, oli kristalldeodorant.

Samuti olid külma ilma tõttu

Signe Seepide messiboks oli uudistajatest tulvil.

Foto: VILJAR VOOG

menukad huulepalsamid, mida on hea ka katkise ja punetava nina alla hõõruda.

Silma jäi see, et paljud müüjad

ei näidanud üles väga suurt huvi oma tooteid müüa. Seega paneks oma tooteid laadadel müüvatele ettevõtjatele südamele, et kui ise ei

oska müüa, siis leidke mõni tuttav, kes suudaks kliendile kasvõi tema vanaema maha müüa. Hea müüja annab konkurentsieelse.

ISSN 2228-1886

RAPLAMAASõnumid

Rapla 79511, Viljandi mnt 6, tel 489 2133, 5567 3260
Tellimine, reklaam ja kuulutused 489 2130, 5551 1084,
e-post: info@sonumid.ee, kodulehekülg: www.sonumid.ee

Peatoimetaja: Tõnis Tõnisson
Tegevtoimetaja: Inge Põlma (489 2244)
Ajakirjanikud: Siim Jõgis (489 2132), Stina Andok (489 2137), Helerin Väronen (489 2132), Haldi Ellam, Mari Tammar, Katri Reinsalu
Tehnilise toimetuse juhataja: Siim Solman (489 2138)
Kujundajad: Ulvi Blande (489 2138), Siim Solman (489 2138)
Keeletoimetaja: Liivi Jegorov (489 2138)
Reklaamitoimetuse juht: Ulvi Salumäe (489 2130).
Reklaamijuht: Kadri Paju (489 2130)
Raamatupidaja: Juulija Kuum (489 2133)

Toimetusel on õigus kirju ja kaastöid nende selguse huvides toimetada ning lühendada. Kaastöid ei tagastata ega retsenseerita. Honoreeritakse tellitud kaastöid. Raplamaa Sõnumeid on võimalik tellida Eesti Posti sidejaoskondadest, raamatukogudest, toimetuse reklaamiosakonnast ja internetis Raplamaa Sõnumite koduleheküljel. Toimetus võtab vastu ka telefonitsi esitatud tellimusi. Kuulutuste ja reklaami vastuvõtt tööpäeviti 8.30 - 17 Viljandi mnt 6, Rapla. Tel 489 2130, faks 489 2135.

Väljaandja: OÜ Nädaline. **Trükk AS Printall.** Kaebuste korral ajalehe sisu kohta võite pöörduda Pressinõukogusse: pn@eall.ee või tel 646 3363